

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1919.

Andra kammaren.

Nr 23.

Tisdagen den 11 mars.

Kl. 3 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollen för den 5 och den 6 innevarande mars.

§ 2.

Herr statsrådet *Palmstierna* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 181, angående ny stat för statens veterinärbakteriologiska anstalt m. m.;

nr 158, angående tillstånd för officerare vid armén att såsom tjänstår för rätt att åtnjuta pension tillgodoräkna sig viss tjänstetid; och

nr 185, angående efterskänkande av kronans rätt till danaarv efter förre hökerihandlaren Georg Lundqvist från Malmö.

Dessa propositioner blevo på begäran bordlagda.

§ 3.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott propositionen nr 161, med förslag till lag angående förordnande av rättegångsbiträde åt häktad m. m.;

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 159, med förslag till dels förordning om ändrad lydelse av 5, 12 och 23 §§ i stadgan om skjutsväsendet den 22 juni 1911, dels förordning med vissa tillfälliga bestämmelser i fråga om skjutsväsendet; och

nr 163, angående försäljning till staden Nyköping av viss del av kronoegendomen Östra Kungsladugården inom stadens område;

Andra kammarens protokoll 1919. Nr 23.

till behandling av lagutskott propositionerna:

nr 156, med förslag till lag om ändrad lydelse av 7 kap. 3 § strafflagen; och

nr 143, med förslag till lag om begränsning av tiden för idkande av handel och viss annan rörelse;

till statsutskottet propositionerna:

nr 162, angående anslag för täckande av viss del av statens järnvägars driftförlust under år 1918;

nr 164, angående omorganisation av kammarkollegium m. m.;
och

nr 165, angående anslag till upprätthållande av verksamheten vid statens provningsanstalt m. m.; samt

till konstitutionsutskottet propositionen, nr 166, med förslag till förordning om rätt för kommun att upptaga särskild avgift vid vissa offentliga nöjeställningar.

§ 4.

Herr *von Sneiderns* på kamrarnas bord liggande motion, nr 342, som nu föredrogs, remitterades till konstitutionsutskottet.

§ 5.

Vidare föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtande nr 10 samt statsutskottets utlåtanden nr 12 A och 12 B.

§ 6.

Härefter föredrogs vart för sig statsutskottets memorial:

nr 30, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående anvisande av anslag å tilläggs-tat för år 1919 under fjärde huvudtiteln för bestridande av kostnader, som kunna bliva en följd av uppskjutande tillsvidare av de för närvarande pågående arbetena å uppförande av kasernetablissemang för Södra skånska infanteriregementet; och

nr 31, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående beredande av medel för färdigställandet av torpeder till jagarna Wrangel och Wachtmeister.

De i dessa memorial föreslagna voteringspropositionerna blevo av kammaren godkända.

§ 7.

Föredrogs, men blevo ånyo bordlagda, bankoutskotte's memorial nr 17 och 21. första lagutskottets utlåtanden nr 10 och 11 samt andra lagutskottets utlåtande nr 13.

§ 8.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Interpellation.

Herr Persson i Fritorp, som yttrade: Herr vice talman! I det avtal angående leverans av fläsk, som för tiden 14 oktober 1917—29 april 1918 träffades mellan folkhushållningsskommissionen och exportslakterierna, finnes i § 13 stipulerat följande:

»Folkhushållningsskommissionen utfäster sig att för varje levererat kg. fläsk av svin vägende minst 50 kg. slaktad vikt tillhandahålla på sätt kommissionen närmare bestämmer och till av kommissionen fastställda priser, fodersäd utgående för tiden intill den 1 december 1917 med 1 kg. tiden från den 1 december 1917—31 januari 1918 med 2 kg. och för tiden 1 februari—29 april 1918 med 3 kg. allt per kg. slaktad vikt.

Därest kommissionen blir i tillfälle att i stället för fodersäd tillhandahålla majs eller annat fodermedel, skall myckenheten beräknas efter fodervärdet.»

Nämnda avtal uppsades av exportslakterierna och upphörde att gälla den 10 mars 1918, vilken dag nytt avtal till den 31 augusti 1918 trädde i kraft. I detta avtal har bestämmelsen om fodertilldelning enahanda lydelse blott med den ändring att för varje kg. fläsk skulle lämnas 3 kg. majs.

Enligt vad jag erfarit från källa, som torde anses fullt tillförlitlig, framställde exportslakteriernas arbetsutskott vid de underhandlingar, som föregingo detta avtal, förfrågan till vilket pris ifrågavarande fodersäd och majs skulle utlämnas till fläskproducenterna, vartill av folkhushållningsskommissionens representanter svarades, att fodersäden skulle utlämnas till maximipris och majsen till kr. 26 pr 100 kg. Detta pris hade legat till grund för de prisberäkningar ledamoten av folkhushållningsskommissionen professor Nils Hansson för samma kommissions räkning verkställt och i en av honom undertecknad artikel i »Landtmannen» för den 27 oktober 1917 förekommer följande:

»Dessa fodermedel kunna dock i de bygder, där potatisodlingen är mera begränsad, icke räcka för att fylla det föreliggande behovet av fodersäd åt gödsvinen. Detta har också varit förutsett, varför i den allmänna ransoneringsplanen 60.000 ton fodersäd reserverats för fläskproduktionens vidmakthållande. Det är av denna reserv, som de mängder nu tagas, som på nyss nämnt sätt ingå i det träffade avtalet.

Då sagda reserv emellertid till större del först kan bli tillgänglig i den mån tröskningen fortskridar, har det måst förutsättas, att lantmännen för svinens gödning använda den fodersäd, som tilldelats dem enligt den allmänna ransoneringsplanen, alltså pr hektar åker eller pr antal kreatur på så sätt, att de kvantiteter av denna säd, som skola användas för sina speciella uppgifter först under vårmånaderna, under tiden så att säga lånas för svingödningens behov mot det att staten återlämnar säd vid leveransen av fläsk.

Interpellation. Majsen har vid leverans åt jordbrukare åsatts ett pris av 26 kronor pr 100 kg.

(Forts.)

Det överenskomna fläskpriset grundar sig på en kalkyl av följande utseende:

Grisens värde vid 15 kg. levande vikt	16: 50
För produktion av 85 kg. levande vikt å 5 foderenheter	
pr kg. = 425 foderenheter å 26 öre	110: 50
Skötsel och risk utöver gödsels värde	20: —

Summa kronor 147: —

Priset på fodret har räknats till i medeltal 26 öre pr foderenhet eller det pris, som förut nämnts för majsen. Till detta pris pr foderenhet kan alltså också allt annat av svinen förbrukat foder såsom foderrotfrukter, avfallspotatis, pulpa och annat fabriksavfall, vassle och köksavfall realiserar genom svinen.»

Faktum är, att svinuppfödarna räknade med ett pris för majsen av kronor 26 pr 100 kg., till vilket pris majsen också utlämnades under första tiden. Folkhushållningskommissionen blev emellertid urständssatt att fullgöra de åtagna foderleveranserna inom rimlig tid, och först under november månad 1918 utlämnade folkhushållningskommissionen majs för likviderande av den gamla foderskulden men då till ett pris av kronor 50 i stället för kronor 26 pr 100 kg. De svinuppfödare, som hade mest trängande behov av foder, betalade detta pris medan övriga protesterade, och i skrivelse till folkhushållningskommissionens varuförmedlingsbyrå den 27 november 1918 anhöll Sveriges exportslakteriförenings interimsstyrelse om rättelse i berörda avseende. Denna skrivelse lär aldrig blivit besvarad men väl nedsattes priset å majsen sedermera till 40 kronor pr 100 kg.

De jordbrukare, som följt rådet att för svingödning »låna» av den fodersäd, som var avsedd för dragarna under vårarbetet 1918, blevo svårt strandsatta genom den långa väntan att erhålla avtalsenligt utlovad fodersäd.

Att dessa jordbrukare dessutom skulle få betala dryga »väntpengar» hade de säkerligen icke väntat, ett motsatt förhållande torde varit det rätta.

Även om priset för majsen icke var skriftligen fastställt, så bör det väl inte förvåna, att jordbrukarna satte tilltro till ett av en statens myndighet givet löfte och alldeles säkert är, att om fläskproducenterna haft en aning om, vad som i denna sak skulle hända, den redan vid denna tidpunkt relativt lilla produktion av fläsk hade kommit att i hög grad ytterligare förminska.

Det var i sanning hårt, att först få vänta så lång tid på en ytterst behövlig fodervera för mer eller mindre svältande kreatur och sedan ytterligare straffas med att få betala ett nära fördubblat pris. Då en stor förstämning är rådande bland de många som på grund av här relaterade förhållanden drabbats av ekonomisk förlust, får jag anhålla om kammarens tillstånd att få till herr statsrådet

och chefen för jordbruksdepartementet framställa följande spörs- *Interpellation.*
mål: (Forts.)

1:o Vad är anledning till att det löfte folkhushållningskommissionen givit de jordbrukare, som under perioden $^{14}/_{10}$ 1917— $^{9}/_{3}$ 1918 levererat fläsk för kronor 2:10 och under perioden $^{10}/_{3}$ 1918— $^{29}/_{4}$ 1918 för kronor 2:50 pr kg. att erhålla visst parti majs för kronor 26 pr 100 kg. icke blivit infriat?

2:o Kan man förvänta, att Kungl. Maj:t vidtager åtgärder, att de som härigenom tillskyndats förlust kunna påräkna erhålla gottgörelse av statsmedel?

Denna anhållan bifölls av kammaren.

§ 9.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 51, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 235 § i lagen om bankrörelse den 22 juni 1911.

§ 10.

Till bordläggning anmälades:

första lagutskottets utlåtande, nr 12, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående omarbetning i visst syfte av strafflagens bestämmelser rörande ämbetsmäns rättsliga ställning och företrädesrättigheter;

jordbruksutskottets utlåtande, nr 32, i anledning av väckta motioner om uppförande å 1919 års tilläggsstat av anslag till hushållningssällskapen; och

andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande av tillfälle för gevärshantverkare att befordras till fanjunkare.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Andersson</i> i Grimbo	under 5 dagar fr. o. m. den 12 mars,
» <i>Vennerström</i>	» 14 » » » 12 »
» <i>Magnusson</i> i Kalmar	» 8 » » » 12 »
» <i>Leo</i>	» 14 » » » 11 »
» <i>Forssell</i>	» 2 » » » 13 »
» <i>Johansson</i> i Trollhättan	» 7 » » » 13 »

herr <i>Bärg</i>	under 2 dagar fr. o. m. den 13 mars,
» <i>Vennersten</i>	» 3 » » » 12 »
» <i>Johansson</i> i Kullersta	» 3 » » » 12 » och
» <i>Nilsson</i> i Malmö	» 11 » » » 13 »

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,25 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 12 mars, f. m.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att ledamoten av 2:dra kammaren Gust. Odqvist, lider av influensa och i följd därav är förhindrad att deltaga i riksdagsarbetet, intygas på heder och samvete.

Stockholm den ¹¹/₃ 1919.

J. S. Almer,
leg. läkare.

Att riksdagsman herr Albert Mossberg, som lider av influensa, är oförmögen att deltaga i riksdagsarbetet intygas.

Stockholm den ¹⁰/₃ 1919.

K. Mellner,
leg. läkare.

Att riksdagsmannen Fabian Månsson på grund av influensa tills vidare ej kan bevista riksdagen, intygas.

Gävle den 10 mars 1919.

G. Fineman,
leg. läkare.

§ 2.

Herr talmannen tillkännagav, att enligt överenskommelse mellan kamrarnas talmän gemensamma voteringar komme att äga rum fredagen den 14 i denna månad angående de voteringspropositioner, som då vore av kamrarna godkända.

§ 3.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till jordbruksutskottet propositionen, nr 181, angående ny stat för statens veterinärbakteriologiska anstalt m. m.;

till bankoutskottet propositionen, nr 158, angående tillstånd för officerare vid armén att såsom tjänstår för rätt att åtnjuta pension tillgodoräkna sig viss tjänstetid; och

till statsutskottet propositionen, nr 185, angående efterskänkande av kronans rätt till danaarv efter förre hökerihandlaren Georg Lundqvist från Malmö.

§ 4.

Vidare föredrogos, men bordlades åter första lagutskottets utlåtande nr 12, jordbruksutskottets utlåtande nr 32 och andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 2.

§ 5.

Till avgörande förelåg först bevillningsutskottets betänkande, nr 15, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 55 § 2 mom. i förordningen angående försäljning av rusdrycker.

*Ang.
utskänkning
av rusdrycker
vid offentlig
tillställning.*

I en inom andra kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 53, hade herr *Nylander* föreslagit, att riksdagen för sin del ville besluta, att stadgandet i 55 § 2 mom. rusdrycksförsäljningsförordningen skulle erhålla följande ändrade lydelse:

Vid offentligt skådespel eller varieté-, cirkus- eller annan dylik föreställning eller, med undantag av konsert, vid vilken uteslutande utföres instrumentalmusik, varje annan föreställning, till vilken allmänheten har tillträde, eller vid offentlig danstillställning må utskänkning av spritdrycker icke ske i lokal eller å plats, därifrån är utsikt till skådebanan eller annan plats, där föreställningen gives; dock må Konungens befallningshavande, efter magistratens eller kommunalnämndens hörande för särskilt tillfälle medgiva undantag från det sålunda meddelade förbudet.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, i anledning av herr *Nylanders* förevarande motion för sin del besluta, att 55 § i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker skulle erhålla följande ändrade lydelse:

55 §.

1. Inom — — — — — förbjuden.

2. Vid offentligt skådespel eller varieté-, cirkus- eller annan dylik föreställning, eller, med undantag av konsert, vid vilken uteslutande utföres instrumentalmusik, varje annan föreställning, till vilken allmänheten har tillträde, må utskänkning av spritdrycker icke ske i lokal eller å plats, därifrån är utsikt till skådebanan eller annan plats, där föreställningen gives.

3. Vid offentlig danstillställning må utskänkning av rusdrycker icke ske i lokal eller å plats, där danstillställningen äger rum, eller

Ang.
utskänkning
av rusdrycker
vid offentlig
tillställning.

(Forts.)

i annan lokal som med förstnämnda lokal står i inre förbindelse; dock må Konungens befallningshavande efter magistratens eller kommunalnämndens hörande, för särskilt tillfälle medgiva undantag från det sålunda meddelade förbudet.

Vid betänkandet funnos emellertid fogade reservationer:

av herrar *K. A. Nilson, Rosén, Bergman, Uddenberg* och *Viklund* i Oviken, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

av herr *Rune*; samt

av herr *Röing*, i fråga om viss del av motiveringen.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr Bergman: Herr talman! Jag skall endast be att kort och gott få yrka bifall till den av herr K. A. Nilson m. fl. avgivna reservationen och hänvisa till motiveringen för densamma.

Herr Källman: Herr talman! Då herr Bergman yrkat bifall till reservationen, anser jag mig böra säga några ord, dels till försvaret för utskottets hemställan, och dels i syfte att eljest klarlägga den förevarande frågan. Denna fråga har nämligen, det har jag sett särskilt av den offentliga diskussionen, missuppfattats i alldeles oerhörd grad.

Den bestämmelse i detta avseende, som inflöt i 1917 års rusdrycksförsäljningsförordning, tillkom, kan man säga, utan någon egentlig motivering. Nykterhetskommittén, vars betänkande låg till grund för paragrafen, nämnde ingenting om olägenheten med servering vid teatrar och kabareter utan sysslade uteslutande med offentliga dans-tillställningar. Där, framhöll man, hade allvarliga missförhållanden förekommit, och på denna grund ville man förbjuda utskänkning av rusdrycker vid dessa varvid de förstnämnda nöjeslokalerna fick följa med. Nykterhetskommittén var emellertid ej enig härvidlag, utan två av dess ledamöter anförde mycket starka betänkligheter mot nykterhetskommitténs förslag i detta avseende. Det sades bl. a. i deras reservation, att ett förbud att servera vilket som helst slag av rusdrycker på teatrar måste uppfattas som en obegriplig lagstiftning och i åtskilliga fall verka som rena trakasserier. Det bör och erinras om, att när bevillningsutskottet åstadkom sammanjämkning i nykterhetslagstiftningen vid 1914. Riksdagen 1915 och 1916 års riksdagar, så hade § 87, som det då gällde, samma innehåll som motsvarande bestämmelser i brännvinsförsäljningsförordningen av år 1905. Först vid 1917 års sammanjämkning kom man att följa nykterhetskommitténs förslag, och jag är övertygad om, att det skedde utan närmare övervägande.

Nu vill jag fästa uppmärksamheten på, att utskottet ingalunda helt har tillmötesgått motionen. Det har skett endast delvis, och, vill jag påstå, i mindre omfattning. Motionären föreslår, att rus-

drycker av allehanda slag skall kunna få serveras både vid teatrar, kabareter och offentliga danstillställningar. Utskottet har modererat förslaget i mycket väsentlig utsträckning, vilket jag särskilt vill understryka. Vi i utskottet vilja tillåta utskänkning av spritdrycker å sådan plats, varifrån man icke har utsikt till skådebanan eller, där föreställningen ges. Spritdrycker få sålunda t. ex. icke serveras i samma lokal, där en föreställning pågår. Det är alltså uteslutet att få servera spritdrycker på de mycket omtalade kabareterna — det förbjuder utskottets förslag. Däremot innebär den samma att servering av spritdrycker kan få äga rum i de s. k. teateröyerna.

*Ang.
utskänkning
av rusdrycker
vid offentlig
tillställning.*

(Forts.)

De bestämmelser, som nu innehållas i rusdrycksförsäljningsförordningens § 55 äro ej konsekventa, och de medföra verkningar av det slag, att även en nykterhetsvän bör vara med om förändringar i detta avseende.

Jag har verkligen sedan man började något mera utförligt tala om denna angelägenhet, gjort mig underrättad om, hur den nuvarande lagstiftningen kan te sig i vissa fall, och jag har kommit till den uppfattningen, att när nu motionen är väckt, finnes det ingen möjlighet att gå på helt avslag. Gör man så, gagnar man sannoligen ej nykterhetssträvandena. Jag har besökt dramatiska teaterns restaurang i studiesyfte, och vad jag fann gav mig verkligen anledning till att på allvar här i kammaren kämpa för den uppfattning, som är utskottets. Hur verkar då § 55 beträffande en sådan restaurang som denna? Jo på följande sätt. — Till denna restaurang leda ingångar såväl utifrån gatan som från teaterns huvudentré. Från och med den 1 januari 1919 har man satt stora järnbommar för de dörrar till restauranglokalen, som leda från teaterns entré, ty i annat fall mina herrar, hade serveringslokalen »inre förbindelse» med teaterlokalen, vilket ej § 55 i 1917 års rusdrycksförsäljningsförordning tillåter. Detta är redan en omständighet, som bör väcka betänksamhet, men därtill kommer en annan sak, som likaledes är mycket viktig. Under början av 1919 var det restaurangen alldeles förbjudet att servera något slag av rusdrycker därför att lokalen stod i inre förbindelse med teatern, men sedan har man gett bestämmelsen ifråga en sådan tolkning, att man får servera på restaurangen med undantag av tiden mellan kl. 8—11 på eftermiddagen. Under dessa tre timmar får det icke förekomma något som helst servering av rusdrycker, ja, inte ens »kristidsdrickat» får serveras under denna tid. Herrarna få väl medge, att det är mycket svårt för allmänheten att uppfatta som allvarlig en lagstiftning, som har dylika verkningar. När det gäller att lagstifta om särskilt utskänkningen av de alkoholhaltiga dryckerna har man ju alltid förut varit överens om, att fram på eftermiddagen så må det tillåtas servering i större utsträckning än under förmiddagen, man anser det da mindre farligt. Men verkningarna av § 55 i dess nuvarande lydelse är sådan, att om en restauranglokal är inrymd i samma hus som exempelvis en teater, så måste man upphöra att servera under den tid teaterföreställningen pågår. Det

Ang.
utskänkning
av rusdrycker
vid offentlig
tillställning.

(Forts.)

hjälper ej med sådana järnbommar, som jag förut talade om vilka voro anbringade utanför de dörrar, som ledde in till restaurationslokalen från teaterns huvudentré. Man får under inga förhållanden servera rusdrycker av något slag under tiden mellan kl. 8—11 på eftermiddagen. Herrarna första nog, att en sådan lagstiftning kan man anständigtvis icke upprätthålla. Det är icke något nykterhetsintresse att bibehålla § 55 i dess nuvarande lydelse. Det är tydligt, att man med en sådan lagstiftning ute-lutande åstadkommer en ganska allmän förargelse, och vid sådant förhållande har jag åtminstone tyckt, att det är mycket befogat att här företaga en liten ändring, en ändring i den utsträckning, som utskottet har föreslagit.

Kammarens ledamöter finna av både utskottets förslag till lag och av utskottets motivering, att man under inga förhållanden vill medge utskänkning av rusdrycker vid offentliga danstillställningar. I detta avseende anser utskottsmajoriteten, att det ej bör företagas någon ändring, ty det har verkligen förebragts bevis på att vid offentliga danstillställningar det förekommit allvarliga missförhållanden, och därför vill man icke medge någon utskänkning härvidlag.

Men så är det en sak till, som man tycks ha förbisett vid den i anledning av denna motion förda offentliga diskussionen, en sak, som jag anser vara själva kardinalpunkten. Det är frågan om på vilket sätt man upplåter rusdrycksförsäljningsrättigheter. Det har förefallit mig, som om man i den offentliga diskussionen hade velat påstå att rusdrycksförsäljningsrättigheter medgivas restauranger som äro belägna i samma hus som teatrar o. d. *enbart för sig*. Så är visst icke fallet. Vi ha ju särskilda bestämmelser om på vilket sätt rusdrycksförsäljningsrättigheter upplåtas inom en kommun. Har man avslagit en framställning om upplåtande av en sådan rättighet, så är det självfallet, att någon servering ej kan ifrågakomma i de lokaler, varom här är fråga. Har man åter upplåtit rättigheter av olika slag inom en kommun, då frågar man sig: varför skall icke en restauranglokal, som är belägen i samma hus, där det finnes en teaterlokal, liksom andra restauranglokaler få ha försäljningsrättigheter? Det är en inkonsekvens i högsta grad, att en restaurang, vilken råkar vara belägen i samma hus som en teaterlokal, icke skall under samma betingelser som de andra få servera rusdrycker. Det finnes ingen konsekvens i detta; och utskottets förslag innebär sålunda en verklig rättelse därutinnan. Jag vill således fästa uppmärksamheten på det förhållandet, att rättigheter åt restauranger upplåtas icke fristaende, utan de sammanhånga med frågan om försäljningsrättigheter i kommunen överhuvud taget. Det förefaller mig, som om åtskilliga förbisett denna mycket viktiga omständighet.

Då jag för min del tror, att man här åstadkommer en rättelse av ett misstag, som begicks i sammanjämkningen vid 1917 års riksdag, tror jag också, att alla skäl tala för ett bifall i den utsträck-

ning utskottet här föreslagit, och jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka bifall till utskottets hemställan.

*Ang.
utskänkning
av rusdrycker
vid offentlig
tillställning.*

(Forts.)

Herr Hamrin: Herr talman, mina herrar! Den fråga, som vi här gå att diskutera, är givetvis icke av någon större betydelse, om man ser på hela det lagkomplex, som antogs av riksdagen 1917 i syfte att reglera handeln med rusdrycker. Men å andra sidan skulle jag vilja uttrycka den tanken och meningen, att den fråga, som här nu föreligger, utgör en probersten för huruvida det är meningen, att riksdagens andra kammare icke blott skall säga halt, när det gäller framsteg på nykterhetslagstiftningens område utan jämväl låta sig kommenderas bakåt; ty någon annan innebörd i det förslag, som här föreligger att bryta sönder den lagstiftning, som antogs av riksdagen 1917 och som trädde i kraft i och med detta års ingång, kan jag icke finna. För några få dagar sedan hade vi ju uppe en fråga, som gick ut på att taga ännu ett steg med avseende å reglerandet av rusdryckshanteringen, och det påpekades då från åtskilliga håll, att det gällde att hålla på den överenskommelse, som träffades 1917. Särskilt den siste ärade talaren papekade då, att detta beslut av år 1917 förpliktade honom att hålla på detsamma den dag som var.

En annan ledamot av bevillningsutskottet uttryckte samma tanke genom att uttala de orden, att man bör först se konsekvenserna av den nya lagen, innan man vidtager förändringar. Båda dessa herrar gävo salunda uttryck åt den mening, att vi icke borde börja företaga förändringar med avseende å 1917 års lagstiftning på detta område, förrän vi sett tiden något an.

Nu har emellertid den motionär, som även förra året var inne på en fråga, som åtminstone tangerade lagstiftningen angående rusdrycksförsäljning, kommit fram med en motion, vilken så tillvida är lika med den, som jag syftade hän emot, att den motiveras på ett sätt, som jag för min del icke kan finna vara lämpligt, ja, jag måste använda uttrycket icke värdigt.

När herr Nylander motiverar sin framställning börjar han med att betona, att den bestämmelse, som råder på detta område, »måste förekomma varje sunt tänkande individ ur mer än en synpunkt löjväckande». Men det är ju ganska egendomligt, att den ärade motionären på de få dagar, som förflutit sedan de nuvarande bestämmelserna trädde i kraft, redan hunnit komma till en så bestämd uppfattning icke blott med avseende på sin egen person, utan jämväl med hänsyn till stora grupper av landets befolkning. Det är ju synnerligen glädjande, att den ärade motionären har så god kännedom om folkstämningen med avseende på denna och hithörande frågor, att han kan göra sig till tolk för denna folkstämming här i riksdagen. För min del skulle jag våga uttala den mening, att det intresse, som herr Nylander här gör sig till malsman för, alls icke hyses i det avseendet av någon övervägande folkmening; tvärtom är detta om någonsin en fråga för storstäderna och framför allt för Stockholm. Jag vill redan härutinnan säga, att jag tror, att man

Ang.
utskänkning
av rusdrycker
vid offentlig
tillställning.
(Forts.)

ganska allmänt kan instämma i ett uttalande av en annan motionär i andra kammaren, herr Sjölander, då han i sin motivering till ett förslag om införande av beskattning på offentliga nöjestillställningar karakteriserar nöjeslivet på följande sätt: »Otvivelaktigt är, att det jäktande nöjeslivet, då det går till överdrift och ej är avsett att förädla och verka bildande utan fastmer vädjar till de sämre och svagare sidorna av den mänskliga karaktären, då livsuppgifternas allvarsplikter få lämna rum för nöjesbegäret, hotar att bliva ett kräftsår i nutida samhällsliv».

Vad mig beträffar, herr talman, vill jag instämma med motionären i denna karakteristik över nöjeslivet i allmänhet, även om jag för min del icke alls vill bryta staven över varje nöje, som kan beredas medborgarne under en i övrigt trist tid. Det är med hänsyn till detta nöjesliv icke att undra på, om bevillningsutskottets uttalande betecknas av en framstående tidning här i Stockholm såsom ett glädjebudskap för kabareterna. Ja, det är ett glädjebudskap för dessa inrättningar; men jag undrar, om riksdagens andra kammare har någon anledning att ställa sig på den standpunkten, att det glädjebudskapet blir av synnerligen långvarig beskaffenhet. När 1917 års beslut fattades här, och om man går tillbaka till dessa handlingar, skall man finna, att just på denna punkt förekom ingen som helst meningskiljaktighet.

Det är sant, att vid bevillningsutskottets betänkande år 1917 fanns en reservation, avgiven av en del principiella motståndare, såvitt jag kan se, till rusdryckshandteringen, och bland dessa befunno sig jämväl de personer, som nu undertecknat majoritetens hemställan härutinnan. De reserverade sig sålunda icke mot denna paragraf eller mot utskottets betänkande, därför att det gick för långt med avseende å restriktioner, utan tvärtom. De ansågo detta förslag år 1917 vara av den beskaffenhet, att det innehöll ett minimum av de krav, vilkas genomförande nykterhetsfolket och den allmänna meningen i landet hade rätt att fordra. Och var och en av de herrar, som förut deltagit i den långa diskussionen och framför allt i bevillningsutskottets överläggningar i denna sak i det tidigare skedet av dess historia, kan erinra sig, hurusom majoriteten i denna kammare gång efter annan betonat, att vad vi här framlägga är ett minimikrav, varifran de ej rygga tillbaka. Jag skall ej glömma, då vi under B riksdagen år 1914 behandlade detta lagkomplex, som är utgåendet från den stora nykterhetskommittén, hurusom i denna kammare rådde en stämning, som jag vid få tillfällen förut upplevat, då Karl Staaff stod här framme på talarstolen och framhöll, att de krav, som här framlagts, voro de minsta, varför gehör fordrades av medkammaren. Sedan finge vi i alla fall rygga tillbaka och taga ett förslag, som ej gick så långt som det, varom andra kammaren enat sig. Men ej nog härmed, utan nu år 1919 ha vi kommit till den punkten, där vi finna personer, vilka förut på det mest allvarliga och bevakande sätt vädjat till kammaren och även vid andra tillfällen, då de ställts inför

offentligheten, gått med på långt gående förslag i detta avseende, understödja ett förslag sådant som detta

Om jag skulle tillata mig att granska den motivering, som den ärade motionären förebragt, så skulle jag vilja ge honom den komplimangen att han synnerligen väl funnit situationen, och mycket väl anpassat sig efter densamma. Han vädjar nu å ena sidan till de bättre situerade i samhället, som ha tillfälle att besöka de fina nöjesställena, teatrarna, och jag förmodar, att han dit även räknar kabareterna. Och för att kunna åstadkomma en allians mellan olika grupper i denna kammare talar han om det goda glas öl, som kan serveras på folkparkerna och inom dylika områden, och därigenom synes han hoppas kunna vinna förstärkning i den armé, som han behöver för att få igenom förslaget, vilken armé eljest helt säkert bleve rätt fåtalig. Och slutligen anför herr Nylander ett par ytterligare motiv för förslaget, om vilka jag måste säga, att de — om någonsin det ordet kan med fog uttalas — äro löjväckande. Då herr Nylander anför de väntade affärsmännens ankomst till Sverige såsom motiv för att ändra denna lagparagraf, måste jag säga, att då gör sig motionären skyldig till detsamma, som han i motionen anført med avseende å andra, d. v. s. jag finner denna motivering fullkomligt löjväckande. Ha icke affärsmännen annat ett tänka på, när de ännu besöka vårt land än reflektera över, om de få tillfälle att förtära spritdrycker, under det att de besöka »Läderlappen» och »Svarta Katten» eller vad dessa tillställningar heta, då undrar jag om över huvud de komma hit. Vad beträffar de väntade turisterna, komma de nog hit i annan avsikt än att besöka dessa ställen eller i varje fall utan att taga hänsyn till, om man på dessa platser serverar rusdrycker eller ej.

Jag vill, innar jag lämnar herr Nylander och hans motivering, säga, att, då han i slutet av motiveringen påstår, att det icke har försports några olägenheter av det stadgande i denna del, som återfanns i den gamla brännvinsförsäljningsförordningen, varför ett utbytande av detsamma mot detta nya stadgande icke kunde anses på något sätt motiverat så beror detta på en liten kännedom om förhållandena. Om herr Nylander skulle finna lämpligt och intressera sig närmare för saken, skall jag visa honom på domstolsprotokoll, som gång efter annan påpekat, att just vid sådana tillställningar som dessa har man förspört sådana olägenheter, varom dessa protokoll bära vittne.

Ja, herr talman, jag skall kunna inskränka mig till det jag redan sagt och sluta med att yrka avslag på bevillningsutskottets framställning. Och jag gör detta under den bestämda förvisningen att, oavsett vilken standpunkt vi intaga till de absolutistiska strävandena och förbudstanken som sådan, så skall det vara möjligt att i denna kammare åtminstone uppbringa en bestämd majoritet mot det förslag, som här föreligger. Det kan ej vara tänkbart, hoppas jag, att landsbygdens befolkning skall slå vakt om ett sådant intresse som detta och företaga en ändring, som alldeles uppenbart innebär ett avsteg från de vägar, på vilka vi förut varit

Ang.
utskänkning
av rusdrycker
vid offentlig
tillställning.

(Forts.)

Ang.
utskänkning
av rusdrycker
vid offentlig
tillställning.

(Forts.)

inne. Man har på landsbygden — även när det gäller landsbygdens städer — fått reda sig med bra mycket mindre förlusteställen än storstäderna. Man får leva utan tillfälle till så många nöjen och förströelser, och det synes mig, som om storstäderna borde kunna reda sig även med den inskränkning i rätten att utskänka rusdrycker vid dessa tillfällen, som hittills gällt.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka avslag på bevillningsutskottets förslag och bifall till reservationen.

Herr Nylander: Herr talman! Jag kan börja med att konstatera, att denna fråga ej i likhet med de flesta andra är en parti-fråga. Det är ej heller någon nykterhetsfråga, trots att herr Hamrin försökte göra den till en sådan, ty de mera förståndiga av nykteristerna ha för länge sedan insett, att det ej kan fortsätta på detta sätt, utan att det enda som återstår är att välja mellan förstandet och eftertanken å ena sidan och doktrinerna, ja, på vissa håll fanatismen, å den andra. Valet borde här ej vara svårt, och herr Hamrin har för sin del nyss gjort sitt val.

För en tid sedan sade en av denna kammars nykterister till mig följande: »Ja, i politiken ser det ut, som om man lätt får skyggglappar, som göra, att man ej ser så mycket. Men jag tror, det vill jag uppriktigt erkänna, att en del av oss nykterister nog ha större skyggglappar än andra.» Jag gav honom naturligtvis alldeles rätt. Herr Hamrin är försedd med mycket stora sadana, men trots detta skenar han. Han har kastat bort förstandet och eftertanken, det är endast fanatismen och doktrinerna som finnas kvar. Tack vare dessa skyggglappar se herrar av herr Hamrins uppfattning ingenting. Ni se icke, att det går en reaktion över allt fram på detta område här i Sverige, som tar sig det osympatiska uttrycket av en för varje dag växande hembränning och användning av mer eller mindre otrevliga surrogat. I Norge är det likadant, och i det av herrarna så mycket åberopade stora nykterhetslandet Amerika träder även reaktionen fram. Men herrar av herr Hamrins uppfattning vilja icke se något. I stället för att, som det heter, söka få fram största möjliga lycka för största möjliga flertal, tycker jag, att denna nykterhetspolitik börjar gå ut på att skapa största möjliga otrevnad åt största möjliga flertal i landet.

Saken har emellertid även sina rent praktiska sidor, och jag skall be att få beröra ett par av dem.

Vi veta, att för vissa länder, exempelvis Frankrike, vinet är en av de största exportartiklarna, en artikel, som i deras handelsbalans är av mycket stor betydelse. Under nu rådande tider, när den handelspolitiska spänningen mellan olika länder är så stor, är det självklart, att man i dylika länder ej med vidare glädje ser alla de hinder och alla de svårigheter, som vi exempelvis i vårt land uppställa för avsättningen av deras exportartiklar. Är det någon av herrarna som tror, att fransmännen exempelvis kunna ha någon särskild benägenhet att bevilja oss några lättnader för

exporten av våra produkter, exempelvis sådana saker, som intressera lantmännen här, nämligen trävaror, papper, tjära m. m.? Jag skall härmed från denna plats be att få intyga, att jag under sista tiden fått flera rapporter från Frankrike, där dessa strömmingar i handelspolitiskt hänseende mot vårt land påvisas. När nu fransmännen få känna sådana där små nålsting och kitsligheter, som göras för att försvåra avsättningen av deras varor i vårt land — just sådana kitsligheter, som denna lagstiftning är en exponent för — tro herrarna då, att de få nagon särskild stimulans för att gynna importen av svenska produkter i Frankrike? Nej ingalunda. Det är ett faktum, som man ej kan bortresonera, herrarna må säga vad ni vilja. Nu gäller det mer än någonsin att på alla sätt underlätta exporten av svenska produkter. I handelspolitiken är det emellertid så, att man får ge med ena handen och taga med den andra. När här hotar arbetslöshet, är ett av medlen att undvika denna att söka få till stånd en ökad export till olika länder, men med de handelspolitiska svårigheter, som nu råda, måste vi vara beredda på, att det ej är vi, som bestämma avsättningen, utan vi få i handelspolitiskt avseende även rätta oss efter vad de andra komma att bjuda oss. Det blir byte mot byte.

För att nu övergå till själva den del av motionen, som behandlar serveringen i teaterfoajéerna, ber jag att få påpeka, att jag haft ett ingående samtal i denna fråga med ordföranden i Sveriges teaterägareförening. Denne meddelade mig, att enligt till honom inkomna rapporter ha redan stora svårigheter uppstått för teatrarna i landsorten genom denna lagstiftning. Förhållandet är nämligen, att teaterrestaurangerna uthyras, och att den på så sätt uppkommande hyran i allmänhet är en nog så betydande del i hela teaterkomplexets inkomster. Nu har man på sina håll börjat bli tvungen att hyra ut teatrarna vissa dagar i veckan till den allt mer växande biografirörelsen för att få verksamheten att gå ihop. När man nu samtidigt, såsom herr Bergtsson i Norup, väcker motion mot biograferna, så vet jag ej, hur det skall gå till slut för teatrarna.

Vidare är, såvitt jag kan se saken, denna lagstiftning en ren humbugslagstiftning. Ty, som herr Källman redan påpekat, kan man, om man t. ex. är på dramatiska teatern och åser en föreställning, icke gå in direkt i restaurangen för att dricka ett glas öl eller vin, utan att man måste först gå ut på gatan och sedan gå in på restaurangen genom nästa dörr. Då får man dricka vad man vill. Det skall allt vara en bra tränad doktrinar uppfattning, som ej finner sådana bestämmelser löjliga. Nu kan man invända, att man kan komma med en ny lagstiftning för att mota mig även i den punkten, nämligen förbjuda servering i samma hus. Men då är jag övertygad om, att man öppnar servering i annat hus, ty denna lagstiftning är, såsom den nu är, till för att kringgå.

Herr Hamrin framhöll vissa punkter, som jag för min del skall be att något få granska. Han sade, att andra kamraren borde sätta stopp för min motion och liknande attacker mot den s. k. sunda nykterheten i landet. Jag ber att få säga, att min uppfattning är

Ang.
utskänkning
av ru-drycker
vid offentlig
tillställning.

(Forts.)

*Ang.
utskänkning
av rusdrycker
vid offentlig
tillställning.
(Forts.)*

den, att när man finner, att man har gått för långt i lagstiftningshänseende — vilket vi faktiskt gjort i Sverige, sasom vi se av de överdrifter, som nu i form av husbehovsbränning framträda överallt — då har man skyldighet att gå tillbaka till ett bättre tillstånd. Jag kan icke finna, att om man har begatt en dumhet, man behöver skämmas för att ändra den. Det är väl ingen i denna kammare, som kan förneka, att alla dessa kitsligheter lett till ökat superi här i landet. För endast ett par år sedan var det dock ganska bra ställt i nykterhets hänseende. Men nu visar statistiken i hur stor grad onykterheten för varje dag växer. Man ser nu i städerna ideligen berusade personer, vilket för ett par år sedan var ytterst sällsynt. Men ingen skall heller kunna påstå, att det endast är i städerna man bränner eller dricker surrogat. Nej, det känna nog herrarna till var och en från sin hemort, att det är lika där.

Vidare säger herr Hamrin, att han finner det märkvärdigt, att jag kunnat få en så klar uppfattning om folkstämningen redan ett par månader efter det denna lagstiftning trätt i kraft. Ja, jag vill säga, att jag vet inte, hur många personer, som kommit och tackat mig för att jag väckt denna motion, och överallt har jag såväl här i staden som även annorstädes kunnat se, att opinionen är för en ändring i detta, som man betraktar sasom endast kitsliga lagstiftningsåtgärder, icke alls ägnade att främja nykterheten.

Herr Hamrin påpekade vidare, att detta är en Stockholmsangelägenhet. Ja, jag är representant för Stockholm, och det är även därför jag lagt fram denna motion. Men därför att det är en Stockholmsangelägenhet, behöva väl icke herr Hamrin och liktänkande motsätta sig densamma och sträva efter att göra Stockholm till ett Grönköping eller någonting liknande. Det är redan på god väg att bli det, ty Stockholm är bland Europas storstäder snart den tråkigaste av allesamman. Och att detta skall vara till någon fördel för vårt land, är det för mig fullkomligt omöjligt att förstå.

Herr Hamrin hör till dem, som inte vilja taga någon hänsyn till vad andra personer tänka. Ni tala alltid om att det finns majoritet för edra åsikter. Men hur veta ni det, särskilt ifråga om denna min motion, i vilken flera flera nykterister instämt? Hur skulle det vara exempelvis om man på ett annat område läte bli att taga hänsyn till andra icke lika tänkande? Vad skulle herr Hamrin exempelvis säga, om det en vacker dag blev förbud att taga sig en pris snus i detta land? Det skulle nog väcka stor opposition hos herr Hamrin. Jag anser för emellertid min del, att det är ungefär lika farligt att under mellanakterna på en teater dricka ett glas gott vin eller öl som att taga sig en pris snus. Vill herr Hamrin vara riktigt konsekvent, så bör han vara med om att införa förbud också på detta. Ty efter vad man hört sägas, användes snus i Norrland för framställning av vissa spritdrycker. Det föreligger alltså ett klart skäl för att införa förbud även mot snus. Men det tror jag icke herr Hamrin vill vara med om.

Herr Hamrin fann vidare det vara ett löjeväckande påpekande jag gjort i min motion, att det verkar mindre tilldragande på de

affärsmän och turister, som ha för avsikt att besöka vårt land, att vi icke ha någon vinutskänkning etc. på kabareter och i foajéer. Ja, herr Hamrin må finna det hur löjeväckande som helst. Han nämnde i samma andedrag två kabareter, men åtminstone den ena av dem är redan nedlagd just på grund av den nya lagstiftningen. När det kommer utländska affärsmän till staden — jag har nöjet att träffa sådana varje dag, och jag skulle önska, att herr Hamrin då satt på min plats — så arbeta de ju i allmänhet icke hela dagen, utan på kvällen ta de sig också ledigt, vilket jag förmodar, att även herr Hamrin gör. Skall man då begära, att de skola sitta inne på sina rum på Grand hotell eller annorstädes? Eller vad skola de taga sig till? Naturligtvis finns det mycket att se i Stockholm, men det kan också vara av intresse och nöje för dem att se, vad vår stad kan erbjuda i nöjesväg. Och då äro just kabaretterna en sådan nöjesart, som återfinnes på kontinenten. Nu vill jag härmed inte alls säga, att affärsmännen komma hit just för den skull. Men en bidragande omständighet är det dock, särskilt ifråga om turisterna, som vilja ha åtminstone något nöje. Dylikt finns emellertid, som sagt tack vare herr Hamrin med flera numera, knappast i denna stad.

Ang.
utskänkning
av rusdrycker
vid offentlig
tillställning.

(Forts.)

Vidare vände sig herr Hamrin mot mitt påpekande av att det icke yppat sig några olägenheter av den förutvarande lagstiftningen på detta område. Ja, herrarna kunna gå på teatrarna och kunna där, utan att det serveras annat än vin, påträffa berusade personer. Men därtill behöver icke utskänkingen på teatern bära skuld. Ty det kan naturligtvis hända, att någon person, som redan på förhand är berusad, kommer på teatern. Men att detta skulle vara något skäl till att slå ihjäl utskänkingen av vin och öl under mellanakterna, är för mig fullkomligt obegripligt. Ty ingen i denna kammare torde vilja göra gällande, att någon går och betalar en dyr teaterbiljett för att komma at ett glas vin eller öl. Det är en extra utgift, som man nog aktar sig för, om man går ut i det syftet.

Till slut vädjade herr Hamrin till landsbygdens representanter att icke stödja Stockholms intresse eller städernas i allmänhet intresse i denna fråga. Ja, att börja spela ut landsorten mot städerna, det får jag säga var en ny synpunkt på denna fråga. Jag kan icke förstå, att landsbygden skulle må på något sätt illa, om denna min motion ginge igenom. Ty om några kabareter åter upprättas och vin och öl får utskänkas vid kabaret- och teaterföreställningar här och i landsortsstäderna, icke inverkar det på något ofördelaktigt sätt på landsbygden. Jag är den förste att erkänna, att det är tråkigt på landsbygden, men därför att det är tråkigt på landsbygden, behöva väl icke städerna nödvändigt få det ännu tråkigare än de redan ha det. Jag skall i stället gärna vara med om att försöka göra landsbygden litet gladare, och vill herr Hamrin lägga fram en motion i det syftet, så skall jag gärna instämma. Gladare och trevligare behöver det bli här i landet, men inte tråkigare.

På de skäl jag nu anfört ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Ang
utskänkning
av spritdrycker
vid offentlig
tillställning.
(Forts.)

Herr Rune: Herr talman! När jag hörde den siste talaren ställa den frågan, om här förståndet skulle få vara avgörande eller om det avgörande skulle få vara doktrinerna och fanatismen hos — som han behagade uttrycka sig nykteristerna, så kom jag att tänka på hur år 1914 Sven Hedin påstår, att den strid, som då pågick, var en strid emellan Gud och djävulen. Jag tror, att Sven Hedin i viss mån kunde ha rätt häri. Det visade sig sedan. Men jag tror också, att han tog fel i fråga om vem som därvidlag representerade Gud och vem som representerade djävulen. Även i detta fall tror jag, att det kan hända, att herr Nylander i någon mån har rätt i att förståndet står på den ena sidan och fanatismen på den andra. Men jag bestrider, att förståndet står på den sida, där herr Nylander står.

Jag skall icke inlåta mig på något utförligt bemötande av vad herr Nylander hade att andraga. Ty jag tycker icke, att hans anförande var värt alltför stor uppmärksamhet. Men jag vill i alla fall säga, att när han påstod, att husbehovsbränningen skulle främjas, om icke folk under mellanakterna på teatrarna får dricka ett glas vin eller öl, så begriper jag icke, vad dessa båda saker ha med varandra att göra. Ty husbehovsbränningen avser ju att framställa spritdrycker, och sådana får man ju ändå icke på teatrarna. Men det är alltid på detta sätt, då man vill komma fram med ett yrkande av detta slag, att då skrämmer man med husbehovsbränning.

Det som förvånar mig nästan mest i herr Nylanders anförande var när han talade om, att om vi icke här i landet tillåtas att dricka ett glas vin eller öl under mellanakterna på teaterföreställningarna och på kabareterna, så skulle fransmännen icke vilja göra affärer med oss. Och han sade sig redan hava märkt en viss kallsinnighet mot oss från fransmännens sida. Ja, detta är möjligt. Men jag tror, att herr Nylander grymt misstager sig, om han tror, att orsaken härtill är den han uppgav. Jag tror, att det parti herr Nylander tillhör, har stor del i denna sak genom den position detta parti under hela kriget intagit mot Frankrike. Genom att avbryta alla förbindelser med England och Frankrike och kasta oss fullständigt i armarna på Tyskland tror jag, att vi möjligen kommit därhän, att vi äro föremål för ett dylikt kyligt bemötande från fransmännens sida. Det vågar jag påstå är den verkliga orsaken härtill.

Vidare talade herr Nylander om att teaterägareföreningen skulle vara mycket ledsen, om man icke skulle få hyra ut foajéerna, och när man nu ifrågasätter, att det icke skall få finnas biografer, som kunna hyra teatersalongerna, så visste herr Nylander icke, hur det skall gå med teatrarna. Ja, jag får säga, att vi skola väl icke vid lagstiftningen i denna fråga taga uteslutande hänsyn till huruvida teaterföretagen bliva i ekonomiskt hänseende bäriga eller icke, allra minst då det gäller de mindre företag, han här tydligen åsyftade.

Jag vill för min del försöka att se saken praktiskt. Jag kan tala

om för herrarna, att jag går ofta på teatern här i Stockholm, och jag har funnit, att folk icke i nämnvärd utsträckning dricker vin eller öl under mellanakterna. Under de månader, som denna utskänkning nu icke varit tillåten, har jag sett, att teatrarna varit talrikt, ja kanske mer än vanligt talrikt besökta. Detta beror naturligtvis på de goda prestationerna och de framstående artister, som uppträtt. Jag tror, att herr Nylander har fullständigt rätt i, att ingen köper en teaterbiljett för att få dricka vin eller öl under mellanakterna, utan man gör det för den konstnjutnings skull, som åskådandet och åhörandet av föreställningen kan bereda. Om jag får säga min mening, så tycker jag mig hava iakttagit, att icke fem procent av teaterbesökarna bry sig om att dricka ett glas vin eller öl under mellanakterna. Jag tror, att många, särskilt tillhörande herr Nylanders samhällsklass, kanske ätit en rätt god middag, innan de gå på teatern, och vad de då kunna behöva under mellanakterna är väl ett glas vichyvatten, vilket de få med nuvarande lagstiftning. Nu påstod herr Nylander, att man springer ut långa vägar på gatan för att få sig ett glas öl eller vin, och han sade, att han finner någonting sådant löjligt. Ja, jag instämmer i allra högsta grad däruti, att de människor, som göra så, därmed göra sig mycket löjliga. Ty icke skall man väl försöka inbilla nagon, att det är ett oavvisligt behov för dem att just vid den tiden utan samband med förtäring av mat eller annat få dricka ett glas vin. För min del träffas jag i varje fall icke av beskyllningen för fanatismen i detta avseende, utan jag får säga, att jag i denna sak dömer efter sunnda förståndet och efter ett naturligt betraktelsesätt. Och jag kan då icke se annat än att det är löjligt, att folk springer ut långa vägar på gatan för att under en tio eller femton minuters mellanakt skaffa sig en sådan förfriskning.

Så återstår frågan om kabareterna.

Jag har nog varit på Rolf's karbaret någon gång, och jag tyckte att föreställningen var rätt njutbar. Men det får jag verkligen säga herrarne, att icke tyckte jag det ur kulturell eller konstnärlig synpunkt är så viktigt att denna kabaret existerar, att man skulle för den sakens skull ändra lagen. Förresten tror jag, att om man har en bra nog hög inträdesavgift, så går säkert affären ihop utan servering av öl och vin. Jag kan icke se, att frågan ligger på något annat plan än att de människor, som vilja syssla med sådan här rörelse, icke nöja sig med en skäligen förtjänst på ett inträde av 6, 8 eller 10 kronor, utan vilja därjämte ha stora förtjänster på vin eller annat, som skall drickas där. Jag misstänker, att det finnes många, som gärna vilja gå på de där föreställningarna, men som tycka, att det är ett onus att där behöva dricka drycker, som de kanske i själva verket icke tycka om.

Hur jag ser saken, får jag verkligen säga — utan att skatta åt doktriner eller fanatism — att jag tycker det är ganska onödigt att på den motivering, som herr Nylander presterat, ändra en lag. Tvärtom synes det mig som om herr Nylander själv avgivit en

Ang.
utskänkning
av rusdrycker
vid offentlig
tillställning.

(Forts.)

*Ang.
utskänkning
av rusdrycker
vid offentlig
tillställning.*

(Forts.)

utmärkt motivering för avslag på motionen och även med hänsyn till denna vill jag yrka avslag å motionen.

Herr Källman: Herr talman! Jag kan försäkra, att man har icke vunnit majoritet inom utskottet för ett delvis bifall till herr Nylanders motion vare sig med stöd av den motivering, som herr Nylander anfört i sin motion eller den som han anfört i dag. Den kan kanske gälla för en del grupper, men har icke varit bestämmande för utskottsmajoriteten.

Jag har icke ägnat något som helst intresse åt turistfrågan, vilken icke på något sätt har legat mig om hjärtat. Det lär någon gång i tiden ha yttrats i denna kammare, att det svenska folket borde ha annat att göra än att vara betjänter åt utländska nöjesresande. Frågan om turisterna har jag icke fäst mig det allra minsta vid.

Men vad jag fäst mig vid är det förhållandet, att sedan man fått rusdrycksförsäljningsrättigheter upplåtna i en stad och överlåtna i större eller mindre antal beroende på stadens storlek, då skall man icke ställa det så, att om en restauranglokal råkar vara belägen i samma lokal som en teaterlokal, så skall försäljning där förbjudas vissa timmar av dagen. Det är en olikhet mellan för övrigt lika kvalificerade innehavare, som saknar allt stöd vare sig hos nykterhetskommittén eller hos dem, som eljest haft med denna lagstiftning att skaffa. Det är sålunda fråga om avskaffande av en olikställighet. Det är icke ett nykterhetsintresse eller ett rusdrycksintresse, utan det är fråga om på vad sätt man skall upprätthålla försäljningen, där försäljningen är upplåten och medgiven av de kommunala myndigheterna. Jag vill påstå i likhet med herr Rune, att mellanaktserveringen torde nog praktiskt taget sakna betydelse. Men om en teater är belägen i samma hus som en förstklassig restaurang, varför skall icke den restaurangen då lika väl som varje annan få servera de tillåtna dryckerna den tid, då det är öppet?

Nu har herr Hamrin fört i minnet åtskilligt av vad som förekommit tidigare, när det gällt att åstadkomma ändring i 1917 års förordning. Jag ber då att få säga herr Hamrin, att den förpliktelse mot ifrågavarande förordning, som jag talade om här i kammaren vid ett annat tillfälle, gällde en riksdagsskrivelse med begäran om lagstiftning rörande de halvstarka maltdryckerna, där jag hade förbundet mig att deltaga i en blivande lagstiftning om pilsnerdricka och därmed jämförliga maltdrycker. Men hur är det med denna sak och andra liknande detaljfrågor? Jo, strängt taget är det fråga om en rättelse i 1917 års förordning. Jag väddar till herr Hamrin, om han icke giver mig rätt däri, att det beror på ett faktiskt förbiseende, att man icke i 1917 års förordning bestämt begränsade antalet rusdrycksförsäljningsbolag? Enligt min mening berodde det uteslutande på ett förbiseende, och av den anledningen har man nu begärt att få antalet begränsat. Och jag vill minnas, att herr Hamrin varit motionär i den frågan. Nästa punkt på dagens föredragningslista är mycket viktig. Då gäller det en verklig

nykterhetsfråga. Den innebär också, att man *åstadkommer avvikelser från 1917 års förordning*. Och varför? Jag är alldeles övertygad om att herr Hamrin vill vara med om, att det principiella avgörandet skall ligga hos kommunernas röstgäande direkt i stället för den representativa beslutande myndigheten och det bland annat ur nykterhetssynpunkt. Varje förslag om ändring i 1917 års förordning, herr Hamrin, innebär icke ett sönderbrytande av förordningen utan innebär oftast, att man vill vinna en önskvärd ändring i bestämmelser, som kanhända icke fullt genomtänkts vid lagstiftningen 1917.

Ang.
utskänkning
av rusdrycker
vid offentlig
tillställning.

(Forts.)

Med erinran om detta förefaller enligt min uppfattning herr Hamrins tal om, att man bryter sönder 1917 års förordning med bifall till utskottets förslag i det ärende, varom nu är fråga.

Jag kan icke heller underlåta att erinra om — då herr Hamrin påminner om vad som förekom vid 1914 års B-riksdag — att han vädjade då liksom i dag till känslorna och hotade vådeliga, om han icke fick det precis som han ville. För min del stod jag på en något annan ståndpunkt än herr Hamrin. Jag redogjorde vid det tillfället — protokollen vittna därom — för innehållet i sammanjämkningen och yrkade utan några som helst överord bifall till den. Det är således skillnad, på vilket sätt man uttrycker sitt nykterhetsintresse.

Här gäller det som sagt icke någon nykterhetsfråga. Det gäller icke alls frågan om upplåtande av rättigheter i kommunerna, utan det gäller, huruvida de olika restaurangerna sinsemellan skola ha lika rätt att utskänka rusdrycker, sedan de erhållit rättighet därtill. Och innebörden i utskottets förslag är sålunda icke något annat än att åstadkomma rättvisa så långt som möjligt på detta område.

Herr Hamrin tror, att i utskottets förslag ligger en bestämd önskan att åstadkomma en utveckling av nöjesbegäret. Det har, såvitt jag förstår, icke varit motivet i något avseende. Det har varit främmande åtminstone för mig och åtskilliga av mina kamrater i bevillningsutskottet, som tillstyrkt detta förslag.

Slutligen vill jag erinra om att den vädjan till landsbygden, som herr Hamrin gjorde, är nog tämligen onödig. Den vädjan kan vara mera på sin plats, när vi komma till den kommunala nöjeskaften. Då kan möjligen herr Hamrin få resonans för en vädjan i sådant avseende, men han borde icke få det nu.

Det kan icke hjälpas, vad som än anföres från motsidan; alla sakliga skäl tala för bifall till utskottets förslag, och jag vågar därför hoppas, att kammaren skall gå med på det, och yrkar för den skull fortfarande bifall till utskottets hemställan.

Herr Engberg: Herr talman, mina herrar: Vi behandlade här i kammaren för några dagar sedan en annan fråga, en nykterhetsfråga, som kom från bevillningsutskottet, och som herrarne torde erinra sig, beslöt kammaren där i enlighet med utskottets hemställan och det enligt min mening på mycket goda och bäriga grunder.

Ang.
utskänkning
av rusdrycker
vid offentlig
tillställning.

(Forts.)

Men lika bestämt som jag den gången kunde ansluta mig till utskottsmajoriteten, lika bestämt måste jag denna gång gå mot utskottsmajoriteten och ansluta mig till reservanterna. Det har här under diskussionen från herr Nylanders sida givits en motivering för hans ståndpunkt, som ytterligare styrkt mig i den uppfattning, som jag förut hyste, att hans motion bör avslås av riksdagen. Jag står icke på deras ståndpunkt, som se denna fråga alltför snävt och fanatiskt. Det vill jag betona. Jag hyser den uppfattningen, att vi skola avalkoholisera detta land i så stor utsträckning som möjligt. Huru långt avalkoholiseringen skall komma att sträcka sig, därom kunna meningarna vara delade. Om den slutliga lösningen skall vara ett förbud eller möjligen i en eller annan form skärpt restriktiv lagstiftning, därom kan man tvista. Men om en sak förefaller det mig, att man icke kan tvista, om man något studerat alkoholfrågan som ett socialt problem, nämligen att man har skyldighet att gå så långt som möjligt för att kringskära alkoholens roll som en social skadegörare. I det avseendet stöddes jag av åtskilliga studier på den här frågans område. Jag säger, att den enda framkomliga vägen är, att man tager det ena steget efter det andra framåt men på samma gång ser till, att det icke blir så långt, att man måste rygga tillbaka. Förra gången, när vi diskuterade den av mig nyss nämnda frågan, hade vi ett fall, där man var redo att taga ett steg så långt, att det under inga omständigheter kunde försvaras. Här återigen ser det ut, som om man vore redo att taga ett steg tillbaka, där man dock står på en ståndpunkt, som enligt min mening mycket väl kan upprätthållas. Ty till den avalkoholisering av samhället, som man måste sträva efter, hör framför allt avalkoholiseringen av samhällets nöjesliv. Såvitt jag vet, har man överallt i olika länder, där man studerat alkoholfrågan, mötts i den uppfattningen, att just nöjenas område är det område, där den fortgående torrläggningen bör äga rum. Där mötas åtskilliga faktorer, som bidraga till grundläggande av den sociala alkoholismen.

Nu vill jag genast betona, att jag givetvis icke kan betrakta den omständigheten, att man får utskänka vin eller öl på vissa teatrar, som en alltför mycket bidragande omständighet i denna riktning. Utan vad som här gäller, är en samverkan av alla dessa faktorer med större eller mindre effektivitet på hela området. Det är visserligen sant, att om man isolerar den ena punkten från den andra på detta område, så kan man säga: på denna punkt är effekten icke så stor. Men sammanlagda göra dock alla dessa faktorer vad vi kunna kalla den sociala alkoholismen.

För min del menar jag, att såsom denna fråga löstes genom 1917 års lagstiftning, innebar det naturligtvis ett djupt ingrepp i folks vanor och har naturligtvis också förargat en hel del människor. Och jag vill tillägga, att jag ingalunda står på den ståndpunkten, att man aldrig skall bry sig om, huruvida en lagstiftningsåtgärd åstadkommer förargelse eller icke. Men å andra sidan måste man gentemot denna förargelse väga, vad som kan åstadkommas med

åtgärden ifråga. Och har man då verkligen genom denna åtgärd av 1917, som man nu vill ha upphävd, åstadkommit så stor förargelse, att man måste gå tillbaka? Herr Nylander har ställt sig på den där förargelseståndpunkten. Men jag vill säga, att hans utgångspunkt är ganska svag. Jag erinrar om att när det restriktionssystem, som går under namnet Brattssystemet, började arbeta sig fram här i Stockholm och sedan även gjorde sitt segertåg över landet, då var det ett förfärligt oväsen omkring detta system såsom varande ett förargelsystem, som på alla vis kränkte den enskilde medborgarens fri- och rättigheter. Men man anpassade sig. Och när kristiden kom med sina ransoneringar på övriga områden, så fann man sig. Och på samma sätt går det säkerligen att anpassa sig även här.

Vad är det för erfarenheter, som herr Nylander har att åberopa, när han här hänvisar på förargelsemomentet? Jo, det är tiden från den 1 januari i år till den dag som i dag är. Men om man nu — som man i allmänhet gör i alkoholproblemet — ser denna fråga som en social uppfostringsfråga, vad äro då dessa få månader för en plattform att bygga på? Veta vi, om man kommer att anpassa sig eller icke? Herr Nylander står på den ståndpunkten, att man alldeles bestämt icke kommer att göra det. För min del kan jag icke säga, hur lång tid det kommer att taga, innan man anpassat sig, men med ledning av den erfarenhet, som vi haft under kristiden beträffande restriktionslagstiftning i övrigt, så är jag övertygad om att man snart nog kommer att finna sig till rätta.

Så säger man: men man måste väl finna det otillständigt, när man på teatern icke skall få dricka ett oskyldigt glas öl eller vin? Ja, herr Nylander och alla som gå på teatern, ha ju tillfälle att gå ut efteråt på restaurangerna; mig veterligen äro dessa öppna efter teatertiden. Jag må säga, att den, som ovillkorligen har behov av alkohol under de fattiga 2 $\frac{1}{2}$ timmar, som han sitter på teatern, är sannerligen underligt konstruerad. Jag vill hänvisa till att en kännare av dramatisk kultur, som nog icke ens herr Nylander vill jäva, nämligen August Strindberg, har uttryckligen sagt ifrån, att det bör vara ett önskemål att avalkoholisera teaterlivet. Och därvid tror jag säkerligen, att han kunde bygga på egna observationer.

Naturligtvis ställer sig saken något annorlunda när det gäller kabareter, därför att där är det nog ur rent nöjespsykologisk synpunkt på ett helt annat sätt, så att man där mycket väl kan säga, att det föreligger ett större psykologiskt behov, när man går på en kabaret, att få ett glas vin eller ett glas öl. Men å andra sidan undrar jag, om icke ett insläende på den vägen kommer att leda därtill, att kabaretlivet försämras, att den konstnärliga nivån sjunker och att det blir alkoholtskänkningen, som blir bärande för det hela.

Om man nu avalkoholiserar kabareterna på sätt reservanterna vilja, så tror jag mycket väl, att man den första tiden kommer att bereda dem stora svårigheter. Men det kan icke hjälpas. Kabaret-

*Ang.
utskänkning
av rusdrycker
vid offentlig
tillsättning.*

(Forts.)

Ang.
utskänkning
av rusdrycker
vid offentlig
tillställning.

(Forts.)

kulturen kommer i alla händelser upp. Man får i stället se till, att dess kvalitet står så högt, att den uppväger vad som går bort genom borttagande av alkoholutskänknigen. Jag tror alltså, att vill man uppamma en mängd sjunde klassens kabareter, så går det med fördel på den väg utskottet föreslagit.

Herr Nylander ansåg, att här står valet mellan sunda förståndet och fanatismen. Jag vill icke giva mig ut i en förståndstävlan med herr Nylander, men jag skulle ändå vilja säga honom, att det är en något för stor förenkling av denna fråga, när man anlägger de synpunkter på den, som han gjorde i sitt anförande. Ty när man studerar alkoholfrågan, som dock, säga vad man vill och vilken uppfattning man än må ha, är ett viktigt socialt problem, så kan man icke avfärda den med sådan nonchalans, som herr Nylander här gjorde. Han uttalade, att arbetslöshetsfrågan också kunde upphjälpas genom åtgärder i hans riktning. Jag får bekänna, att stöde jag på den ståndpunkten att jag trodde, att ett bifall till herr Nylanders motion skulle hjälpa oss något mot arbetslösheten, då skulle jag också vara frestad att rösta med honom. Men jag kan sannerligen icke tro, att han i det avseendet skiljer sig så nämnvärt från den mot förståndet motsatta ståndpunkt, mot vilken han sade sig kämpa.

Herr Nylander yttrade vidare, att det finns förståndiga nykterister, med vilka han talat och som hyste samma uppfattning som han. Ja, det är möjligt, att man kan gradera nykteristerna i förståndiga och oförståndiga, men om en placering i de oförståndigas klass skulle följa av att man går mot herr Nylanders motion, då ber jag för egen del att få med glädje sätta mig i den klassen, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Carlström: Herr talman, mina herrar! Utskottets ordförande, herr Källman, har velat låta påskina, att denna fråga är av mindre betydelse, då det gäller rusdrycksintresset, och jag kan gärna gå med på att den kanhända icke har så synnerligen stor betydelse, därför att den icke berör hela landet utan huvudsakligast städerna och kanske först och främst huvudstaden. Men frågan är ändå av betydelse, därför att det gäller här, om man skall gå med på att glädjen och spriten skola betraktas som oskiljaktiga. Jag tycker för min del, att om icke konsten eller glädjen, som kan åstadkommas på dessa kabareter är större, än att man nödvändigtvis skall ha sprit som »binäring» för att få folk dit, då måtte det vara klennt beställt med konsten och glädjen här i landet. Jag är icke övertygad om, att kabareterna äro någon så stor glädjekälla för det svenska folket i stort sett, ty jag tror, att dessa tillställningar i många fall icke äro ägnade att verka lyftande på ung och gammal utan tvärtom drager nedåt.

Jag skall emellertid icke ingå vidare på sakfrågan. Jag vill endast göra några erinringar med anledning av herr Nylanders uttalande.

Han sade bl. a., att det går en reaktion över allt Sveriges land

mot nykterhetsvännernas åtgärder och mot restriktionslagstiftningen. Jag har nyligen varit hemma några dagar och varit i tillfälle att komma i beröring med ganska många i mitt län, och jag får säga, att den där reaktionen har jag icke alls märkt. Men jag har märkt en stor förvåning över, att vi andra kammarens nykterhetsvänner här uppe i riksdagen varit villiga att giva efter så mycket i en del frågor. Och man är mycket ledsen och missbelåten med, att vi riksdagsmän, som verkligen bekänt oss vara nykterhetsvänner, icke stå bättre på vår kant, än vi gjort på senare tider. Men det vill jag säga, att det råder mycken glädje bland de rusdrycksintresserade över att vi här i riksdagen börja att i vissa frågor skilja oss åt. Det är någonting, som är sorgligt och betecknande i det avseendet.

*Ang.
utskänkning
av rusdrycker
vid offentlig
tillställning.
(Porte.)*

Så sade herr Nylander, att det ser ut, som om vi här i landet skulle vilja åstadkomma den största möjliga otrevnad. Är det verkligen så, att de, som arbeta för nykterhetssakens framförande, arbeta för otrevnad i landet? Nej, förhållandet är väl det, att vi vilja ha bort den otrevnad, som rusdryckerna i så många fall medföra. Kan man säga, att det är trevligt, när folk gå druckna omkring på landsvägarna och gator och skrala? Nej, det är en verklig otrevnad, som vi vilja ha bort.

Herr Nylander sade vidare beträffande affärslivet, att detta skulle ha sina konsekvenser med sig i förhållande till utlandet. Han sade, att vi behöva sälja trä och tjära till Frankrike och menade väl att vi därför skulle behöva köpa vin i stället därifrån. Jag får säga, att det är bättre att skaffa avsättning för vårt trä och vår tjära på annat håll än att för den sakens skull förbinda oss att från Frankrike importera viner.

Herr Nylander sade också, att Stockholm är snart den träkigaste huvudstaden i hela världen. Jag har icke varit i tillfälle att besöka så många huvudstäder, men är det i alla fall så, att spriten är det största nöjet i övriga huvudstäder, eller är det yttersta villkoret för att en huvudstad skall bli glad, då betvivlar jag, att det är någon glädje att sträva efter.

Så sade herr Nylander, att han gärna vill vara med på, att man får det litet trevligare å landsbygden. Man hade så tråkigt där, sade han. Ja, det är jag tacksam för, men jag betackar mig, om herr Nylander vill genomföra det medelst spritservering i samband med kabaretföreställningar på landsbygden.

Herr Nylander talar om, att man skall taga hänsyn till olik-tänkande. Ja, det vill jag gärna vara med om. Men då får man tänka på, att när vi nykterhetsvänner vilja motarbeta rusdrycksintresset, så kunna vi icke undgå att komma i motsatsförhållande till dem, som nu gå fram på den bogen, att spriten skulle vara en sak, som håller glädjen uppe i landet.

Jag vill med dessa ord, herr talman, yrka avslag på såväl motionen som ntskottets förslag och bifall till reservationen.

Herr Branting: Herr talman! Det är verkligen med litet blan-

Ang.
utskänkning
av rusdrycker
vid offentlig
tillställning.

(Forts.)

dade känslor man finner andra kammaren här nu debattera under en och en halv timmas tid en fråga om en liten rättelse i en bestämmelse, som väl i alla fall, när den antogs, det allra största flertalet var med om och mot vilken ingen sade ett ord, när den antogs, därför att man icke tänkte på konsekvensen av just den detaljen i den lag, vars stora och bärande drag alla kände och alla voro med om. Den följd, som det blev av lagens stadgande på denna punkt, nämligen ett slag riktat särskilt mot möjligheten av att bättre kabareter skulle kunna existera, den följd hade man icke sett förut, och man tänkte, att det blir väl icke så farligt. Så resonnerade väl de, som hade haft med saken närmare att beställa. Det har visat sig sedan — icke på grund av erfarenheterna under de månader lagen varit i kraft utan förut, när vederbörande skulle närmare tänka sig in i lagens verkningar — att resultatet måste bli, att några sådana institutioner fingo nedlägga sin verksamhet. Nu förstår jag mycket väl, att här äro ganska många i denna kammar, som anse, att därmed absolut ingen skada är skedd, och att om kabareterna försvinna, så kanske därmed också försvinner någonting, som är övervägande av ondo och i varje fall ingenting att stå efter. Jag skall för min del ingalunda slå mig till riddare för alla slags tillställningar i den vägen, som kunna förekomma. Men så mycket måste väl i rättvisans namn erkännas, att försök gjorts här i huvudstaden att få denna gren av nöjesliv lyftad till ett något högre plan och få verkligen en förfinad litet underhållande njutning av olika slags föreställningar och att detta kunnat ske även därigenom, att det varit möjligt att vid dessa föreställningar kunna servera litet vin eller litet öl vid sidan om eller under själva föreställningens fortgång.

Min vän herr Engberg åberopade gentemot teatermellanakts-supandev — kan man gärna säga — som förekom i gamla tider, ett yttrande av August Strindberg; och detta är alldeles riktigt. Där det har urartat på sådant sätt, att mellanakterna blivit det viktigaste och publiken gått till teatern väsentligen med tanke på att njuta av en teaterföreställning för en kort stund och sedan få en lång mellanakt med mycken utskänkning, då förstår jag mycket väl, om de som sträva efter ett sunt nöjesliv reagera mot detta och finna, att de icke kunna vara med längre. Men om man däremot har en kabaret ordnad på sådant sätt, att därvid kan få serveras ett glas vin, skulle jag vilja vädja till min vän Engberg, om det verkligen är någon, som kan påstå, att detta bör förbjudas, såsom ett nödvändigt led i strävan att avalkoholisera nöjeslivet. Jag tror, att man lätt skulle kunna finna andra punkter, där denna avalkoholiseringssträvan kan sättas in med mera nytta och befogethet, än vad här är fallet. Om jag förstod herr Engberg rätt, så erkände han också, att där var en liten svag punkt i resonnemanget, att det kanske icke fanns så särskilt starka skäl att vända sig mot just denna form av utskänkningsrättigheter, alltså mot att vinservering skulle få äga rum vid ett sådant nöjes åseende.

Vad jag mest vill framhålla är detta: kan det verkligen vara

rimligt, att andra kammaren här vill motsätta sig en så ofantligt liten förbättring i detta avseende, som här föreslagits i motionen och av utskottsmajoriteten? Är det icke att blasa upp hela denna fråga på ett rent orimligt sätt och göra den till en stor principiell nykterhetsfråga, då man med illa dold ovilja vänder sig mot alla former av nöjesliv, som städerna enligt sakens natur föra med sig men som landsbygden icke kan ha. Är det icke i själva verket så, att valet bör vara mellan att få ett förfinat nöjesliv med en smula kulturell anstrykning eller att få sådana former därav, som smyga sig undan i vrårna och sannerligen icke äro till gagn för det moraliska tillståndet bland folket och som blott åstadkommer ont i sin framfart. Däremot tager ingen skada varken till kropp eller själ av att en afton på en förfinad kabaret dricka ett glas vin. Det förefaller mig, att det skulle vara underligt, om andra kammaren i nådens år 1919 skulle stanna vid detta: därför att vi nu en gång vidtagit en åtgärd, varigenom en sådan njutning av ett glas vin vid åseende av en kabaretföreställning förbjödes, kunna vi icke på något sätt vara med om att rätta ett sådant förbiseende, ty det skulle vara ett återfall i en förgången tids oriktiga betraktelsesätt av alkoholfrågan. Låt oss se denna sak som den är: en liten rättelse, som kan bli till gagn för ett sunt och verkligen behagligt nöjesliv och som sannerligen icke medför sådana följder, som här talats om, då man erinrat om de vidriga företeelserna av fyllerister, som dra omkring på vägarna samt skräna och skråla. Det är icke fråga om detta utan fråga om att möjliggöra tillvaron av de goda program, som även herr Engberg framhöll, att man borde sträva efter i detta avseende. Det är skada, om man i sin iver att avalkoholisera på varje punkt vänder sig mot alkoholen på sådana punkter, där det inför ett icke fanatiskt omdöme kan med fog sägas icke gör någon som helst skada. Det vore till nytta för vår huvudstad, ifall den lilla uppblomstring av god kabaretkonst, som ett ögonblick syntes börja kunde få fortsätta istället för att tvärt avbrytas genom ett förbiseende i lagen. Då denna sak nu bragts på tal genom denna motion, så ber jag för min del att få yrka bifall till utskottets hemställan i full förvisning om, att man därigenom icke går de sunda nykterhetssträvandena på något sätt in på livet utan tvärtom åstadkommer en liten förändring, varigenom man kan undvika och förebygga den förbittring, som här och var växer fram och blir i sin tur oresonlig och fanatisk mot ett alltför rigoröst nykterhetsregemente och på samma gång visa, att även en absolutistisk majoritet har sinne för att lagstifta med förstånd och omdöme på sådana områden, som det här är fråga om. Man må icke försöka att göra en huvudstad till en fullständig kråkvinkel, utan man kan väl lämna en liten smula plats för olika slag av nöjesliv. Det behöver väl ändå icke gå ut över gränserna för anständighet och ett hyggligt uppträdande. Det är just meningen med de åtgärder, som här föreslas, att söka skapa möjligheter för ett sådant sunt nöjesliv.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Ang.
utskänkning
av rusdrycker
vid offentlig
tillställning.*

(Forts.)

*Ang.
utskänkning
av rusdrycker
vid offentlig
tillställning.*

(Forts.)

Herr Nylander: Till vad herr Branting yttrat har jag icke många ord att tillägga. Jag finner mig dock tvungen att göra några beriktiganden i avseende å vad herrar Rune, Engberg och Carlström yttrat.

Jag har icke alls hotat med husbehovsbränningen, som herr Rune påstod, utan jag sade blott, att den här åberopade lagstiftningen är en av de mer eller mindre olyckliga lagstiftningsåtgärder som framkalla vissa vanprydande utväxter på laglighetens träd, exempelvis husbehovsbränningen.

Trots att jag från början sade, att detta icke var någon partipolitisk fråga, sökte herr Rune vidare komma in på partipolitikens sidovägar i stället för att hålla sig till den sakliga vägen. Han ville nämligen låta påskina, att det var rent handelspolitiska missgrepp från den sida jag tillhör, som föranlett fransmännens avoghet mot oss. Jag vill mot detta påpeka, att det är genom rapporter direkt behandlande vår vinpolitik på sista tiden, som animositeten i Frankrike kommit till uttryck däremot, och det var dessa som lågo till grund för vad jag nyss här i kammaren anförde.

Vidare nämnde herr Engberg, att kabareternas program kunde komma att sjunka därigenom att rusdrycksserveringen bleve det bärande för det hela. Det tror jag icke alls bleve fallet utan snarare tvärtom. Ty genom de inkomster som de få av rusdrycksserveringen få de större möjligheter att skaffa förstklassiga artister. Jag vill å andra sidan mot herr Engberg invända, att jag icke alls underskattar eller vill taga lätt på nykterhetsfrågan såsom social fråga. Jag har alltid ansett den vara av den största vikt. Men jag sade, att denna lilla lagändring, som jag tillät mig föreslå, icke är någon nykterhetsfråga.

Herr Carlström nämnde, att han ville ha bort den otrevnad som framkallas av spriten. Jag sade just, att denna otrevnad hade vi borta för ett par år sedan, men nu tycks den komma tillbaka. Jag frågar: är det någon som vill påstå, att någon otrevnad, exempelvis för herr Carlström, framkallats genom den lagstiftning som förut rätt på detta område? Jag tror det icke.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Herr Bengtsson i Norup: Det var ett yttrande av utskottets ordförande som uppkallat mig i denna debatt. Han säger nämligen, att vad som utgjort skälet för honom att gå de linjer han är inne på är, att han anser, att den ena restaurangen bör få rätt att servera lika väl som den andra. Vill herr Källman med detta säga, att det varit ett felgrepp, som gjorts, då man genom restriktioner minskat serveringslokalernas antal. Då är han inne på den vägen att vilja utöka dessas antal.

Jag gratulerar herr Källman till det sällskap han slutit sig till, då han med en gest, lånad från herr Nylanders anförande, säger, att här är en samverkan mellan de »förståndiga» inom utskottet. Herr Källman kom in i riksdagen samma år som jag och då som en ganska avancerad nykterhetsman. Efter flera yttranden av

honom förstår jag nu, att han är ganska långt på glid mot ett intresse, som han förut stått främmande för, särskilt då han idag till och med gått så långt, att han anser, att den ena restaurangen skall ha lika rätt att servera som den andra.

Nu har här vidare sagts av herr Branting, att detta blott är en liten enkel förbättring av en förordning. Men därom äro inte alla eniga. Många av kammarens ledamöter, anse det vara en försämring, om man tager detta bevillningsutskottets förslag. Det kan ändå icke förnekas, att detta är en tillbakagång med avseende på nykterhetslagstiftningen. Redan stillastående är detsamma som en tillbakagång, och man måste kanske erkänna, att den tid, som är, är en dekadanstid på detta område. Det gäller nu att försvara, de positioner man intagit om man än ej vågar utsträcka sina nykterhetskrav. Men att vara färdig att nu gå ett steg tillbaka och öppna denna servering på kabareter och teatrar, det undrar jag ändå, om andra kammaren vill vara med om.

Jag minns icke om herr Nylander var i kammaren, då högern framförde sin stora sedlighetsmotion. Skall manne denna motion vara ett led i denna strävan; eller hur skall man betrakta densamma? Det skulle vara intressant att höra, vad herr Nylander har för mening om saken.

Jag har med detta anförande endast velat säga, att jag instämmer med reservanterna och yrkar avslag på utskottets hemställan.

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman! Då jag varit medlem av nykterhetskommittén, och det är nykterhetskommitténs förslag, som ligger till grund för denna bestämmelse, som man nu vill ha ändrad, så kan jag icke uraktlåta att säga några ord.

Jag vill ingalunda erkänna det riktiga i den framställning, som gjorts från flera håll, att de, som icke kunna gilla utskottets förslag, skulle vara mera fanatiska än de, som förorda utskottets förslag. Jag har icke kunnat finna några skäl som anförts vare sig i tidningspressen eller här i dag i kammaren, som kunnat övertyga mig om att det förslag, som framlagts av nykterhetskommittén och sedan blivit riksdagens beslut har varit oriktigt. Det kan hända, att erfarenheten i framtiden kommer att visa, att så varit förhållandet, men jag kan icke finna att den erfarenhet, som föreligger i dag, kan i något avseende vara utslagsgivande.

Herr Källman anförde som ett skäl för förändringen, att det är oegentligt, att om i en stad tillåtes rusdrycksservering på vissa restauranger, det icke samtidigt skulle vara tillåtet på andra som äro inrymda i teaterbyggnad. Det finnes, såvitt jag förstår, intet förbud däremot, blott det icke är något inre samband mellan denna restaurang och en teatersalong. Är det en nödvändighet, att servering skall pågå under tiden för en teaterföreställning så far man stänga utav restaurangen så att det icke finns något inre samband mellan teatersalongen och restaurangen. Det gar mycket bra på Operakällaren. Där serveras det varenda kväll under operaföreställningen, och jag har icke hört några missljud. Vad det här

Ang.
utskänkning
av rusdrycker
vid offentlig
tillställning.

(Forts.)

*Ang.
utskänkning
av rusdrycker
vid offentlig
tillställning.*

(Forts.)

gäller är, om det är nödvändigt, att teaterpubliken skall direkt besöka restaurangen och där intaga alkoholhaltiga drycker, och då har nykterhetskommittén ansett detta icke vara nödvändigt.

Anledningen till att jag för min del ställt mig på den ståndpunkten, att en sådan servering skall vara förbjuden, är ingalunda den, att jag har någon antipati mot ett sunt nöjesliv. Det hoppas jag, att ingen här misstänker mig för. Det kan se ut så ibland då man komme i sällskap med meningsriktningar som verkligen äro fiender till ett sunt nöjesliv. Jag kan emellertid icke finna, ett även om man vid ett tillfälle står på samma linje som dessa, man skall behöva beskyllas för något dylikt.

Jag skall erinra herrarna om något, som hände för en tio, tolv år sedan. Omkring år 1907 var det en våldsam kampanj för eller emot rusdrycksutskänkning vid danstillställningar. Redan då hade jag den uppfattningen, att det icke skulle få vara rusdrycksförsäljning där och att särskilt försäljning av starka rusdrycker, såsom punsch och konjak, skulle förbjudas vid danstillställningar. Svenska Morgonbladet och andra frireligiösa organ ställde sig på samma ståndpunkt. De sågo i dansen ett ont, men vi övriga som ville förbudet hade icke den uppfattningen. Jag ansåg då och gör så fortfarande, att man genom spritservering drager ned dansen så att ungdomen blir fördärvad; dansen blir därigenom till direkt skada för människorna. Då ansågos vi för fanatiska, och samma beskyllningar, som här riktas mot dem, som icke vilja vara med om servering på kabareter, samma beskyllningar utslungades då mot dem, som ville taga bort starka drycker från danstillställningar. Nu finnes ingen talare i denna kammare och för övrigt ingen i det offentliga livet, som vill försvara, att det vid offentliga danstillställningar skall vara spritdrycksservering. Dansen går lika bra ändå; jag har icke hört, att det blivit mindre frekvens. Men säkert har det blivit ett bättre och sundare liv vid danstillställningarna, än vad det var, när konjak och punsch fingo serveras där.

Nu kan man säga, att denna parallell håller icke; det är icke fråga om starkare rusdrycker utan om öl och vin. Jag medger, att det är skillnad. Men när nykterhetskommittén framkom med detta förslag enhälligt så när som på herrar Karlsson och Thunberg — doktor Bratt var med om det, fastän han icke är absolutist — gick man ut ifrån, att man fick lov att använda olika vägar för att nå fram till ett nyktert samhälle. En av dessa vägar, och en synnerligen aktningssbjudande sådan, är att vänja människorna av med rusdrycksbruket och vänja människorna vid nyktra vanor. Vi ansågo, att det första, som man skall reformera, det är nöjeslivet. Man skall bjuda människorna goda nöjen, utan att dessa äro förenade med rusdrycksbruk. Jan har den uppfattningen, att det icke är kulturfientlighet och icke nöjesfientlighet, utan att det är att handla såsom en vän av nöjena, när man strävar i denna riktning.

Nu kan man säga, att öl och vin äro icke så farliga, och att det icke kan skada att sitta på en kabaret och dricka vin. Men

jag frågar, kan det vara lämpligt, att 15—16 års pojkar och flickor göra det? Det är en början, säga vad man vill, till rusdrycksbruk; det är en vana, som uppstår, att de icke kunna vara på en tillställning eller ha roligt i livet, utan att rusdrycker skola vara med i spelet. Jag anser att man bör sträva efter att få bort vad som kan draga ned nöjeslivet och det gör alkoholbruket, säga vad man vill.

*Ang.
utskänkning
av rusdrycker
vid offentlig
tillställning
(Forts.)*

Nu säger man häremot, att utan öl och vinservering kunna de bättre kabareterna icke existera. Det veta vi icke något säkert om efter endast två månader. Är det så, att det blir goda kabaretföreställningar, är det min bestämda uppfattning, att kabareterna komma att bära sig. Jag kan icke förstå annat än att den erfarenhet, som vi hittills haft, icke är avgörande för frågan. Vi hava för kort tids erfarenhet att bygga vårt omdöme på.

Jag har sålunda, herr talman, med detta velat motivera, varför jag fortfarande har den ståndpunkt, som nykterhetskommittén intagit och som jag förut hävdad, och det är, att alla offentliga nöjeställningar skola vara fria från rusdrycksbruk. Jag anhåller att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr Jonsson i Hökhult: Herr talman! Då denna debatt har pågått så länge, skall jag icke upptaga kammarens tid vidare utan blott tillkännagiva den ställning jag har till denna fråga. Som herrarna torde finna, har jag varit förhindrad att deltaga i utskottets behandling av denna fråga, men om jag haft tillfälle därtill, skulle jag helt säkert hava biträtt reservanternas förslag. Jag tror, att reservanterna här ha ställt sig på en ganska stark och god ståndpunkt, och jag vill hoppas, att andra kammaren skall följa reservanterna vid den votering, som här kommer att äga rum.

Jag ber att få yrka avslag på utskottets förslag och bifall till reservation.

Herr Hage: Herr talman, mina herrar! Här hava några arbetarrepresentanter uppträtt till förmån för herr Nylanders motion och för utskottsmajoritetens utlåtande. För min del får jag säga, att jag, utan att vara elak på något sätt, inför detta faktum icke kan underlåta att göra den reflexionen, att det knappast kan anses vara en uppgift för representanter för arbetarklassen, för de fattigare klasserna, att uppträda och försvara denna arbetarskyddslagstiftning för kabarettinnehavare. Jag tror, att vi representanter för arbetarklassen hava andra uppgifter att fylla här i riksdagen än att uppträda efter dessa linjer, och jag tror, att vi kunna överlåta sådana uppgifter åt herr Nylander och hans meningsfränder. Låt de döda begrava sina döda. Jag vill med dessa ord säga, att vi hava andra uppgifter än att försvara sådana förslag som dessa.

När man här påstår från visst håll, att nykterhetsrörelsen går tillbaka, att det har kommit en motsatt opinion, som går emot nykterhetsrörelsen, vill jag för min del säga, att det är verkligen så, att vid vissa tillfällen, när jag här i Stockholm läst den eller

Ang.
utskänkning
av rusdrycker
vid offentlig
tillställning.

(Forts.)

den nykterhetsfientliga tidningen — det är blott två huvudstads-tidningar, som äro förbudsvänliga — när jag gått dag för dag och hört opinionen här i Stockholm, har jag börjat undra, om det verkligen blivit ett omslag. Men så har jag fått kammarens tillstånd att resa hem eller att resa ut och hålla föredrag i bygderna. Jag har kommit ut i landsorten och vad som där mött mig har varit en helt annan stämning än här. Men just därigenom att dessa tidningar ligga över en och trycka på en ständigt och bearbeta opinionen, får man så småningom här i Stockholm den felsynen på hela saken, att det förhåller sig på det sätt, som herr Nylander gjort gällande. Jag försäkrar emellertid, att herrarne kunna vara övertygade om, att undersöker man situationen, sådan den verkligen föreligger, skall man finna, att på landsbygden äro stämningar och förhållanden annorlunda, och landsbygdens befolkning är i majoritet. Om också stockholmarna och några personer från andra sammanträngda orter, såsom Göteborg och Malmö, slå sig ihop, förmå de ingenting mot landsbygden, ty det är dennas befolkning, som bestämmer och i fortsättning kommer att bestämma ifråga om nykterhetslagstiftningen.

Jag skulle kunna tillägga mycket mera. Jag anhåller emellertid att från denna utgångspunkt få förena mig med reservanternas i deras yrkande om avslag på utskottets utlåtande.

Herr Källman: Det är nog riktigt, som herr Hage säger, att detta icke är någon speciell uppgift för arbetarrepresentanter, och som herr Hage finner, är det icke heller någon arbetarrepresentant, som tagit upp detta ärende. Men herr Hage vet lika bra som jag, att när man är ledamot i ett utskott inom riksdagen, måste man taga ställning till varje fråga, som förelägges utskottet. Jag tror icke, att herr Hage för sin del underlåter att taga ställning till varje spörsmål, som kommer före i det utskott han tillhör. Även om man representerar arbetarna och därför anser, att denna sak icke hör till våra uppgifter — något varom sålunda herr Hage och jag äro fullkomligt ense — måste man likväl såsom ledamot av bevillningsutskottet taga ställning till dessa spörsmål, och därmed tror jag mig hava bemött herr Hage.

Min ställning har då blivit den, som jag funnit vara den klokaste ur alla synpunkter. Om man icke förbiser vad denna fråga innebär, skall man icke kunna komma ifrån, att den ställning, som jag intagit, är ofantligt stark ur alla synpunkter, även ur nykterhetssynpunkt. Det är icke fråga om ett bifall till motionen det föreställer jag mig, att åtminstone en stor del av kammarens ledamöter funnit genom att läsa utskottets betänkande. Det torde framgå med all önskvärd tydlighet. Motionen är icke tillstyrkt till hälften. Allt vad herr Eriksson i Grängesberg anfört som motiv för avslag har utskottet redan beaktat, då vi icke gått med på att tillåta någon rusdrycksutskänkning vid offentliga danstillställningar. Vi ha vidare gjort betydande inskränkningar, såsom en del av herrarna kanske icke observerat, nämligen beträffande servering i lo-

kaler, som stå i inre förbindelse med teaterlokalerna. Enligt 1917 års rusdrycksförsäljningsförordning äger konungens befallningshavande rätt att efter magistratens hörande för särskilt tillfälle medgiva undantag. Denna rätt ha vi slopat nu, sedan vi föreslagit den förändring, som innefattas i utskottets förslag. Det finnes nog ledamöter i utskottet, som särskilt fäst sig vid detta och icke utan stor självövertvinnelse kunnat förmås att gå med på förslaget.

Jag begärde emellertid ordet för att säga en sak åt herr Bengtsson i Norup. Han inlät sig på ett omdöme om mig, som jag icke kan godkänna. Det förhåller sig icke så, herr Bengtsson, att min uppfattning i denna fråga är annorlunda nu, än då jag och herr Bengtsson samtidigt blevo medlemmar av denna kammare, utan jag har alltid intagit den ståndpunkten att behandla varje fråga för sig, och det är icke första gången, som jag och herr Bengtsson äro motståndare, när det gäller speciella nykterhetsfrågor. Jag erinrar herr Bengtsson om striden rörande det lokala vetot. Jag kunde aldrig sälla mig till dem, som rent dogmatiskt till varje pris ville framtvinga det lokala vetot. Jag visste, att vi skulle få det på andra vägar, och i dag giver nog herr Bengtsson mig rätt i att vi nu ha praktiskt taget lokalt veto, men vi ha samtidigt en försäljningsreform. Vad som här förekommer nu och vad som förekommer såsom nästa punkt på föredragningslistan är förslag om diverse småändringar av 1917 års förordning. Om jag i ett sådant fall går med på en förändring, så innebär det icke, att min uppfattning i nykterhetsfrågan behöver ha undergått någon som helst förändring. Jag tillbakavisar herr Bengtssons omdöme såsom tämligen obefogat.

Jag har icke under den förda diskussionen funnit, att några nya skäl framlagts, som väga något till förmån för reservanternas yrkande. Därför tillåter jag mig fortfarande att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Johanson i Huskvarna: Jag hade redan förut tänkt rösta för avslag på herr Nylanders motion, men jag ber att få säga, att då jag nu med intresse har åhört debatten i frågan, har jag blivit ännu mer övertygad om, att jag skall rösta för avslag. I synnerhet den motivering, som motionären själv presterade här för ett bifall till motionen, verkade absolut i den riktningen på mig, och jag hoppas, att den gjorde det på flera av kammarens ledamöter. Ty saken ligger dock så, att om utskottets förslag skulle bli antaget av riksdagen, är det att taga ett steg tillbaka i nykterhetsfrågan, och det vill jag icke vara med om, utan tvärtom skulle jag vilja gå framåt i densamma.

Nu säges det visserligen, att detta är i första hand ett intresse för storstäderna och i synnerhet för Stockholm. Men för min del är jag övertygad därom, att därest utskottets förslag blir antaget, kommer det att inverka i hög grad på en hel del tillställningar och fester landet runt. På denna grund ber jag, herr talman, att få instämma med dem, som yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Ang.
utskänkning
av rusdrycker
vid offentlig
illställning.
(Forts.)

Herr Hamrin: Herr talman! Då åtskilliga av de föregående talarna sysselsatt sig med det anförande jag höll för en stund sedan, må det tillåtas mig att yttra några ord. Jag skall söka fatta mig synnerligen kort.

Man har från olika håll gjort gällande, att denna fråga icke är någon nykterhetsfråga. Men jag undrar, om vi icke med nykterhetsfrågor egentligen mena frågor om vidtagande av sådana åtgärder, som gå ut på förhindrande eller försvärande av åtkomsten utav spritdrycker. Det förefaller mig, som om man särskilt i fråga om utskänkningen på kabareter hade anledning att säga, att här föreligger en verklig nykterhetsfråga i detta ords egentliga betydelse. Ty på dessa kabareter är det väl i alla fall så, att en hel del element infinna sig, som verkligen behöva avstängas från allt bruk av rusdrycker. Jag kan gärna erkänna, att jag icke är synnerligen förtrogen med publiken på kabareterna, ehuru jag en och annan gång besökt sådana för att undersöka, vilken slags publik som finnes där. Jag skall icke tillåta mig att här skildra särskilt ett besök på en sådan kabaret, ty jag fruktar, att om jag gjorde det, skulle den kvinnliga publiken på läktarna försvinna. Jag undrar under sådana förhållanden, om det verkligen kan vara lämpligt att vidtaga en sådan åtgärd som den här föreslagna.

Nu har man här sökt framhålla, att man även på kabareterna såsom på teatrarna vill söka få till stånd förädlande nöjen o. s. v. Jag har åtminstone för min del haft den uppfattningen, att man särskilt med avseende på teatrarna velat åstadkomma en konstnärlig njutning, så hög, att man inom vissa samhällsgrupper och från vissa personer hört sådana uttryck, som att det är lika upplyftande och uppbyggligt att se en god teaterpjäs som att gå i kyrkan vid en gudstjänst. Jag skall icke bestrida detta, men jag vill i samband därmed säga, att är det förra så uppbyggligt och upplyftande, borde man kunna hava dessa föreställningar utan något som helst samröre med rusdrycksförtäring, ty därom äro vi väl ändå alla ense, att rusdrycksförtäring är, såsom herr Engberg tydligt och klart utvecklade, en verklig skadegörare i vårt land. Jag kan härutinnan icke underlåta att framhålla för en del av kammarens ledamöter, att ehuru herrarna här motionera år efter år om åtgärder för att i sedligt avseende lyfta det svenska folket, skall man kanske finna, att från samma håll här i dag kommer att röstas för ett sådant förslag som detta. Det är icke rimligt, att så sker.

Den ärade talaren på Stockholmsbanken, herr Branting, började sitt anförande med att säga, att detta är en obetydlig sak, och att det blott gäller att vidtaga en rättelse. Jag blev för en stund sedan uppmärksamgjord på ett uttalande, som förekommer i Socialdemokraten i dag, synbarligen från dess redaktion. Tidningen förklarar, att man med mycket stor spänning emotser utgången av den diskussion och votering, som här i dag kommer att äga rum uti denna fråga. Det förefaller mig således, som om detta icke vore en så liten fråga, och jag förstår mycket väl, att kabarettinnehavarna och den publik, som besöker kabareterna, med spän-

ning avvakta resultatet av voteringen i frågan. Men jag vill tillägga, att det finnes också en annan del av stadens befolkning, som på annat sätt med spänning avvaktar voteringen här i dag, och det finnes framför allt en överväldigande massa av Sveriges befolkning — det tror jag trots alla uttalanden i motsatt riktning — som med spänning emotser utgången av denna debatt.

Herr talman! Det vore åtskilligt att tillägga, särskilt gentemot motionären, då han rörde in handelspolitiska förhållanden och sådant i debatten. Jag vill fråga herr Nylander; icke äro väl våra handelspolitiska förhållanden till Frankrike och andra länder beroende på, hur vi ordna spritserveringen på våra kabareter? Vart tager det vägen med patriotismen och fosterlandskärleken, då man vill röra ihop denna fråga med vårt förhållande till andra makter? Har icke herr Nylander några andra vägar att främja vår förbindelse med utlandet, beklagar jag på det högsta den institution, som har herr Nylander till chef. »Sverige åt svenskarna» är en grund-sats, som i så hög grad brukar hävdas inom det parti, herr Nylander tillhör, att man borde ha starkare argument, när man söker åstadkomma utskänkning på kabareterna.

Jag ber att fortfarande få yrka bifall till reservationen.

Herr Hederstierna: Herr talman, mina herrar! Det vore synnerligen önskligt, om kammaren ville se denna sak litet praktiskt och tänka på, huru det verkligen verkar uti i livet med ett sådant här förbud. Det var i början av denna debatt en talare, som sade, att det här uteslutande gällde ett huvudstadsintresse. Jag ber da att få anföra ett exempel på, huru nu gällande bestämmelser i förevarande avseende verka i den stad, där jag är bosatt, nämligen Halmstad. Där finns för närvarande ingen ordentlig teater, utan det enda rum, där det ges teaterföreställningar, är hotellets festivitets-sal. Där inlägges då parkettgolv, och sedan spelas där. Ingången till festivitets-salen är naturligtvis densamma som till hotellet i övrigt, så att där finns naturligtvis en inre förbindelse mellan den sålunda inredda teatersalongen samt hotellrummen, restauranter och cafélokalerna. När det nu kommer ett resande teatersällskap till Halmstad, har hotellvärderna att välja mellan att antingen säga nej till teatersällskapet eller också fullständigt avstänga värdshusrörelsen i sitt hotell under de timmar, som teaterföreställning varar. Någon annan utväg finnes ju inte, såvida ej den dispensrätt, som länsstyrelsen har, kommer till användning, och den har jag verkligen begagnat mig av, medan jag var i Halmstad, beroende på att enligt min mening riksdagen aldrig hade tänkt på ett sådant förhållande att såväl teater- som värdshuslokalerna ha gemensam ingång. Men när nu uppmärksamheten här i riksdagen blivit fäst härpå och riksdagen ändå vill vidhålla, att dispensrätten skall vara, som den är, så skulle jag hädanefter inte våga tillämpa denna dispensrätt såsom hittills. Jag tror, att förhållandena äro på samma sätt i en hel del andra städer, och då blir förhållandet, sasom jag nyss sade, att hotellägarna måste välja mellan antingen fullständig

*Ang.
utskänkning
av rusdrycker
vid offentlig
tillställning.*

(Forts.)

Ang.
utskänkning
av rusdrycker
vid offentlig
tillställning.
(Forts.)

vårdshusrörelse eller teaterföreställningar. Nu säger herr Eriksson i Grängesberg, att det går mycket väl för sig såsom här på operakällaren att anordna en särskild ingång. Ja, det är lättare sagt än gjort på alla de ställen, där hotellen redan äro byggda och där man skulle få bygga om alltsammans. Sådant låter sig icke göra i en hastig vändning. Jag tror, att herrarna ta det här litet i de högre rymderna, och att det vore bra, om herrarna ville se denna fråga något mera praktiskt.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan, samt vidare på bifall till den av herr K. A. Nilson m. fl. avgivna, vid betänkandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande nr 15, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr K. A. Nilson m. fl. vid betänkandet fogade reservationen.

Omröstningen utföll med 65 ja, men 101 nej; och hade kammaren alltså bifallit den av herr K. A. Nilson m. fl. avgivna, vid betänkandet fogade reservationen.

§ 6.

Herr statsrådet *Rydén* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 132, angående ny stat för universitetskanslersexpeditionen;
nr 133, angående uppförande av byggnader för en vårdanstalt i Lund, avsedd för blinda med komplicerat lyte;

nr 134, angående personlig professur åt observatorn E. H. von Zeipel;

nr 135, angående tackande av brist i 1918 års räkenskaper för södra K. F. U. K:s husmoderskola;

nr 144, angående statsbidrag till avlönande av lärare åt vid vanförestalter och kustsanatorier intagna barn i skolåldern m. m.;

nr 145, angående anslag till dagavgifter vid pediatrik klinisk å allmänna barnhuset i Stockholm;

nr 146, angående anslag till vissa inredningsarbeten inom zoologiska institutionen vid universitetet i Lund;

nr 149, angående understöd åt vissa folkskolläraryrken;

nr 150, angående understöd åt vissa småskolläraryrken;

nr 147, angående understöd åt husmodersskolor;

nr 148, angående pension åt läraren i trädgårdsskötsel K. H. Landsberg;

nr 168, angående förstärkande av det ordinarie anslaget till institutet och förskolan för blinda å Tomtebodå m. m.;

nr 169, angående täckande av brist i staten för förskolan för blinda i Växjö m. m.;

nr 170, angående förstärkande av det ordinarie reservationsanslaget till hantverksskolan i Kristinehamn för blinda;

nr 171, angående täckande av brist i staten för den med drottning Sofias stiftelse förenade vårdanstalten m. m.;

nr 173, angående semester åt rektorerna vid de allmänna läroverken m. fl. undervisningsanstalter;

nr 152, med förslag till hälsovårdsstadga m. m.;

nr 153, med förslag till epidemilag;

nr 176, angående statsbidrag till täckande av förlust å föreningens för bistånd åt vanföra i Skåne verksamhet;

nr 180, angående pensioner åt extra förrådsförmannen O. F. G. Göransson's änka och minderåriga barn;

nr 179, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar;

nr 184, angående ändringar i staten för veterinärhögskolan m. m.; och

nr 189, med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 20 juni 1913 angående vård av enskildes skogar på Öland.

Samtliga dessa propositioner blevo på begäran bordlagda.

§ 7.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget bevillningsutskottets betänkande, nr 16, i anledning av väckta motioner om ändring i vissa delar av förordningen angående försäljning av rusdrycker.

Uti likalydande motioner, nämligen nr 61 i första kammaren av herr *C. G. Ekman m. fl.* och nr 226 i andra kammaren av herr *Moberger m. fl.* hade föreslagits, att riksdagen måtte för sin del besluta, att 17 §, 19 § 5, 6 och 8 mom., 20 § 3 och 4 mom., 21 §, 22 §, 24 §, 28 § 2 mom., 56 § 3 mom., 69 § 1 mom. och 95 § i K. F. 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker skulle erhålla viss i motionerna angiven ändrad lydelse.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning av frågan, i vilken utsträckning den kommunerna författningsenligt tillkommande medverkan vid avgörandet av ärenden, som rörde handeln med rusdrycker, skulle kunna utövas genom omröstning bland vederbörande kommuns i dess allmänna angelägenheter röstberättigade medlemmar eller eljest i annan ordning än genom de i kommunalförfattningarna omförmälda kommunala myndigheter eller representa-

Ang. kommunernas medverkan vid avgörandet av ärenden rörande handel med rusdrycker.

Ang. kommunernas medverkan vid avgörandet av ärenden rörande handel med rusdrycker.
(Forts.)

tiva organ, ävensom för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Reservationer hade likväl avgivits:

av herrar *Antonsson, Forssman, Vennersten, Jesperson* och *Neess*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa om avslag å ovanberörda motioner;

av herr *Boman*, som ansett, att utskottet bort föreslå, att de väckta motionerna icke skulle till någon riksdagens åtgärd föranleda;

av herr *Wijk*, som instämt med herr *Boman*;

av herr *Olsson* i *Kullenbergstorp*; samt

av herr *Rune*, i fråga om viss del av motiveringen.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr *Olsson* i *Kullenbergstorp*: Herr talman, mina herrar! Efter den synnerligen ingående debatt, som utspann sig om den nyss omvoterade frågan, så är det naturligtvis svårt om intet omöjligt att vinna någon så stor uppmärksamhet för nästa ämne. Det visar också de särdeles glest besatta bänkarna här i kammaren.

De, som genomläst detta utskottsbetänkande ha funnit, att där förekommer en reservation av flera ledamöter av bevillningsutskottet, ävensom att jag har avgivit en blank reservation. Att jag icke har motiverat densamma, beror helt och hållet på bristande tid; jag var nämligen vid tillfället i fråga så upptagen, att jag inte hade tid att skriva någon motivering. Jag beklagar, att inte den ledamot av kammaren, som är med bland det större antalet reseranter, är närvarande i dag. Då kunde han ha anfört skälen för sin reservation. Jag får nu säga, att anledningen varför jag inte ställt mig bland de nämnda reseranterna, är den, att jag åtminstone i fråga om huvudskälet har en i viss mån från de övriga reseranterna skiljaktig uppfattning.

Om vi läsa igenom de motioner, som föranlett detta utskottsbetänkande, så finna vi, att motionärerna ha begärt en förändring i bestämmelserna i rusdrycksförordningen från 1917, vilka antogs vid kompromissen, när rusdrycksfrågan då avgjordes. I den diskussion, som föregått avgörandet i den näst föregående frågan, har man från åtskilliga håll särskilt understrukit, att man icke borde ändra någonting så ny som vad nu ifrågavarande förordning ju är. Ja, det skulle verkligen intressera mig att höra, om de, som slagit på de strängarna i den frågan, även äro med denna gång, ty det kan ligga en viss sanning i den tanken, det får man erkänna, att man bör inte ändra någonting, som är så absolut nytt, att det fnte har varit i tillämpning mer än ett par månader, och vad nu förevarande bestämmelse beträffar, har densamma ju icke varit i tillämpning alls, såsom den föreligger nu. Nu är

det väl kanske icke riktigt säkert, att jag får dessa ärade talare till medhjälpare, och då får jag väl själv söka förklara, vad som varit avgörande för min ställning till frågan.

Det är då till en början märkvärdigt — det har åtminstone inte ofta inträffat, enligt vad jag har sett — att ett utskott underkänt motionärernas skäl, men i alla fall kommit till samma slut som motionärerna. Här har verkligen utskottet sagt, att de skäl, som motionärerna kommit med, tyckas inte hålla streck oaktat motionärerna representera 170 man, men som sagt, slutet är detsamma. Skulle man vara elak, något som jag inte vill vara, så kunde man säga, att man tagit hemställan som utgångspunkt, och sedan har var och en satt till skälen efter råd och lägenhet.

Vad som skiljer mellan motionärerna och utskottet är först, att motionärerna ha ifrågasatt, att man skulle göra folkomröstning inom kommunerna, när det gällde frågan, om spritdrycker skulle få utminuteras eller utskänkas inom kommunerna, och om då denna folkomröstning vägrade tillåtelse därtill så vore därmed frågan borta, men vägrade inte folkomröstningen, utan medgäve dylik utskänkning och utminutering så skulle man ta upp frågan på det gamla sättet; fullmäktige skulle då höras och deras utlåtande i detta fall vara avgörande. Det finns en grundväsentlig skillnad mellan detta motionärernas förslag och det, som utskottet har kommit med. Utskottet har nämligen gått ut ifrån, att har man vädjat till folkomröstning, så skall den vara avgörande. Det anser utskottet vara det riktiga. Då uppstår naturligtvis en del frågor, som man måste tänka sig närmare in i. Såsom motionärerna ha lagt sitt förslag, kan förbudskravet inte på något sätt lida skada. Lyckas det inte att klara saken vid folkomröstningen, så kan man försöka, om det går hos fullmäktige. Detta har emellertid utskottet ej velat på något sätt vara med om. Jag erkänner att principiellt har utskottet rätt. Det är den gamla satsen, att har man vädjat till kejsaren, till kejsaren skall man ock komma. Säger man, att man skall låta folkomröstning avgöra saken så har jag svårt att följa motionärerna. Men jag kan icke undgå att göra den reflexionen, att motionärerna dock hava ställt sig så, att alla fördelar för förbudet skulle ligga på deras sida, om det än icke principiellt vore det alldeles rätta.

Nu kan man verkligen påstå, att de, som begära en folkomröstning, kunna därmed göra skada för sin förbudshemställan, om man närmare tänker på saken. Då man nu begär folkomröstning från det hållet, får man besinna, att det alls icke är omöjligt att voterings resultat vid denna folkomröstning blir bifall till utminuterings- eller utskänkingsrättigheterna. Men hade man vädjat till fullmäktige, hade det kunnat bli avslag. Man kan mycket väl tänka sig, att så kan ske, om det också icke skulle inträffa i så många fall.

Utskottet har starkt understrukit, att det tror, att ärendena bliwa fullt så bra behandlade av fullmäktige, som om det skulle ske på något annat sätt, d. v. s. man kan icke anse, att kommu-

Ang. kommunernas medverkan vid avgörandet av ärenden rörande handel med rusdrycker.
(Forts.)

Ang. kommunernas medverkan vid avgörandet av ärenden rörande handel med rusdrycker.
(Forts.)

nalärendena bliva sämre behandlade genom fullmäktige, än om det skulle ske direkt i primärförsamlingen eller genom folkomröstning. Och jag ger verkligen utskottet rätt i den saken. Utskottet har funnit, att de grunder, på vilka herrar motionärer gått fram, icke varit bärande, utan utskottet har kommit med en helt annan motivering, och den är, att vi skulle avkoppla den här frågan om spritdryckerna från de kommunala valen. Detta skulle enligt utskottets mening vara en fördel, kommunalt sett. Utskottet har särskilt framhållit, att det kunde tänkas, att denna fråga skulle komma att utesluta dugliga kommunalmän från vare sig den ena eller den andra riktningen, både dem, som hylla förbudstanken, och dem, som äro motståndare därtill. Näja, jag kan även där ge utskottet rätt i, att så kan det verkligen inträffa. Det finnes en möjlighet därtill -- det vill jag icke gå ifrån -- men, mina herrar, den möjligheten finnes även i alla andra frågor, som verka på något sätt splittrande. Den är varken större eller mindre i denna fråga än i andra frågor, så att jag kan icke inse, att detta behöver vara något så bärande skäl. Jag förmodar ändå, att utskottets majoritet icke tror, att om man blott avkopplar spritfrågan ifrån de kommunala valen, man då skulle hava säkerhet för, att de mest dugande kommunala krafterna bleve invalda i fullmäktige. Ånej, det är nog många saker, som dessutom spela in, som man alltför väl får erfara. Jag skall ytterligare återkomma till den tanken senare.

Vidare kan man ju anmärka på, att när man har en förordning, som nu för första gången skall träda ut i verkliga livet, nämligen de nya bestämmelserna om fullmäktige, vilka bestämmelser ju nu äro betydligt utsträckta mot vad de förut varit, just nu skulle här ifrågakvarande förordning träda i kraft. Det är då sannerligen icke mycket tilltalande, att man då ögonblickligen skall bryta sönder en del av densamma, ty det gör man ändå i verkligheten. Jag vill till utskottets majoritet rikta den frågan: tro herrarna verkligen icke att om ni nu genast slå hål på denna punkt, innan förordningen med de nya kommunalfullmäktige ännu trätt i kraft, detta kommer att draga konsekvenser med sig, så att man kommer att draga fram många andra frågor, om vilka man säger: ja, den och den frågan är av den betydelse, att den bör avgöras av primärförsamlingen. Jag tror, att det är omöjligt att bestrida, att så skulle bliva fallet. Vi kunna bara se på en annan fråga, som verkat mycket starkt upprörande på känslorna i stora delar av vårt land, nämligen vaccinationsfrågan. Den gäller också hela folket, och jag tror nog, att om de, som särskilt kalla sig antivaccinatörer, de, som icke vilja veta av vaccinationen som obligatorisk, icke skulle ha särskilt någonting emot, om även den frågan finge avgöras i kommunen, huruvida kommunen skulle befrias från vaccinerings tvånget eller icke. Och om man läser i den tidskrift, som utges av dessa antivaccinatörer, så uppdrages där nästan många flera olyckor för människorna, vilka härröra från vaccinationen, än vad man kan tänka sig skulle kunna frambringas genom

spriten. Jag ställer mig icke alls på någon sida i denna strid om vaccinationen, men jag har velat uppdraga en jämförelse och påvisa, att så kan det komma att inträffa. Och så kommer även att ske på många andra områden.

Och vad bleve foljden av detta? Jo, att dessa kommunalfullmäktige tvingades att bliva endast ett expeditiönsutskott för folkomröstningen i stort sett. Dit vill jag sannerligen icke komma. Jag var ingen så synnerligen stor entusiast för, att man skulle med tvång utsträcka kommunalfullmäktigeinstitutionen så långt, som man gjorde. Jag tror egentligen icke, att det var behöfligt, att så skedde. Men jag kan icke heller se någon skada av, att så skedde vid rösträttsfrågans avgörande nu i höstas. Men när man gjorde detta, när man genomfört en dylik förordning, så bör man väl ändå se till, att man icke utan verklig fullt bärande skäl genast tager och river itu densamma.

Jag skall icke det minsta här inlåta mig på, hur den här frågan, om omröstning skall göra sig i de stora kommunerna och huru densamma skall göra sig i de små kommunerna. Men så mycket kan jag i alla fall säga, att utskottets betänkande icke är fullt logiskt, när utskottet tror, att man kan eliminera bort frågan om spritdryckerna vid valen till fullmäktige. Ty då måste man förutsätta, att en eller annan månad före dessa kommunalfullmäktigeval skulle man vara tvungen att avgöra frågan, huruvida man skulle tillåta utskänkning eller utminuterung inom kommunen. Man måste ha den saken klar i förväg, så att man vid kommunalfullmäktigevalet vet, om denna fråga kommer upp eller inte. I annat fall måste man sävera dessa frågor, om man tillmäter dem så ytterst stor betydelse. Ty det är icke enbart fråga om, huruvida en dylik försäljning skall få äga rum. Under förutsättning, att det medgives i folkomröstningen, så är det väl ändå så många moment, som sedan gripa in, och vilka en folkomröstning icke kan avgöra, utan som fullmäktige ändå få avgöra så att man icke helt kan komma ifrån den saken, utan den frågan kommer ändå att kasta sin slagskugga framför sig vid valen. Så att då vinner man icke det, som utskottet här förutsatt, att man skulle vinna. Motionärerna ha även för sin del icke så mycket slagit på den strängen.

Om man nu säger: vi vilja ifrånkoppla denna fråga, ty det skall lätta vid valen, så har man icke tänkt tanken ut, nämligen att när man skall gå till val, så blir det, även om man har denna fråga löst, någonting, som står kvar, vilket kommer att bliva avgörande, när vi skola välja dessa fullmäktige. Vad vill utskottet det skall vara då? Ja, därom säger utskottet ingenting, utan utskottet tror, att det beror bara på dugligheten och de personliga kvalifikationerna. Anej, det torde nog bliva rena partisynpunkter, som tränga sig in och då bliva totalt förhärskande vid val. Ingenting annat får förekomma. Detta bör elimineras bort. Ja, törhända att partimän, som äro starkt prononcerade, se någon lycka däri. Jag får säga, att det gör icke jag. Och det kan väl

Ang. kommunernas medverkan vid avgörandet av ärenden rörande handel med rusdrycker.
(Forts.)

Ang. kommunernas medverkan vid avgörandet av ärenden rörande handel med rusdrycker.
(Forts.)

också hända, att när man då skall välja representanter efter rena partisynpunkter, det inträffar, att de dugliga kommunalmännen få sitta utanför fullmäktige. Denna fara kan ju uppstå likaväl då och kanske ännu lättare då. Jag har själv sett det i dessa små landskommuner, när man redan efter det gamla systemet delade upp sig i skarpa partier och partiväsendet fick verka direkt ända in i kommunalstämman, Jag har sett, huru olyckligt och sorgligt det varit. Det har sannerligen verkat allt annat än kommunalt framåt. Det har varit en strid och bitterhet, som varit förfärlig, och jag tvekar icke att som min mening uttala, att vad som kan trubba av detta partiväsende inom kommunerna och kommunalfullmäktige skall jag hälsa med stor tillfredställelse.

Nu ha vi själva sett, icke minst inom kommunerna, huru denna nykterhetsfråga, frågan om det absoluta spritförbudet, utskänkning eller vad det vara må, huru den spränger alla partiband. Nu får jag fråga: är det någon olycka eller har det varit någon olycka för kommunerna detta? Jag tror det sannerligen icke. Jag tror verkligen, att det skulle vara en stor fördel, särskilt för de små landskommunerna, om där funnes några frågor, som kunde trubba av partiväsendet, när de gå att välja sina kommunalfullmäktige, icke minst därför, att om de samla sig om något annat intresse, så får även det göra sig gällande, så fort man börjar lära känna varandra som människor inom olika partier. Man skulle icke längre hava dessa stora taggtrådshinder, som nu skilja partierna åt, utan man skulle vara tvungen att samla sig om andra uppgifter.

Det är så långt ifrån, att jag anser det lyckligt, om utskottets ändringsförslag här skulle gå igenom, som jag anser det vara synnerligen olyckligt för våra kommunala institutioner. Och så skulle jag se på saken, även om det gällde vilken annan fråga som helst, som man ville koppla bort från den institution, som kallas fullmäktigeinstitutioner, vare sig i en stor eller en liten kommun. Det gäller verkligen att där kunna få koncentrera allt, som rör kommunen. Jag tycker, att det är märkvärdigt, att man icke kan samlas åtminstone om den åskådningen bland de olika grupperna. Det borde väl ligga i allas intressen. Jag trodde verkligen, när denna fråga togs så lätt i rösträttskompromissen, att det var allvar då, att det verkligen skulle innebära det bästa framsteg i vårt land just därigenom, att man icke längre skulle ta den primitivt, utan från en något högre synpunkt. Nu finner jag i dag, att det var spegelfakteri och att man börjar genast bryta itu vad man då sökte bygga upp. Jag vädjar till er, mina herrar, att litet grand tänka på, att vi hava en smula ansvar för, hur vi styra och ställa i vårt land. Jag tror, alldeles säkert, att om den institution, som kallas fullmäktige, endast i lugn och ro får verkligen utveckla sig till vad den är avsedd till, då lägges det hela på den bas, som är lagd med den allmänna rösträtten, och då tycker jag sannerligen, att även starkt avancerade radikala män kunna låta sig nöja, och jag tror även, att de då må hava vunnit

det stora, det man verkligen åsyftat under dessa 50-åriga strider i vårt land. Det är icke minst därför, att man skall riva itu, att vi skola börja en strid på nytt, om ett nytt stridsäpple, som jag vågat säga dessa ord i dag. Jag ställer mig icke alls främmande för deras åskådning, som säga, att vi skola taga bort, så mycket vi kunna, rusdryckshanteringen i kommunerna, men jag ställer mig främmande, när man på indirekt väg vill bryta itu en institution, som jag anser vara till avsevärt gagn för våra kommuner. Nu när vi hava rösträtt så djupt ned, och när jag så många gånger förut sett och bevittnat, så många brister de kommunala partierna adagalägga, så är det sannerligen icke underligt, att den, som har en kommunal erfarenhet, som jag har, säger, att det är en olycka, om herrarna skulle godtaga denna retrograda rörelse igen, och jag varnar på det bestämdaste därför.

Det är på grund härav, herr talman, som jag av verklig övertygelse på denna punkt ber att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr Källman: Då den ärade reservanten dels yrkat avslag på utskottets hemställan och dels adagalagt en mycket stor energi för att visa, att hans uppfattning stödes av starka skäl, torde det vara lämpligt att också några ord sägas från utskotts-majoritetens sida. Till en början vill jag då ge herr Olsson i Kullenbergstorp rätt i, att det skall bliva mycket intressant att se, huru de herrar, som i förra frågan visade vad de tänkte om ett sönderbrytande av 1917 års rusdrycksförsäljningsförfordning, lämpligen skola ställa sig, när de komma till denna punkt. Däri ger jag honom fullständigt rätt, och jag tror, att de gjort sig skyldiga till en inkonsekvens, som det blir mycket svårt för dem att klara. När det gäller nu föreliggande punkt, har jag för min del kommit till en rakt motsatt ståndpunkt mot den som här förfäktats av herr Olsson i Kullenbergstorp.

Det, som för utskottet varit det centrala, sedan man i viss mån, sasom den ärade reservanten påpekat, underkänt motionens motivering, har varit det allt mer och mer uppmärksammade förhållandet, att man inom de olika partierna mycket ofta nominerar kandidater till olika kommunala uppdrag uteslutande med hänsyn till vederbörande kandidats uppfattning i nykterhetsfrågan. Detta har utskottets majoritet ansett utgöra en fara för vårt kommunala liv och för vår kommunalförvaltning, och det icke minst med hänsyn till den utsträckt rösträtten. Den ärade reservanten kan icke komma ifrån, att denna fara verkligen finnes. Som kvalifikation för ledamotskap i en represensativ församling är det för litet att endast vara nykterist, och det är självfallet också för litet att endast vara motståndare till alla nykterhetsfrämjande åtgärder, och utskottet har med sitt skrivelseförslag avsett att åstadkomma ändring i detta, som vi anse, uppenbara missförhållande.

Den ärade reservanten har ifrågasatt, om icke en folkomröstning i den fråga, det gäller, till äventyrs skulle kunna skada

Ang. kommunernas medverkan vid avgörandet av ärenden rörande handel med rusdrycker.
(Forts.)

Ang. kommunernas medverkan vid avgörandet av ärenden rörande handel med rusdrycker.
(Forts.)

sjelva förbudssaken. Ja, beträffande den frågan vill jag framhålla som min mening, att, om de som deltaga i en sådan omröstning, icke godkänna ett förbudstillstånd inom sin kommun, blir det självfallet icke förbudstillstånd, ty då uppbares det icke av en djupare folkmening och då är det följaktligen icke berättigat att låta förbudstillstånd inträda. Är det återigen så, att en mycket betydande del av en kommuns röstberättigade medlemmar önskar ett lokalt förbudstillstånd, då bör det vara deras rätt att få det, och då få de det tryggare och säkrare genom en sådan anordning, som vi förutsätta, än genom beslut från ett representativt organ.

Herr Olsson i Kullenbergstorp framhöll vidare, att man skulle genom en anordning, som den av utskottet föreslagna, ingalunda avkoppla alkoholfrågan ifrån fullmäktigevalen. Enligt min mening skall man göra det i en alldeles oerhörd utsträckning. Vissa detaljer beträffande tid för öppethållande o. dyl. kanske kunna komma att påvila det representativa organet, men det principiella avgörandet sker genom en folkomröstning, och därmed försvinner all anledning att vid nominering av kandidater taga hänsyn till deras uppfattning i nykterhetsfrågan. Därefter kommer man att uteslutande taga hänsyn till deras kvalifikationer för uppdraget i övrigt, och det är ett syfte värt att vinna. Det är mycket svårt att fatta den ärade reservanten när han talar om de konsekvenser, som möjligen skola följa med ett bifall till utskottets här ifrågasvarande förslag. Allra minst kan jag förstå honom, när han pekar på, att man som konsekvens skulle kunna kräva att få omröstning i kommunerna också i vaccinationsfrågan. Det vet väl herr Olsson i Kullenbergstorp att den frågan är löst genom lagstiftningen, utan att man därvid medgivit kommunerna något inflytande. Lagen är tydlig och klar, den medger icke beslut varken av kommunalstämma eller kommunalfullmäktige, följaktligen ligger den frågan och den nu förevarande på olika plan.

Då jag tror, att alkoholfrågan i allt väsentligt kan bortelimineras, från fullmäktigerepresentationen, och då jag anser, att detta är en lycka ur kommunalförvaltningens synpunkt, har jag för min del på det livligaste velat tillstyrka motionärernas förslag. Jag ger den ärade reservanten rätt i att ett representativt organ i allmänhet är bäst skickat att besluta i kommunala angelägenheter. Den uppfattning, som han sålunda gav uttryck åt, har jag sedan gammalt, men får man fullmäktigekåren uteslutande tillsatt med hänsyn till deras uppfattning i denna fråga, då kan det hända, att kvalifikationerna för förvaltningsuppgifterna i allmänhet blir det si och så med. Vill man upprätthålla den allra högsta kvalitét hos valda fullmäktige, så bör man se till att sådana män, inväljas som äro de bästa ur kommunal synpunkt, oberoende av deras ståndpunkt i nykterhetsfrågan.

Herr Olsson i Kullenbergstorp överdrev, såvitt jag förstår, alldeles oerhörd, när han sade, att ett bifall till detta förslag skulle innebära ett brytande av den kompromiss, som man träffade vid 1918 års urtima riksdag i rösträttsfrågan. Det innebär icke

alls, såvitt jag förstår, något brytande av den överenskommelsen. Här gäller det frågan om en praktisk anordning i kommunerna, varken mer eller mindre, och det har ingen sådan principiell betydelse, som herr Olsson i Kullenbergstorp ifrågasatte. Jag tror, att den omständigheten, som herr Olsson också något talade om, att partibanden äro mycket sprängda, när det gäller alkoholfrågan, borde framför allt mana oss att gå på bifall till utskottets förslag, ty om partibanden äro sprängda, när det gäller denna fråga, skall herr Olsson komma i håg, att striden flyttas inom de olika partierna, särskilt när det gäller nominering av kandidater och detta just därför, att ställningen till denna fråga ofta skall vara avgörande, om vederbörande är lämplig eller icke som fullmäktig. Det är i detta som jag för min del ser en mycket stor fara, vilken kan medföra, att fullmäktigegrupperna kunna bliva kvalitativt undermåliga. För att råda bot för det missförhållandet har jag förordat denna ändring, och den är förordad av mycket starka och bärande skäl.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan och skulle livligt önska, att första kammaren måtte fatta samma beslut, så att vi om något år kunde ästadkomma den förändring, som det förevarande skrivelseförslaget avser.

Herr Moberger: Herr talman mina herrar! Då utskottets förslag går ut på ett bifall till den motion, som jag och flera andra väckt i denna fråga, — d. v. s. visserligen ett bifall i form av en skrivelse till Kungl. Maj:t — har jag naturligtvis icke annat än att uttala tillfredsställelse däröver. Emellertid är det en del av utskottets motivering, som påkallar ett yttrande från min sida.

Herr Olsson i Kullenbergstorp har redan förut påpekat att utskottets betänkande skulle kunna sammanfattas i de orden: Vad motionärerna velat är riktigt, men deras motivering är alltigenom oriktig. Nu är det ju så, att en motionär blott han får det önskemål genomfört, som han har uttalat, och därför känner jag mig tillfredställd med den hemställan vartill utskottet kommit. Jag kan dock icke underlåta att något belysa den motivering, som är anförd i vår motion, på det att den icke må framstå kanske fullt så orimlig, som utskottets majoritet velat göra gällande.

Vad först och främst beträffar, enligt utskottets mening »egendomliga» däri, att vi påyrkat, att sedan det varit en omröstning om upplåtande av rättighet rent principiellt och denna utfallit till förmån för rättigheten, skall kommunalrepresentationen icke dess mindre kunna avslå denna sökta rättighet, så beror denna anordning på det förhållandet, att vi ställt oss på nuvarande förordnings principiella ståndpunkt i den saken. Vi veta ju, att det nu är så, att de kommunala representationerna kunna medge eller avslå sökta rättigheter, men hava de avslagits, har frågan förfallit, då kan K. B. icke medgiva någon rättighet, medan däremot, om kommunalrepresentationen bifallit en ansökan,

Ang. kommunernas medverkan vid avgörandet av ärenden rörande handel med rusdrycker.
(Forts.)

Ang. kommunernas medverkan vid avgörandet av ärenden rörande handel med rusdrycker.
(Forts.)

så är det därmed icke sagt, att rättigheten upplåtes, ty K. B. har i alla fall rätt att avslå densamma. Jag förmodar, att lagstiftaren med detta velat säga, att upplåtandet av en försäljningsrättighet innebär en viss samhällsrisk, och att det därför tillkommer K. B. att pröva om kommunen skall utsättas för denna samhällsrisk, även om kommunalrepresentationen har beviljat ansökningsen. Med ett ord: en myndighet, som skall pröva dessa rättigheter, kan icke gå längre än en föregående myndighet i beviljande av rättigheter, men däremot gå längre i inskränkande riktning. Samma betraktelsesätt hava vi tillämpat här, då vi menat, att, även om det vore en majoritet för rättigheten, kunde det vara skäl för, att kommunalrepresentationen kunde finna lämpligt att avstyrka den. Jag skall be att få nämna ett par sådana fall, där något dylikt skulle kunna ifrågakomma. Naturligtvis förutsätter jag, att konmunnrepresentationen som regel beviljar en rättighet, sedan en folkomröstning i kommunen uttalat sig för densamma, men det kan mycket väl hända att ett samhälle varit torrlagt, låt oss säga i tjugu ar, och det då vid omröstning i anledning av gjord framställning blir kanske en rösts majoritet till förmån för rättighets erhållande, alltså en ytterst svag majoritet. Skall det vara tillräcklig anledning för den kommunala representationen att för denna enda rösts övervikt medgiva rättigheten, eller hans representationer då icke snarare få den uppfattningen, att folkomröstningen icke givit tillförlitligt uttryck för verklig folkstämning, eller det kan hända, att det föreligger blott ansökan fran en person som kommunalrepresentationen för sin del anser vara fullkomlig olämplig att handhava en sådan rättighet. Skulle icke då kommunalrepresentationen hava befogenhet att avstyrka rätten, även om den beviljat vid den kommunala folkomröstningen? Jag menar således, att det kan vara, även om man i allmänhet principellt ställer sig på den ståndpunkten, att kommunalrepresentationen skall följa folkomröstningen, vissa undantagsfall för vilka man bör hålla en viss säkerhetsventil öppen.

Vi hava dessutom i vår motion påpekat, att med den nuvarande anordningen det icke alls är säkert, att den verkliga folkmajoritetens uppfattning i nykterhetsfrågan kommer till uttryck i kommunalrepresentationen. Det bestrider utskottet. Man kan naturligtvis ha olika uppfattning om den saken. Jag får för min del säga, att jag icke alls blivit övertygad av utskottet i det fallet utan anser, att den nuvarande ordningen mycket ofta ger ett otillfredställande uttryck för den verkliga folkmeningen i denna fråga, därför att man väljer kommunalrepresentanterna ur i huvudsak andra synpunkter än nykterhetsfrågans — åtminstone borde man få välja dem ur annan synpunkt.

Däremot instämmer jag livligt med bevillningsutskottet däruti — det torde också kunna utläsas ur min motion, om man läser den uppmärksamt — att det vore synnerligen önskvärt, att vi ur de kommunalpolitiska striderna vid valen kunna eliminera bort nykterhetssynpunkten så mycket som möjligt och kunna få välja

med uteslutande hänsyn till vederbörandes kommunala kvalifikation. Jag tror, att nykterhetssynpunkten i mycket hög grad skulle kunna bortelimineras, om utskottets förslag går igenom.

Herr Olsson i Kullenbergstorp framhöll starkt olämpligheten av att bryta sönder den kommunala representationsordning, man fått genom att taga bort nykterhetsfrågan från kommunalrepresentationens avgörande. Jag kan för min del icke finna någon olägenhet därav, vilket beror därpå, att nykterhetsfrågan har en alldeles speciell ställning i det kommunala livet. Herr Olsson sade, att man kan hitta på många andra frågor och yrka på liknande omröstningsförfarande, och jag väntade då, att han skulle nämna någon kommunal fråga, där det kunde tänkas, att en sådan omröstning skulle kunna äga rum. Det kunde emellertid icke herr Olsson i Kullenbergstorp göra, utan han tog till en fråga, som avgöres av den allmänna lagstiftningen, där kommunerna inte ha ett ord att säga, nämligen vaccinationsfrågan. Någon kommunal fråga, som kunde jämnställas med denna, kunde han ej framdraga, och jag betvivlar, att han skall kunna frambara någon, som kan tillnärmelsevis likställas med nykterhetsfrågan. Att nykterhetsfrågan har en alldeles speciell ställning erkännes av lagstiftningen genom det förfaringssätt, som träffats med hänsyn till upplåtande av försäljningsrättighet.

Vad det sista beträffar, som herrar Källman och Olsson i Kullenbergstorp anförde, nämligen att det skulle vara för dem intressant att se, om man nu från visst håll ville anförda det argumentet, att nu skall icke den förordning brytas sönder, som så nyligen antagits, nämligen 1917 års försäljningsförordning, vill jag för min del säga, att jag icke har använt det argumentet i kammaren, men jag har fått den uppfattningen, att alla parter använda det argumentet, när de ha nytta av det. D. v. s., när det argumentet gagnar deras önskemål använda de det, men däremot finna de det icke vara talande, när det ej främjar deras önskemål. Atminstone har jag fattat debatterna i kammaren så. Jag vill erinra herr Källman om, att det icke är många dagar, sedan han från denna talarstol anförde samma argument; det var den gången fråga om maltdryckerna. Han framföll då, att denna kammare 1917 hade bundit sig för pilsnerdrickat, värför det beslutet icke nu borde upprivas. Då ansåg han sig kunna använda det argumentet. I dag är han icke bunden därav, emedan han ju gått med på en förändring.

Herr talman! Det har visserligen framgått av mitt anförande, att jag icke i allo kan ansluta mig till utskottets motivering, men jag har i alla fall intet annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Blott ett par ord! Jag anser mig nämligen skyldig att i någon mån svara på åtskilligt av vad den ärade utskottsordföranden nyss yttrade. Jag vill då först förutskicka att vad det beträffar, att den senaste

Ang. kommunernas medverkan vid avgörandet av ärenden rörande handel med rusdrycker.
(Forts.)

Ang. kommunernas med-
verkan vid
avgörandet av
ärenden
rörande
handel med
rusdrycker.
(Forts.)

ärade talaren, motionären, och utskottets ordförande inte drogo jämnt inbördes, så är detta en sak, som jag icke det minsta skall inlåta mig på, den få herrarna göra upp sinsemellan.

Utskottets ordförande ställde till mig den frågan, om jag tyckte det vara lämpligt, att en person utsågs till kommunalfullmäktig endast på grund därav att han var nykterist. Nej, något sådant anser jag visst icke vara lämpligt och bra; men jag vill göra den motfrågan: Anser den ärade talaren, att det är alldeles tillräckligt, att man bara tager hänsyn till att kandidaten är en partiman? Räcker det med att vara partiman och ingenting vidare?

Nu yttrade den ärade talaren, att vaccinationsfrågan var någonting helt annat än nykterhetsfrågan. Gudbevars, jag tog inte den frågan såsom en, vilken ovillkorligen skall komma upp; det kan hända, att den uteblir. Jag tog den bara som en modell för frågor, som man kan tänka sig kunna tagas upp, när lidelserna gå högt. Den ärade talaren sade också, att vaccinationsfrågan var löst genom lagstiftningen, och att vi då voro ifrån densamma. Men så är det också med den andra frågan, den är uppklarad genom lagstiftningen. Jag vill icke annat, än att lagstiftningen skall hållas; vi mötas således på den punkten, och den frågan är då löst.

Man kan nog påyrka förändringar, och det tror jag den ärade talaren får ge mig rätt i, att om man har fått fast i en uppslagsända i något avseende, så begagnar man den till likt och olik. Har man brutit på en punkt och bestämt, att kommunalfullmäktige eller stadsfullmäktige icke skola få avgöra en särskild fråga, som gäller kommunen, ja, då behöver jag icke agera profet, men torde helt säkert bli sannspådd, om jag säger, att på många håll och kanter det kommer att upptagas flera förslag. Framtiden får då utvisa, med vad motståndskraft kammaren verkligen kan stå där- emot.

Nu sades det också, att jag överdriver denna sak. Nej, det gör jag vist icke, men jag tycker, att herrarna underskatta densamma. Då kunna vi ju kvitta. Överdriva eller underskatta, det beror på hur man ser saken! Jag ser på densamma mera allvarligt. Jag vill, att det kommunala avgörandet blir samlat på så sätt, att det bäst länder till kommunens nytta. Och har man kommunalfullmäktige och stadsfullmäktige, skall man också använda dem.

Det sades också, att om det inom partierna gjordes avtrubbnin- gar, detta skulle taga mer med sig och att det rent av kunde bli en sprängning rätt långt ned i partiet. Jag förvånar mig verkligen över, att den talaren kunde säga så. Jag tycker, att i nykterhetsfrågan det gör sig olika meningar gällande inom hans eget parti, men inte tror jag, att den frågan ännu har sprängt sönder partiet, liksom inte heller att den kommer att göra det i brådkastet. Ånej, det håller nog ihop, även om det kan gå isär på en enda punkt. Men jag vill säga, att det skulle icke skada,

om olika partimän kunde samlas om någon fråga och något trubba av dessa eviga partisynpunkter, när det gäller lösandet av samhällsfrågor. Så har jag sett saken. För övrigt, skulle man vara logisk, så skulle man, när man vill eliminera bort hela spritfrågan från de offentliga valen, gå ända upp i toppen. Vore det inte, herr Källman, skäl i, att vi även eliminerade bort dessa frågor från riksdagen, där de också spela en roll? Säger vi, att denna eliminering vore viktig för kommunernas vidkommande, kan den nog vara viktig för kamrarna. Jag vill ej påstå, att så är, och talar ej för, att så bör ske men det ena kan vara lika rimligt som det andra.

Jag får verkligen säga, att jag icke alls känt mig övertygad av de skäl, som här framhållits mot min uppfattning, och därför vidhåller jag mitt yrkande.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 8.

Härefter föredrogs andra lagutskottets utlåtande, nr 12, i anledning av väckt motion om åvägabringande av sådan ändring i gällande bestämmelser angående jordavsöndring, att särskilt namn och nummer åsättas avsöndrad lägenhet; och biföll kammaren därvid utskottets hemställan.

§ 9.

Vidare förekom till behandling jordbruksutskottets utlåtande, nr 28, i anledning av väckta motioner om lönetillägg till viss personal vid Strömsholms och Flyinge hingstdepåer m. m.

Jordbruksutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehåft nedan omförmälda, inom riksdagen väckta, till utskottets förberedande behandling hänvisade motioner, nämligen

a) två likalydande, nr 102 i första kammaren av herr *Hult* samt nr 251 i andra kammaren av herr *Janson* i Kungsör m. fl., i vilka hemstälts, att riksdagen måtte till beredande av ett årligt lönetillägg å fem hundra kronor till en var av stallbetjäningen vid Strömsholms hingstdepå för åren 1919 och 1920 bevilja, dels å 1919 års tilläggsstat ett belopp av tolv tusenfemhundra kronor, dels ock å 1920 års ordinarie stat enahanda belopp eller tolv tusenfemhundra kronor; samt

b) nr 256, i andra kammaren, av herr *Jönsson* i Revinge, vari yrkats,

1:o) att riksdagen måtte för beredande av lönetillägg å 500 kronor åt en var av 44 stallbetjante vid Flyinge hingstdepå, inberäknat kusk, fodermarsk, nattvakt och gårdskar, samt 250 kronor lönetillägg åt en statpiga, bevilja å tilläggsstat för år 1919 en summa av 22.250 kronor; och

Andra kammarens protokoll 1919. Nr 23.

Ang. löne-
tillägg till viss
personal vid
Strömsholms
och Flyinge
hingstdepåer
m. m.
(Forts.)

2:o) att riksdagen måtte utöver vad Kungl. Maj:t äskat under rubriken hästavelns förbättrande, nionde huvudtiteln, bevilja för år 1920 dels för beredande av lönetillägg enligt samma grunder som föreslagits under 1:o) för personal vid Flyinge 22,250 kronor, dels ock för möjliggörande av semesterledighet åt tjänstemän och betjänte vid Flyinge och Strömsholms hingstdepåer 8,600 kronor.

Utskottet hemställde, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Utskottets hemställan upplästes. Därefter yttrade:

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman, mina herrar! Då jordbruksutskottet enhälligt avstyrkt de nu till avgörande föreliggande motionerna, avseende beredande av ökade löneförmåner samt semesterledighet för personalen vid Flyinge och Strömsholms hingstdepåer, har jag naturligtvis klart för mig, att det är mycket liten utsikt, att kammaren kommer att besluta i annan riktning, än vad utskottet här föreslagit. Jag vill dock i alla fall yttra några ord till försvar för dessa motioner.

Utskottets skäl för avslag i fråga om löneförhöjning för stallbetjäningen grundar sig därpå, att avlöningsstaterna för betjäningen vid ifrågavarande hingstdepåer fastställas av Kungl. Maj:t och att avlöningarna bestridas från avkastningen från de under hingstdepåernas disposition ställda egendomar samt, i den mån dessa medel icke därtill lämna tillgång, från det under nionde huvudtiteln uppförda ordinarie reservationsanslaget till hästavelns förbättrande. Nu säger utskottet vidare, att det ligger i Kungl. Maj:ts hand att besluta om den reglering av nu ifrågavarande befattningshavares löner, som eventuellt kan anses vara av behovet påkallad. Det är emellertid så, att dessa stallbetjante, vilkas avlöning utgjort 850 kronor i första klassen, 800 kronor i andra klassen och 750 kronor i tredje klassen, tidigare, nämligen 1916, hos Kungl. Maj:ts petitionerat om löneförbättring, men att Kungl. Maj:t avslag denna framställning. Ingen kan väl bestrida att de av mig nämnda lönebeloppen motivera en förbättring, men då Kungl. Maj:t icke vill och riksdagen säger, att den icke kan, på formella skäl, gå med på en förbättring är ju svårt att veta, hur denna personal, som dock verkligen behöver löneförhöjning, skall gå till väga för att erhålla en sådan.

Likaledes torde väl ingen kunna bestrida, att kravet på semesterledighet för de vid hingstdepåerna anställda tjänstemän är berättigat. Dessa tjänstemän hava tjänstgöring varje dag under hela året och ha inte ens sön- eller helgdagarne lediga. Det är då svårt att förstå, varför icke de, i likhet med alla andra stats-tjänare, skulle ha rätt till semesterledighet.

Nu säger utskottet, att frågan härom icke är utredd. Men jag vill påpeka, att stuteriöverstyrelsen redan 1910 föreslog semesterledighet — en månad årligen — mot villkor att vederbörande

själva anskaffade kompetenta vikarier. Då jorbruksutskottet anser, att frågan icke är tillräckligt utredd, vore väl den rätta gången den, att man läte frågan utredas.

Man kan väl näppeligen begära, att en enskild motionär skall kunna prestera en sådan utredning, i all synnerhet som — det är jag viss om — ifall jag givit mig in på en sådan, den knappast skulle ha vunnit jordbruksutskottets godkännande då jag icke är expert på det slagets utredningar. Utskottet kunde ju ha låtit lönereglerngskommittén sköta om den behöfliga utredningen, vilken varken torde vara svår eller vidare tidsödande. Jag tycker verkligen att utskottet kunde åtminstone ha sträckt sin enhälliga välvilja så långt, att en sådan utredning förordats. I det läge vari frågan befinner sig finns ju ingen utsikt för ett yrkande om bifall till min motion, men på de skäl som av mig anförts ber jag i alla fall herr talman att få framställa en sådan. Jag yrkar sålunda bifall till motionen.

*Ang. löne-
tillägg till vise
personal vid
Strömsholms
och Flyinge
hingstdepåer
m. m.*

(Forts.)

Herr vice talmannen Hamilton: Herr talman! Jag ber att få understryka, vad utskottet i detta fall såsom skäl för avslag på motionen framhållit, nämligen, att betjäningens vid stuterierna avlöning faststälts av Kungl. Maj:t och att sålunda denna betjäning kan vända sig direkt till regeringen utan denna omväg genom riksdagen. Det förefaller åtminstone mig, att innan riksdagen tar någon ställning till detta spörsmål, bör en framställning komma från dem, som det närmast rör, nämligen betjäningen vid stuterierna, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till den av herr Jönsson i Revinge i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan därvid av kammaren bifallen.

§ 10.

Vid härpå skedd föredragning av jordbruksutskottets utlåtande, nr 29, i anledning av väckt motion om statsbidrag till den av Jordbrukareungdomens förbund bedrivna verksamheten bland landsbygdens ungdom biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 11.

Härefter förelåg till avgörande andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av herr Johanssons i Uppmälby motion, nr 33, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ordensväsendets avskaffande.

*Ang. ordens-
väsendets
avskaffande*

I anslutning till vad herr *Johansson* i Uppmälby föreslagit uti en inom andra kammaren väckt och till dess tredje tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 33, hemställde utskottet, att andra kammaren ville för sin del besluta, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl.

Ang. ordens-
väsendets
avskaffande.
(Forts.)

Maj:t hemställa, det täcktes Kungl. Maj:t taga i övervägande, huruvida icke de kungliga svenska riddarordnarna och med dem i samband stående medaljer borde avskaffas.

Reservation hade likväl avgivits, av herrar *Nylander* och *Olsson* i Kollungeröd, vilka ansett, att utskottet bort hemställa om avslag å motionen.

Sedan utskottets hemställan blivit uppläst, yttrade:

Herr Nylander: Herr talman! När man läser herr Johanssons i Uppmälby motion nr 33, i vilken han yrkar på ordensväsendets avskaffande, och hans motion nr 34, i vilken han vill lindra svenska folkets försvarsbörda med hela 10,000 kronor genom borttagandet av understödet till soldatverksamheten vid arméns truppförband, då förstår man, att man riktigt kommit in i de stora reformernas tidevarv. Då jag, vad ordensväsendet beträffar, ej är så sakkunnig som motionären, så skulle jag ha avhållit mig från att uppträda i denna fråga, om det ej vore så, att den nu har hamnat i tredje tillfälliga utskottet, där jag råkar vara medlem. Det är som reservant där, jag nu uppträder för att taga motionen i betraktande.

Utan att fördjupa mig i studier rörande den av motionären omnämnda maktlystna Lovisa Ulrika eller den praktlystne Carl Gustaf Tessin, vilka åberopats även av föregående motionärer i frågan om ordensväsendets avskaffande, och även med förbigående av motionärens studier i Nordisk familjebok om upphovet till detta ordensväsen, vill jag att börja med fästa mig vid den punkten i motionen, där herr Johansson skriver följande: »kunde ordensväsendets borttagande bidraga till, att denna högre ämbetsmannakår komme ned från sin demoraliserande höjd och åter till folket, vore ju något vunnet.» Jag kan icke förstå vad motionären menar med denna demoraliserande höjd. Menar han därmed, att vår högre ämbetsmannakår besitter en sådan bildning, som sätter den över hela det svenska folket, så är ju motionären bildningsfientlig, men det är väl icke alls meningen. Å andra sidan kan han väl näppeligen avse, att den högre ämbetsmannakåren har en så upphöjd ställning i ekonomiskt hänseende, att den på detta sätt kommer att sväva över det svenska folket, ty man vet ju, att det är dessa tjänstemän, som särskilt under denna kristid och på grund av penningvärdets fall ekonomiskt lidit mest. Enligt min uppfattning ha de i stället kommit på en *låg* demoraliserande nivå, som medfört, att en hel del av dem söka sig bort från sin tjänstemannaställning till den enskilda företagsamheten. Det återstår alltså den möjligheten, att motionären med detta märkvärdiga uttryck avser, att man genom ordensväsendets borttagande även skulle kunna borttaga den byråkratism, som här och var råder. Men är detta den verkliga avsikten, då vågar jag fråga, om det är någon i denna kammare, som tror, att man genom att borttaga ordensväsendet skulle få bort byråkratien, då ju denna beror på helt andra orsaker. Man påträffar ju de värsta byråkraterna lika

ofta bland de lägre tjänstemännen, som aldrig ha utsikt att få någon orden, som bland de högre, som redan fått sådan; man påträffar dem bland medaljörer och icke medaljörer.

*Ang. ordens
väsendets
avskaffande
(Forts.)*

Jag kan alltså för min del icke finna, att varken genom ordensväsendet eller utan detsamma vår präktiga ämbetsmannakår skulle sväva högt över det svenska folket, utan den är en integrerande del av detsamma, varför ingen åtgärd alls behöver vidtagas för att få den, som motionären skriver, åter till folket. Ty tjänstemannakåren har lika stor rättighet att räkna sig till det svenska folket som herr Johansson i Uppmälby och undertecknad, antingen dessa tjänstemän ha ordnar eller icke.

Vidare anför motionären som motiv för sitt förslag, att man med blicken fäst på vad som på senare tider skett ute i Europa finner, huru »troner ramla och republiker uppstå». Jag måste för min del konstatera, att jag icke heller anser detta vara ett bärande motiv, ty ordensväsendet har under varje tid och på många håll icke alls något att skaffa med vare sig kejsar- eller kungatroner. I republiken Frankrike är t. ex. ordensväsendet en kraftigare institution än kanske i något annat land, och i den nyskapade republiken Kina har man också ansett sig behöva ordensväsendet. I det land, där man verkligen åstadkommit det mest effektiva nivelleringsarbetet samhällsmedlemmarna emellan, nämligen Ryssland under dess nuvarande regim, har man, efter vad Sveriges sjöminister för en tid sedan upplyste i Södertälje, också återinfört ordensväsendet, och vid riksdagens öppnande i år här i Stockholm erinra vi oss, att denna kammars vänstersocialistiska medlemmar infunno sig med särskilda utmärkelsetecken.

Om nu herr Johansson i Uppmälby för sin privata del icke vill mottaga någon orden, när han efter sitt trägna arbete som riksdagsman kanske kommer att erbjudas en sådan har han bara att göra vad många före honom gjort nämligen att säga nej. Det är den enklaste lösningen för motionären och med honom liktänkande, och ingen torde anse, att de bliva varken bättre eller sämre genom ett sådant handlingsätt.

När motionären i sin framställning påpekar, att ordensväsendet för demokratien icke är så ofarlig, som det vid första påseendet kan se ut, så gör han enligt min uppfattning saken större, än den verkligen är, ty är demokratien rädd för ordensväsendet, så måtte det vara klen beställt med dess mod och känsla av inneboende kraft. Det är i alla fall ett svaghetstecken å demokratiens vägnar, som herr Johansson här kommit att vidröra, ty fruktar demokratien, som herr Johansson skriver, »att personer för att komma i åtanke vid ordensutdelningar, skola göra sig behagliga och äro nog svaga att sätta värde på dylikt,» då måtte, som sagt, herr Johansson icke hysa någon högre tanke om demokratiens resurser.

Utskottsmajoriteten har å sin sida med sin sammansättning naturligtvis icke funnit de rent praktiska skäl för ordensväsendets bibehållande, som anförts av reservanterna. vara av någon

Ang. ordens-
väsendets
avskaffande.
(Forts.)

betydelse. De skäl, som av oss anförts, sammanfalla ju med dem, som även framförts vid tidigare riksdagar mot ordensväsendets avskaffande. Jag är den första att erkänna, att många minder-
värdiga fått dylika ordensutmärkelser eller medaljer, under det att andra mera värdiga icke belönats. Men det är nu en gång så här i världen, att den fullkomliga rättvisan och fullkomligheten över huvud icke kan uppnås.

Att ordensväsendet skulle innebära någon fara för en skarpare uppdelning av samhällsklasserna, anser jag för min del vara helt och hållet uteslutet, ty då gör herr Johansson ordensväsendet till en bra mycket viktigare fråga, än det verkligen representerar. Kvar står dock i alla fall det vackra uti, att en del personer efter ett träget och mångårigt arbete erhålla ett offentligt erkännande för sitt arbete, det må vara i form av ordnar eller medaljer. Kvar står vidare det faktum, att många kulturella företag, barmhärtighetsverk och andra samhällsgagneliga inrättningar komma till stånd genom gåvor av personer, till vilka staten kan lämna ett erkännande i form av en dekoration. Det kan visserligen häremot invändas, att en del personer lämna sådana gåvor och donationer m. m. i avsikt att erhålla en orden, som de sedan med glädje bära på sin frack någon middag. Man säger, att detta är löjligt. Ja, visst är det löjligt. Man säger också, att det bör fördömas, ty fåfängen bör icke belönas. Ja, det är också riktigt. Men jag vill mot detta framföra den praktiska synpunkten: när det nu städse visat sig, att samhället vunnit stor hjälp genom dylika billiga kompositioner, så bör man icke fästa sig vid det löjliga i saken, utan se på fördelarna, som dock i alla fall icke äro så små. Framför allt i dessa dyra tider kan det vara till stor fördel för staten, kommunerna och allmännyttiga institutioner att vinna sådana förmåner i form av donationer, skänker etc. på ett så billigt sätt. På ett billigare lär man väl knappast kunna vinna fördelarna i fråga, då ju dessa dekorationer få betalas av dem, som erhålla desamma. Anmärker man mot denna motivering för ordensväsendets bibehållande, att den är ett ocker på den mänskliga fåfängen, så vill jag däremot invända, att då bör man gå till botten av saken och söka avskaffa fåfängen i det mänskliga livet. Men det tror jag varken herr Johansson i Uppmalby eller utskottets majoritet är i stånd till.

I detta sammanhang kan jag icke underlåta att nämna, att då för en tid sedan ett visst kulturellt arbete, för vilket penningar icke kunde erhållas från vare sig stat eller kommun, skulle planläggas, hade, enligt vad som uppgivits för mig, en av det socialdemokratiska partiets mest framskjutna medlemmar för att få arbetet till stånd, just utlovat ordnar åt de personer, som ville satsa de för detta ändamål nödiga medlen. Är det någon, som intresserar sig för saken, skall jag med nöje stå till tjänst med närmare upplysningar. Jag tror, att många, som eventuellt finge höra, vilket arbete det rör sig om, gärna skulle vara för ordensväsendets bibehållande, även om de nu rösta mot min reservation.

Vidare kvarstår ordensväsendets betydelse i de internationella förbindelserna, en sak som påvisats i föregående debatter här i kammaren. Den invändningen från min och herr Olssons i Kollungered sida har utskottsmajoriteten avfärdat med en något svärförståelig formulering i slutet av utlåtandet. För den, som i likhet med mig exempelvis haft tillfälle att arbeta för svenska intressen i utlandet, står en motsatt uppfattning mot utskottsmajoritetens alldeles klar. Vi veta, att det för vart land är omöjligt att upprätta avlönade diplomat- och konsulat tjänster överallt i utlandet samt att vi i likhet med andra länder måste slå in på den bogen att engagera honorarkonsuler på en massa platser.

Dessa honorarkonsuler äro ju i allmänhet personer i mera framskjuten social och ekonomisk ställning och kunna därigenom givetvis bli vårt land till nytta. Det är nu en gång så — man må säga vad man vill om den mänskliga fåfängan — att dessa personer mången gång åtaga sig uppdraget för att erhålla titeln, och sedan veta de, att en dekoration följer. Utskottet har försiktigt nog icke gått in närmare på denna fråga, ty det av mig påpekade förhållandet är ett orubbligt faktum. Många gånger kan man bland dessa personer finna sådana, som göra vårt land stora tjänster och som sporras till ytterligare sådana, därför att de veta, att de komma att få ett offentligt erkännande i form av dekorationer. Det finnes mångfaldiga exempel på detta. Att däremot komma och belöna dem med penningssummor eller att exempelvis göra en stor omorganisation av utrikesdepartementet, i syfte att ersätta dessa oavlönade tjänstemän med avlönade, tror jag icke denna kammare vill vara med om, ty det skulle medföra miljoner i kostnader. För att vår avlönade utrikesrepresentation skall kunna göra hemlandet verklig nytta, måste den vidare alltid skaffa sig goda och vederhäftiga informationskällor bland personer i det land där de olika representanterna utöva sin verksamhet, och då är det alltid till nytta att kunna föreslå sådana personer, som underlättat vederbörande svenska ombuds arbete och därigenom gjort vårt land stora tjänster, till erhållande av svenska utmärkelsetecken. Det är ju lätt att dekretera ordensväsendets avskaffande, men jag är övertygad om, att vi i de internationella förbindelserna — herrarna komma kanske icke själva att få se det, men väl våra ombud i utlandet och därigenom träffar det indirekt landet — skola få erfara följderna av detta beslut, herrarna må tro vad ni vilja.

När jag alltså för min del anser, att de av motionärerna och utskottsmajoriteten åberopade skälen äro utan något som helst värde, men det å andra sidan kvarstår som ett ovederlagt faktum, att stat och kommun ofta ha en stor praktisk nytta av ordensväsendet, liksom också landet har nytta därav i de internationella förbindelserna, så har jag ansett mig böra reservera mig inom utskottet, utan att dock på något sätt vilja överskatta ordensväsendets betydelse. Jag anser desto större skäl föreligga för min reservation, när jag tar i beaktande den omständigheten,

Ang. ordens
väsendets
avskaffande
(Forts.)

Ang. ordens-
väsendets
avskaffande.
(Forts.)

att förhållandena i världen för närvarande äro så osäkra och relationerna, staterna emellan så svävande. Även detta gör sitt till, att jag yrkar avslag på motionen, och ber i stället, herr talman, att få yrka bifall till min och herr Olssons reservation.

Herr Eriksson i Stockholm: Herr talman! Under den tid, som förflutit, sedan demokratien i vårt land började kämpa sig fram till större medinflytande, ha flera krav framställts, som vart och ett sedermera har mognat och förr eller senare blivit löst. För min del vill jag icke alls påstå, att den fråga, som vi nu behandla, kan betraktas som en av de större av dessa demokratiska krav, och jag skulle för min del icke heller ha gjort något direkt för att få fram den till behandling just nu, men å andra sidan är det ju klart, att när frågan nu en gång kommit före, och man hade att taga ställning till den i utskottet, så måste jag naturligtvis hävda den uppfattning, som jag har rörande frågan såsom sådan.

Det framgår av utskottets motivering, att denna fråga vid flera olika tillfällen varit föremål för andra kammarens behandling. Första gången, som frågan förelåg, sedan tvåkammerssystemet införts, var år 1869, således för jämnt 50 år sedan, då en motionär från Småland förde fram frågan till behandling. Denna gång syntes icke frågan tilldraga sig någon vidare uppmärksamhet, ty av kammarens protokoll framgår att endast fyra av ledamöterna yttrade sig rörande motionen, som utskottet hade avstyrkt och vars förslag kammaren utan votering biföll. År 1911 kom frågan ånyo före och behandlades då av första tillfälliga utskottet, som i sitt utlåtande avstyrkte motionen. Några av utskottets ledamöter hade emellertid reserverat sig och yrkat bifall till motionen, och efter en mycket lång debatt i kammaren blev denna reservation bifallen med 85 röster mot 82. Frågan förekom därefter året därpå, vid 1912 års riksdag. Då hade ju kammarens sammansättning på grund av de företagna nyvalen undergått en förändring. Första tillfälliga utskottet fick ånyo taga hand om frågan och då befanns det, att partiställningen och uppfattningen i frågan voro annorlunda. Resultatet av utskottets behandling blev, att utskottet tillstyrkte bifall till motionen om ordensväsendets avskaffande, och detta utskottsförslag bifölls av kammaren med 100 röster mot 49. Året därpå var det en av kammarens ledamöter, som interpellade den dåvarande statsministern rörande ordensväsendet. I den debatt som med anledning av interpellationssvaret uppkom, deltog emellertid endast interpellanten. Emellertid har ju denna fråga så utförligt behandlats såväl 1911 som 1912, att jag näppeligen tror det vara möjligt att framföra något ytterligare i sak utöver vad som redan framkommit. För min del tilltror jag mig åtminstone icke att göra något sådant, och detta är en anledning för mig att i största möjliga mån begränsa mitt anförande.

Nu har reservanten i utskottet uppträtt och för sin del sökt ge skäl för sin uppfattning i frågan. Han har då särskilt till en

början vänt sig mot motionären och kritiserat motiveringen till motionen. Jag vill då för min del säga, att det förefaller mig vara lämpligt, om de medlemmar av kammaren, som varit i tillfälle att få större boklig bildning, visade litet mera hänsyn till dem, som icke varit i tillfälle att åtnjuta denna förmån. Jag förmodar visserligen, att den ärade motionären i det fallet kommer att svara för sig själv, men jag har dock icke kunnat underlåta att i detta sammanhang uttala denna min personliga uppfattning.

Den ärade reservanten framhöll, att vid riksdagens öppnande här i år några av kammarens ledamöter skrudat sig i ett särskilt utmärkelsetecken. Jag vill för min del säga, att nog förefaller det mig vara en väsentlig skillnad mellan å ena sidan det förhållandet, att vissa personer sammansluta sig i den ena eller andra formen och därvid begagna något särskilt igenkänningstecken eller särskilt utmärkelsetecken, och å andra sidan ordensväsendet, som ju så att säga ger en officiell prägel åt utmärkelser, mot vilkas berättigande man kan ha de mest skarpa anmärkningar att framställa.

Reservanten framhöll vidare, att man i stället för att avskaffa ordensväsendet skulle avskaffa den mänskliga fåfängan, men trodde icke att vare sig motionären eller utskottsmajoriteten skulle kunna uträtta något sådant. För mig ligger frågan så, att om man bara får bort dessa fåfängans etiketter, så vore därmed en ganska god början gjord, och det föreföll mig, som om även reservanten ville verka härför.

På slutet av sitt anförande kom herr Nylander in på sitt speciella gebit, i det han framhöll ordensväsendets betydelse för näringarna och affärsväsendet. Vi ha ju redan förut i dag erfärut, att herr Nylander i en annan fråga, till sin art och betydelse vitt skild från denna, också förfäktat näringslivets intresse och att han besitter stor erfarenhet på det området. Förmodligen är det så, att han ser förekommande frågor förnämligast ur näringslivets synpunkt. Jag för min del är icke kapabel att i detta avseende fälla något bestämt omdöme, men jag tror, att han något överskattar ordensväsendets betydelse för den saken.

Medan jag har ordet, skall jag även tillåta mig att peka på en annan fråga, som så att säga har direkt samband med ordensväsendet, och det är frågan om utdelande av medaljer. Motionären syftar ju närmast på den medaljutdelning, som sker i samband med ordensväsendet, men även en annan medaljutdelning förefaller mig vara av den betydelse, att den icke bör förbigås i detta sammanhang. Jag har erfarenhet härom från mitt eget arbetsområde i det enskilda livet. Vid det verk, där jag är anställd, har det blivit vanligt under de senaste åren att utdela medaljer för långvarig och trogen tjänst. Man delar ut dels silvermedaljer av åttonde storleken och dels guldmedaljer av femte och åttonde storlekarna. Nu skulle man kunna tro att dessa olika valörer av medaljer skulle i och för sig betyda en värdesättning av de meriter, som medaljutdelningen skall avse att utgöra ersättning för.

*Ang. ordens-
väsendets
avskaffande.
(Forts.)*

Ang. ordens-
å väsendets
avskaffande.
(Forts.)

Ser man emellertid litet närmare på dessa förhållanden, finner man, att det visst icke är så, utan denna olika storlek av medaljer och den olika metall varav de förfärdigats, står i direkt förhållande till den samhälls- och tjänsteställning, som mottagaren innehar. Var och en förstår ju, att detta förfaringssätt är av den art, att medaljen för den, som mottager densamma, förlorar sin betydelse just på grund av den olika gradering av samhällsmedborgarna, som tager sig uttryck i en utdelning efter dylika grunder. Jag har velat peka även på detta, ty det förefaller mig, som om även den saken står i ganska nära sammanhang med den fråga, vi nu behandla.

Ja, herr talman, jag skall icke fortsätta längre utan endast med dessa ord be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Johansson i Uppmälby: Herr talman! Denna fråga har flera gånger så utförligt varit debatterad i kammaren, att det kan synas onödigt att spilla tid på densamma. Jag skulle ej heller ha begärt ordet, om icke herr Nylander på ett sådant jag vågar säga översittarartat sätt utfarit mot mig såsom motionär. Jag vill giva herr Nylander rätt i, att jag är en man med mycket ringa kunskaper och bildning och att det är sorgligt, att sådana personer komma hit till riksdagen, som icke besitta samma bildningsgrad som herr Nylander. Men jag är ytterst glad att vara en ringa man och icke besitta den grad av översitteri, som herr Nylander besitter. Han klagade, att jag väckte motioner, som berörde så små frågor, och han pekade därvid dels på denna motion och dels på en motion om soldatverksamheten. Ja, herr Nylander, vi kunna taga varandra i hand, jag kan peka på herr Nylanders motion om kabareterna, som vi behandlat här idag.

Jag skall emellertid icke vidare uppehålla mig vid detta utan endast med några korta ord motivera, varför jag tagit upp denna fråga. Den är icke ny. Det är 50 år sedan denna fråga första gången behandlades i andra kammaren, även då i anledning av motion av en bonde, den gången från Småland. Sedan var den uppe 1911, då motion väckts av herr Bernhard Eriksson, och där-efter var det en liberal, herr Hagberg, som framdrog den året därpå. Orsaken till, att jag kom att tänka på att taga upp frågan nu var den, att vid urtima riksdag fattades beslut, som inneburo en ändring av de förhållanden vi haft förut. Vi ha haft en graderad skala, som har graderat människorna i olika grader, gjort en del till fyrtiogradiga andra till engradiga o. s. v. När man tog bort denna gradering, tyckte jag tidpunkten kunde vara inne att även taga bort det lull-lull, som åtskilliga medborgare här i detta land ståta med vid högtidliga tillfällen. Det är ju så, att för många, som få ordnar, detta är en ren plåga. Vi socialdemokrater ha ju den förmånliga ställningen att vara befriade från dem och

folket i de djupa leden är också befriat från dem, men jag vet, att det finnes personer, som äro mycket bekymrade, när de få en orden. Det är tre kategorier av människor, som få ordnar: en del, som hänga den på sig, en del, som lägga in dem i byrålådan, och en del, som skicka tillbaka dem. Ordensväsendet har icke samma betydelse nu, som när det instiftades och orsaken hartill är naturligtvis huvudsakligast den, att det slösas med ordnar till höger och vänster. Det är väl ingen rimlig anledning, att en tjänsteman skall ha en orden efter att ha tjänstgjort en viss tid, oavsett huruvida han har varit en duglig tjänsteman eller icke. Till dugligheten tages icke någon hänsyn, lika litet som detta sker, när ordnar utdelas till riksdagsmän, ty varje riksdagsman, som har suttit i kammaren ett visst antal år, får ju en orden. Det är icke alls så, att man kan säga, att den person, som fått en sådan utmärkelse, har inlagt förtjänster utöver vad de andra ha gjort.

Av herr Nylander har jag här fått ett mycket lågt betyg, men det oaktat anser jag fortfarande från mina utgångspunkter, att tiden är inne att taga bort detta ordensväsende, vars lämplighet man kan diskutera men beträffande vilket jag är övertygad om, att det stora flertalet av svenska folket har den uppfattningen, att det är av en sådan beskaffenhet, att det icke är skäl att längre behålla det kvar.

Jag skall icke förlänga debatten och jag är förvissad om, att denna kammare nu liksom vid de två föregående tillfällena kommer att följa utskottet och bifalla min motion, och då har jag ju fått igenom vad jag har önskat. Och även om första kammaren icke i år kommer att gå med på utskottets hemställan, så kommer dock den tid, då det blir omöjligt, även om herr Nylander uppträder med ännu större säkerhet än idag, att kunna rädda ordensväsendets bestånd för framtiden i vårt land.

Jag ber alltså att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Werner: Herr talman! Herr Nylanders påpekande om de röda rosorna vid riksdagens högtidliga öppnande ger anledning till en replik. Det behövs verkligen vara den, som för kammaren själv ställt upp sig såsom exponent för förståndet, för att förstå, att det är skillnad mellan att vid ett visst tillfälle som detta såsom protest mot ett givet system bära ett märke eller att mottaga en plåtbit som drickspenning i ett annat sammanhang. Det finnes verkligen en viss skillnad härvidlag. Hur var det, herr Nylander? Demonstrerade icke herr Nylander vid samma tillfälle, icke mot monarkien, såsom vi gjorde, utan mot något annat, mot ordensväsendet, genom att icke själv bära det lull-lull av in- och utländskt ursprung, som han har rätt att bära? Jag tror icke, att herr Nylander bar det den dagen. Om detta än icke var någon avsiktlig demonstration, så var det väl i alla händelser tillräckligt för att bevisa, att herr Nylander anser dessa prydnader såsom något löjligt och olämpligt att bära, något som man icke vid det tillfället bör visa.

Ang. ordens-
väsendets
avskaffande.
(Forts.)

Ang. ordens-
väsendets
avskaffande.
(Forts.)

Herr Nylander har förut i utskottet själv karaktäriserat ordensväsendet såsom ett drickspenningssystem, som det skulle vara oklokt att avskaffa. Men drickspengar äro omoraliska, i vad form och när helst de användas; det är ett system, som vi böra komma ifrån.

Med anledning härav ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Hamrin: Jag föreställer mig, att det är en oskriven lag inom det socialdemokratiska partiet — eller kanske det är en skriven lag — att partiets medlemmar icke äga rätt att mottaga och bära ordnar. Det har här idag icke uppträtt någon enda på den sidan, som yrkat bifall till utskottets hemställan, annat än socialdemokrater. Inom de borgerliga partierna råda olika uppfattningar med avseende på lämpligheten att mottaga och bära ordnar, och då jag tillhör dem, som i detta avseende ställa sig på utskottmajoritetens ståndpunkt, så skall jag tillåta mig att göra mig till tolk för dessa mina meningssfränder.

Det har här redan blivit erinrat om, att den föreliggande frågan är av mycket liten betydelse. Däri ber jag att få instämma, men jag skulle vilja säga, liksom en annan av de föregående talarna, att denna fråga har kommit i ett något annat läge genom förra årets beslut i författningsfrågan och de beslut, som vi i den frågan, förmodar jag, komma att fatta vid denna riksdag. Vi ha vidtagit åtgärder, som gå ut på att rasera murarna mellan de olika samhällsklasserna, att göra svenska medborgare likvärdiga utan hänsyn till ekonomiska och andra omständigheter. Det har vidtagits, skulle jag vilja kalla det, en storstädning inom den svenska samhällsbyggnaden, och jag skulle vilja fortsätta liknelsen och säga, att den fråga, som här föreligger, utgör en dammtorkning inom samma samhällsbyggnad för att svenska folket må kunna känna trevnad och tillfredsställelse inom denna gemensamma byggnad.

Beträffande ordensväsendet såsom sådant kan jag icke finna något lämpligare uttryck för den mening, jag för min personliga del hyser angående denna institution, än att anföra några ord av en framstående svensk statsman, en man, som på sin tid av Tegnér betecknades såsom den, vilken vi ha att tacka för att vi ännu äro svenskar. Georg Adlersparre yttrar nämligen om ordensväsendet följande: »Har en människa några solida egenskaper, så behöver hon ingen skylt på kläderna. Blott smaaktiga själar känna atra efter dylik grannlåt. Trängtan efter utmärkelser av detta slag bevisar just, att man icke är i besittning av de egenskaper, som genom denna glans och detta bjäfs skola påskinans vara tillfinnandes.» I en broschyr som för åtskilliga år sedan utkom under redaktion av nuvarande envoyén i Japan, David Bergström, förekommer också ett uttalande, som jag skall tillåta mig besvara kammaren att lyssna till — det är något drastiskt, men slår huvudet på spiken — »Ordensprydnaderna ha tillkommit för att till-

fredsställa samma begär att styra ut sig med grannlåter, som hos negrer och indianer ger sig uttryck genom att de hänga på sig glänsande stenar, snäckor och fjädrar samt sticka in i öron och näsa färgade eller konstigt formade pinnar och nosringar. Ordensstjärnorna och banden ha således sitt ursprung i skönhetssinnet, men ledsamt nog betecknar ordensväsendet endast den utvecklingsgrad nämnda sinne nått hos vildarne». Detta uttalande är, som jag sade, drastiskt, men jag tror dock, att det ligger något däri, som är nog så riktigt och betecknande.

Nu har ju här blivit åtskilligt ordat om vilka principer, som följas med avseende på utdelandet av ordnar, och jag behöver icke taga kammarens tid i anspråk för att upprepa vad som därutinnan sagts. Det är känt, att ämbets- och tjänstemän och åtskilliga andra i tur och ordning fått mottaga ordnar, men det finnes en grupp i Sverige, som utan lagstiftning på detta område borde kunna astadkomma, att den skillnad beträffande samhällsställning, som i alla fall ordensväsendets upprätthållande innebär, skulle av sig själv försvinna. Det är svenska riksdagens ledamöter. Om svenska riksdagens ledamöter anse vad som här utskottsmajoriteten påpekat och vad som för övrigt även reservanten givit uttryck åt, att ordensväsendet icke är av någon betydelse, så borde svenska riksdagens ledamöter kunna genom att vägra mottaga sådana ordenstecken, utan lagbeslut få ordensväsendet avskaffat. Och skulle det verkligen vara på det sättet, att svenska riksdagens ledamöter i den ordning, som hittills varit vanlig, efter vissa år erbjudas ordenstecknen, så förefaller det mig, som om det finnes en annan katerogi, som borde ha mera rätt att få detta erbjudande, och det är de valmän, som tålmodigt rösta på oss gång på gång och göra det möjligt, att vi kunna sitta här tillräckligt många år för att bli erbjudna ordensdekorationerna. Ty ingen lär väl inbilla sig, att denna kammares ledamöter lika litet som första kammarens, utgöras av så skinande ljus, att de skulle stå i en grupp för sig själva över alla andra samhällsmedborgare, att sålunda vi riksdagsmän skulle vara mera berättigade att mottaga ordnar, än en mångfald av dem, vilka, som jag uttryckte mig, tålmodigt rösta på oss gång efter annan.

Slutligen vill jag, herr talman, säga, att det förefaller mig också, som om de personer, ofta i mycket framskjuten ställning, som ha med detta att göra, borde ha annat att syssla med än att ödsla sin tid på att sortera alla de anmälningar, som inkomma till vederbörande och vilka röra en hel mängd av personer landet runt, som i ett eller annat avseende, efter en eller annan norm eller princip, skola komma ifråga vid de ärligen återkommande ordensutdelningarna. Det är mig bekant, att man ej har så litet arbete i detta avseende, och detta arbete skulle jag vilja bespara de framskjutna män, som leda Sveriges öden.

Det enda skäl, som talar för ett bibehållande av ordensväsendet, är givitvis det, som herr Nylander i dag påpekade, och som Karl Staaff även på sin tid erinrade om, da han besvarade den förut omnämnda interpellationen. Men även härvidlag synes det

*Ang. ordens-
väsendets
avskaffande
(Forts.)*

Ang. ordens-
väsendets
avskaffande.
(Forts.)

mig som om vi ginge en ny tid till mötes. Jag föreställer mig, att man i det nya Tyskland avskaffar ordensväsendet, och jag föreställer mig också, att man i Ryssland, i motsats till vad en talare nyss nämnde, icke heller kommer att upprätthålla detsamma. I Amerika finnes intet sådant, lika litet i Schweiz.

Det enda återstående motivet för bibehållandet av ordensväsendet enligt herr Nylanders mening skulle vara, att vi borde efterlikna kineserna. Ja det är ju sant; ställa vi oss på den ståndpunkt, som författaren till den av mig nyss citerade broschyren intager är det klart, att vi kunna taga exempel från Kina, men i så fall kunna vi också gå till andra länder än Kina, som till och med stå under Kina i bildning och kultur, och därifrån hämta nya impulser, nya uppslag att utveckla detta system i den riktning, som tydligen låg herr Nylander så varmt om hjärtat.

Med dessa ord ber jag, Herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Nylander: Herr talman! Gent emot herr Johansson vill jag understryka, att jag inte talat om, varken den ena eller den andra kammarledamotens bildning, utan att jag ansett mig äga rättighet, att, som jag inledningsvis yttrade, syna denna motion i sömmarna och vända mig mot utskottsbetänkandet, i vilket jag såsom reservant ej kunnat instämma. Jag vädjar till kammaren, om jag någonsin i mitt anförande talade om herr Johanssons bildning; vad jag framhöll var, och det är väl detta som herr Johansson missuppfattat, att jag ej kan förstå, vad herr Johansson menade med »tjänstemännens demoraliserande höjds». Och därvid nämnde jag, att skulle herr Johansson därmed mena, att många av dem kanske besitta högre bildning än folk i allmänhet då skulle herr Johansson vara bildningsfientlig, vilket jag dock icke anser honom vara.

Gent emot herr Werner vill jag endast göra den anmärkningen, att jag inte har något svenskt lull-lull, som jag skulle kunna bära vid riksdagens öppnande.

Herr Hamrin åberopar som auktoritet för ordensväsendets avskaffande herr David Bergström, som skulle skrivit en broschyr om saken. Det är dock en ganska dålig auktoritet, ty vill herr Hamrin se efter i den svenska statskalendern, finner han att herr David Bergström bär icke bara svenska ordnar, utan till och med en persisk.

Herr Hamrin framförde som ytterligare motivering för ordensväsendets avskaffande, att han ansåge det vara förenat med så mycket arbete för en del personer i framskjuten ställning att sortera ordnarna. Det var dock en bra svag motivering, ty vilket arbete är egenligen förenat med detta? Det finns ju en särskild organisation, där några personer äro sysselsatta med att uppgöra fördelningen av ordnar, men inte är det för män i framskjuten

ställning något arbete, som tager så förfärlig tid, att den tidsförlust, som herr Hamrin åberopade, kan få så stor betydelse.

*Ang. ordens-
väsendets
avskaffande
(Forts.)*

Vidare nämnde Herr Hamrin Amerikas exempel. Ja, det finns verkligen stort sett inga ordnar i vanlig bemärkelse där (det finns dock en orden i Amerika trots allt, nämligen den s. k. Cincinnatiorden, som tillkommit under frihetskriget och går i arv), men däremot finnas en massa medaljer, vilka amerikanerna särskilt nu under kriget hava använt till utmärkelser åt sina landsmän. Ordensväsendet och medaljutdelningen är sålunda ej i princip avskaffat i Amerika.

Herr Hamrin nämnde slutligen, att jag till stöd för min ståndpunkt endast kunde åberopa Kinas exempel. Ja, jag skäms verkligen inte för att nämna Kina. Det finns mycket för oss svenskar att efterlikna Kina uti; den som har sökt studera den kinesiska kulturen, skall många ganger finna, att den i åtskilliga fall står högre än den svenska, men detta är ju något som icke hör hit. Vad jag nämnde var, att vi bland republikerna icke bara hava Kina som exempel, utan också Frankrike, men det gick herr Hamrin förståndigt nog förbi.

Att komma med några ytterligare skäl för min reservation är onödigt. Såsom jag redan i mitt förra anförande nämnde, hava vid föregående riksdagar utförliga anföranden i denna sak hållits av olika talare, varför det icke finns något som helst skäl att ytterligare taga kammarens tid i anspråk. Jag skall endast be att fortfarande få yrka bifall till reservationen.

Herr Hansson i Stockholm: Herr Nylander har i dag bland de skäl som tala för ordensväsendets bibehållande anført, att man kan genom att utdela en orden möjligen få personer att göra ekonomiska insatser som annars ej skulle gjorts. Han talade om att det hade förekommit någon insamling för kulturellt ändamål, och det hade visat sig nödvändigt att ställa i utsikt ordensutdelningar, därest man skulle kunna hoppas att få in medel för det åsyftade ändamålet. Detta var för herr Nylander ett skäl för ordensväsendets bibehållande. För mig är det ett skäl för detsammats avskaffande. Det förefaller mig, att om man verkligen kommit dit-hän i detta samhälle, att det råder en sådan anda, att personer i besittning av penningmedel icke vilja understöddja ett kulturellt ändamål utan att det samtidigt vinkas åt dem med utmärkelser och dylikt, borde man taga bort dessa utmärkelser och i stället söka slå in på den vägen, att man strävar att uppfostra dessa människor till litet grand samhällskänsla, så att de, om de ha råd därtill, verkligen utan detta lull-lull göra sina insatser i kulturellt avseende.

Det har också sagts, att det icke tager så mycket arbete i anspråk att utföra granskningar av inkomna förslag till ordensutdelningar. Herr Nylander anförde dock själv, att det finns en hel liten organisation med några personer anställda, som egentligen icke göra något annat än syssla med detta. Jag tycker hela

Ang. ordens-
väsendets
avskaffande
(Forts.)

saken är så löjlig, att den knappast kan diskuteras av förnuftigt folk.

Jag medger, att det kan finnas *en* idé med ordensväsendet, nämligen om det vore så, att ordnarna utdelades för verkliga förtjänster. Men när nu kreti och pleti både för den ena och den andra saken kunna bli ordensbehängda, och när det förekommer ett rent köpande av ordnar, såsom herr Nylander själv omtalade i dag, — ty det är ju ingenting annat än att *köpa* ordnar, om man skänker en så och så stor summa till ett visst ändamål för att därmed få en orden — så tycker jag i alla fall, att vi borde ha kommit därhän att vi anse det vara på tiden att göra oss av med ett sådant spektakel.

Nu invände herr Nylander mot herr Hamrins anförande med dennes citat ur herr David Bergströms broschyr, att den omständigheten, att herr Bergström själv bar ordnar borde visa, hur liten betydelse man skulle tillmäta herr Bergströms uttalande. Jag tycker dock detsamma har sin fulla giltighet, och om den omständigheten att författaren själv bär en orden, bevisar någonting, så skulle det väl vara, att detta ordensväsende är så demoraliserande, att även en man, vilken mot ordensväsendet sagt så goda saker som herr Bergström, ändå anser sig böra bära detta lull-lull. Och i så fall bör man hjälpa den mannen ur hans själavända genom att taga bort just detta lull-lull-väsende.

Efter härmed slutad överläggning gav herr vice talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag å såväl berörda hemställan som den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Jämlikt § 63 riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 12.

Föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande, nr 10, i anledning av väckta motioner angående ändring av § 56 i förordningen om landsting, 5 § i förordningen angående grunderna och sättet för markgångsprisens bestämmande och § 12 i lagen angående dövtstumundervisningen; och biföll kammaren utskottets i nämnda utlåtande gjorda hemställan.

§ 13.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört statsutskottets utlåtande, nr 12 A, angående regleringen av utgifterna för kapitalökning för år 1920 i avseende å post- och telegrafvenken samt statens järnvägar och vattenfallsvenk.

Sedan herr vice talmannen anmält detta ärende till handläggning begärdes ordet av

Herr Eriksson i Grängesberg, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig att beträffande föredragningen av nu förevarande ärende hemställa, att kammaren måtte besluta, att statsutskottets utlåtanden, såväl 12 A som 12 B, föredrages punkt för punkt, och vidare, att endast kantrubrikerna uppläsas.

Denna hemställan bifölls av kammaren.

Efter föredragning av *punkten 1*, angående anslag för inköp av inventarier för postverkets behov, anförde

Ang. inventarier för postverkets behov.

Herr Sommelius. Jag hoppas, herr talman, att det måtte tillåtas mig att vid denna punkt yttra några ord i allmänhet om statsutskottets utlåtande 12 A.

Det kan inte nog ofta framhållas i kammaren nödvändigheten av ett iakttaga den allra största sparsamhet med avseende på de anslagskrav, som ställas på staten. Ehuru det ofta upprepas här i kammaren, blir det aldrig fullt insett, vilken stor risk det är att vara alltför släpphänt i fråga om de anslag, som krävas i ett eller annat avseende. Jag skall ingalunda vid detta tillfälle uttala något som helst klander gent emot varken Kungl. Maj:t eller utskottet — detta är icke min avsikt. Jag skulle snarare vilja ge dem ett erkännande, därför att de så varsamt behandlat föreliggande ärende och verkligen begränsat sina anslagskrav till det minsta möjliga.

Däremot skall jag be att få påtala en annan sak, som jag har iakttagit vid detta tillfälle. Det är nämligen ett egendomligt motionssystem, som herr Molin i Dombäcksmark tillämpar, att så som skett ifråga om de förslag, som här föreligga, framföra massmotioner, innehållande, nästan samtliga, ökade anslagskrav på statskassan, och detta icke i blygsamma proportioner utan med betydliga överdrifter, om jag så får säga. När man läser herr Molins motion nr 142 — kanhända många av kammarens ledamöter läst densamma — skulle man helst vilja komma till en motsatt åsikt mot den herr Molin själv kämpat för. Motionen, som för övrigt är ganska intressant och rätt väl skriven samt vittnar om sin författares varma intresse för statens affärsdrivande verks utveckling, säger bland annat:

»Kristiden har på ett förfärande sätt satt sin stämpel på den statsverksproposition, som förelagts innevarande års riksdag. Med ångest och bävan måste envar fråga sig: Vart bär det hän?» — Man skulle efter detta kunna tro, att herr Molin i Dombäcksmark borde komma till ett annat resultat än det, han syftar till i slutet av sin motion. Men han ser saken från en annan synpunkt. Han säger, att om man icke lämnar tillräckliga anslag, i varje fall icke så stora anslag, som dem han själv ifrågasätter, kommer man att kväva företagsamheten till skada för utvecklingen inom landet. Jag för min del skulle, då jag läste igenom hans motion och på de skäl han åberopar, velat draga den slutsatsen, att man bör

Ang. inven-
tarier för post-
verkets behov.
(Forts.)

lämna anslag i långt snävare grad, än herr Molin tillåter sig föreslå. Jag ser ej herr Molin närvarande bär i dag, och jag beklagar mycket hans frånvaro, som gör det omöjligt för honom att nu stå till svars för innehållet i det antal motioner, som han burit fram. Jag ber att allvarligt få säga ifrån, att denna rätt att motionera, som kammarens ledamöter äga, icke bör av ledamöterna missbrukas. Det höres ofta i denna kammare från än den ena och än den andra tvivel om att bifalla gjorda framställningar på grund av enskilda motionärers yrkanden. Enskilda motionärers rätt är tydligtvis ganska tveivelaktig, därom ha nog herrarna samt och synnerligen någon erfarenhet. Men om man vill ge någon helgd åt denna rätt, om kammarens ledamöter sätta värde på att denna rätt för framtiden bevaras, och att den förblir aktad och ansedd, så måste också kammarens ledamöter tänka på att det gäller att icke motionera i tid och otid och icke rörande alla möjliga bagatteller, som till äventyrs kunna utfunderas, utan det är nödvändigt att med varsamhet och omtanke använda denna. Jag tillåter mig säga, heliga rätt. Detta har emellertid herr Molin icke gjort. Hans kritik är i många punkter alldeles utmärkt, och vad han haft att säga är likaså i många avseenden synnerligen välbetänt. Men han kunde ha framfört detta på ett annat sätt än genom dessa 21 motioner, om statens affärsdrivande verk, och de anslag, som de för sin kapitalökning ifrågasätta.

Jag roade mig i förmiddags med att göra ett utdrag ur dessa motioners innehåll, de äro som sagt 21 till antalet, och de förekomma i den ordinarie staten under ett motsvarande antal punkter med början på nr 6 och fram ända till nr 61, och i utlåtande 12 B förekomma de också under punkterna 11—58. Emellertid har Kungl. Maj:t mycket hovsamt och med den allra största sparsamhet — jag ber att få lämna Kungl. Maj:t det erkännandet — kommit till ett resultat blott i dessa 21 punkter av sammanlagt 77 miljoner — det är sedan många andra punkter, som herr Molin i Dombäcksmark låtit vara i fred — men ifråga om dessa 21 ärenden kommer Kungl. Maj:t som sagt upp till en summa av närmare bestämt 77,000,420 kronor. Detta belopp har utskottet omtänksamt nog nedbragt till 72,000,600 kronor, och har således avprutat cirka 5 miljoner i den vällovliga avsikten att spara staten ökade utgifter. Till vilket resultat kommer nu herr Molin i Dombäcksmark med sina motioner? Jo, till 166 miljoner kronor. Jag får verkligen säga, att det är något väl kraftigt av en enskild motionär att framföra sådana krav på statskassan, vilka sålunda motsvara ett belopp av 94 miljoner kronor mer än det, varill statsutskottet kommit. Herr Molins åtgärd är anmärkningsvärd, och jag har icke velat underlåta att här framföra mitt beklagande av att man har så litet självkritik, när man har den äran att vara förtroendemän för en del av svenska folket. Herr Molin i Dombäcksmark är väl van vid de stora förhållandena, som Norrland har att bjuda på. Vi andra måste anlägga mera anspråkslösa syn-

punkter på ekonomiska ting och nödgas hålla oss inom vida blygsammare rämärken.

Ang. inventarier för postverkets behov.

(Forts.)

Jag skulle också velat väcka motioner om åtskilliga förhållanden, som intressera mig. Jag vet t. ex. att posthuset i Hälsingborg behöver utbyggas och förstoras. Jag skulle kunna i det sammanhanget erinra om att man t. o. m. gjort ett avtal om köp av en fastighet i närheten för 100,000 kr., men Kungl. Maj:t har ställt sig avböjande, och jag anser, att Kungl. Maj:t haft anledning härtill.

Jag skulle vidare vilja säga ifrån, att kungl. järnvägsstyrelsen byggt en järnvägsstation i Hälsingborg, vid överfarten till utlandet, av trä, oaktat det icke är tillåtet att bygga av trä i min hemstad, och jag skulle vilja ställa detta i belysning av förhållandena på andra sidan sundet, där Helsingör har den allra praktfullaste järnvägsstation.

Jag skulle hava velat väcka motioner rörande dessa och andra saker, men jag har icke ansett mig befogad att göra det så länge våra ekonomiska förhållanden är så ringa uppmuntrande. Jag har därför låtit bli att göra det. Detta gör emellertid att jag anser mig ha desto större anledning att uttala min förkastelsesdom över varje missbruk av rätten att motionera. Och jag skulle vilja fråga herr Molin, om han varit här närvarande, precis detsamma som han själv frågat i början och slutet av sin motion: vart bär det hän? Ja, vart skulle det bära hän, om herr Molin fått sin vilja fram och alltså lyckats få igenom sina förslag om anslag, som med 94 milj. överstiga vad statsutskottet kommit till? Jo, det skulle buri dit-hän, att skillnaden antingen måst utplånas eller läggas på de skattedragande. I bägge fallen hade kommit att visa sig lika omöjligt att skaffa pengar. Den utländska lånemarknaden är absolut stängd och den svenska kan knappast uppsuga mera kapital för statens räkning, än som redan skett, åtminstone icke för närvarande. Alla möjliga försök till statens låneplacering utfalla med tvivelaktig framgång, och då har man ingen annan möjlighet, såvitt jag kan se, än att vända sig till de skattedragande. Dit skulle man sålunda nödgas vända sig, och därmed skulle man också verkat raka motsatsen till de önskemål, som herr Molin i Dombäcksmark framställt. Jag har anledning att beklaga, att herr Molin ej är här närvarande, och icke är i tillfälle att försvara sin lust att motionera.

Herr talman, jag har intet yrkande att framställa annat än om bifall till första punkten.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3, angående anslag till uppförande av posthusbyggnad i Göteborg.

Ang. posthusbyggnad i Göteborg.

Ang. post-
husbyggnad i
Göteborg.
(Forts.)

I den till riksdagen dne 9 januari 1919 avlätna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov under år 1920 hade Kungl. Maj:t, under återopande av det vid propositionen under rubrik »utgifter för kapitalökning: bil. 1» fogade statsrådsprotokollet över civilärenden för nämnda dag, punkten 3, föreslagit riksdagen att för fortsättande av uppförandet å det för postverkets räkning inköpta område om 5,583,1 kvadratmeter av tomten nr 67 A i Göteborgs stads tolfte rote av ett centralposthus för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 1,500,000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte för fortsättande av uppförandet av centralposthus i Göteborg för år 1920 anvisa ett reservationsanslag av 700,000 kronor.

Punkten föredrogs. Därvid yttrade:

Herr Kristensson. Herr talman! Jag kan icke annat än uttrycka mitt beklagande över det läge, i vilket frågan om posthusbyggnaden i Göteborg kommit. Det var emellertid för mig en fullkomlig överraskning att statsutskottets utlåtande på denna punkt skulle bli enhälligt. Då man som gammal riksdagsman vet, hur svårt det är att kunna vältra ett enhälligt statsutskott. så har jag icke vågat begära ordet i det syftet. Men jag ber dock här att för kammaren få framlägga åtskilliga saker, som jag helt enkelt icke anser mig kunna underlåta att här beröra.

Det centralposthus, som Göteborg nu har är icke mindre än 50 år gammalt. Sedan den tiden ha de två andra storstäderna som äro jämförliga med Göteborg, nämligen Stockholm och Malmö, vardera fått nya centralposthus uppförda. Men icke nog härmed, utan sedan exempelvis Stockholm fått sitt centralposthus byggt, ha nya utbyggnader skett för en kostnad av över 1 milj. kr. och nere i Malmö håller man på att spränga lokalerna. Göteborg har nu sju postkontor, det sista fick man 1900. Riksdagen har emellertid uttalat sig för att man om möjligt skulle undvika att skapa nya postkontor. Med den utveckling som poströrelsen tagit i västra Sverige och för Göteborgs vidkommande, så finnes det emellertid nu, såvitt man kan se, ingen möjlighet att längre kunna fortsätta med kontinuerlig drift, därest man skulle, som statsutskottet här sätter ifråga, gå till ett avbrott med byggnaden under en längre tid framåt. Jag kan nämligen dock icke utläsa statsutskottets utlåtande på annat sätt, än att det kanske är meningen att man skulle dröja rätt så lång tid framåt, till dess priset förhållandena gått avsevärt ned.

Det finns emellertid ett glädjande moment i statsutskottets utlåtande, och det är sista punkten, där det heter, att, därest förhållandena till nästkommande år utvecklats sig så, att ett fortsättande under samma år av byggnadsarbetet finnes böra äga rum, torde få tagas under omprövning, om medel för ändamålet kunna anvisas å tillägsstaten för år 1920. Ja, jag är för min del över-

tygad om att det blir nödvändigt att tillgodose poströrelsen där nere. Jag har införskaffat mig uppgifter om den utveckling postväsendet tagit de senare åren. Jag skall emellertid här icke trötta kammaren med en redogörelse för utvecklingen i dess helhet, utan jag vill nöja mig med att taga några stickprov, som belysa utvecklingen ifråga om de viktigaste rörelsegrenarna.

Om jag då tar som jämförelsetal 1899, det sista år då det blev någon utbyggnad på postverkets lokaler i Göteborg, och föregående år 1918, så finner jag att av frankoteckensuppbörden, d. v. s. postverkets egentliga inkomstkälla, det uppstått en ökning från 760,000 kr. till 2,760,000 kr. med andra ord det har på den posten blivit en fyrdubbling under denna tid. Postanvisningsmedlen ha tjugodubblats, eller från 2 milj. till 41 milj. Antalet avgångna försändelser har ökats från 7 milj. till 23 milj., eller tredubblats, och oassurerade paket och postanvisningar ha ökats från resp. 38,000 till 550,000 och 73,000 till 590,000, i ena fallet femtondubblats, i andra fallet åttadubblats.

Man torde icke behöva mer än att se dessa siffror för ögonen för att förstå, att förhållandena gestalta sig på ett fullkomligt olidligt sätt. Faktiskt är det så numera, att det är fullständigt hälsovådligt för personalen att arbeta i de lokaler som inrymmas i posthuset därnere. Jag har mig bekant att en av statsutskottets ledamöter, som just befann sig i Göteborg i ett annat ärende. Yttrade, då han såg lokalerna i centralposthuset: «Sådant där skulle icke tolereras av enskilda arbetsgivare». Och vidare är det så, att både hälsovårdsmyndigheter och bostadsinspektionen m. fl. myndigheter, som ha att utöva kontroll, lagt sig i förhållandena och funnit anledning till anmärkningar.

Det förefaller därför, som om det måste finnas ofantligt starka skäl för statsutskottet att pruta på Kungl. Maj:ts förslag, och vidare att det måste finnas starka skäl för Kungl. Maj:t att pruta på det förslag som byggnadsstyrelsen inlämnat till Kungl. Maj:t. Och det är nog riktigt, att det finnes ett dylikt starkt skäl, nämligen den under kristiden så oerhört ökade fördyringen av arbete och materialier. Men man bör dock härvidlag taga ett annat faktum i betraktande, nämligen att vi sannolikt stå inför en period av ganska stor arbetslöshet. Göteborg är en stor industristad, och om här skulle bli en stagnation, så kan det givetvis icke verka befrämjande, att denna stagnation onödigtvis utsträcker även till byggnadsfackets område. Men det är vad som kommer att äga rum; ty detsamma gäller när staten är byggherre som när den enskilde är byggherre, och en stagnation av posthusbygget skall ovillkorligen medföra ökad arbetslöshet inom byggnadsfacket i rikets andra stad.

Det är emellertid härvidlag icke blott en Göteborgsfråga utslutande, utan en fråga för hela landet. Man får nämligen icke underlåta att taga i betraktande, att Göteborg dock är utväxlingsstation för hela transitotrafiken västerut, och vi må väl dock hoppas, att det efter kriget skall bli ett uppsving på dessa områden, för

Ang. posthusbyggnad i Göteborg.
(Forts.)

Ang. post-
husbyggnad i
Göteborg.
(Forts.)

handel och näringar; men faktiskt står postverket utan möjlighet att taga mot denna utökning som med all sannolikhet kommer att äga rum under de närmaste åren. Beträffande Göteborg betyder det ofantligt för både handel och industri, om postverket är i stånd att fullgöra sina funktioner på ett ordentligt sätt vilket icke låter sig göra, därest verket icke har de yttre tekniska hjälpmedlen till sitt förfogande — och det är inga småsaker det härvidlag gäller. Vi böra icke förglömma, att Göteborg intager ett ganska framstående rum såväl vad gäller utrikeshandeln som utförsel och införsel samt att Göteborg med hela västra Sverige är det största industridistriktet i detta land. Det är därför icke betydelselöst, om postverkets lokaler i Göteborg skulle vara sämre ställda än nära nog på varje annan punkt i riket, där det finnes rörelse av motsvarande omfattning.

Som jag nämnde i början av mitt anförande skall jag icke framställa något yrkande. Det läge, som frågan nu kommit i, beror nämligen på Kungl. Maj:t åtgörande. Kungl. Maj:t har prutat på av byggnadstyrelsen begärda anslag och föreslagit nedsättning av beloppet till en rund summa av 1,500,000 kr. Jag kan icke utläsa av handlingarna något annat än det, att Kungl. Maj:t anser, att här måste vi spara på anslagen till kapitalutökning, och Kungl. Maj:t har därför prutat ned detta anslag till en rund summa och menar, att så får byggandet fortsätta så långt man kan för de pengarna. Nu befinnes det emellertid, att man icke kan fortsätta hela året med det av Kungl. Maj:t föreslagna anslaget, utan det blir ett visst avbrott, och man skulle därvid stanna vid en våning. Det medger jag, att därvidlag äger utskottets förslag företräde framför Kungl. Maj:t, att skall ett avbrott nödvändigtvis göras, så är det bättre att göra det, när man gjort sockeln färdig, och därpå lägga extra takbetäckning än att fortsätta ungefär så långt man kan med de penningar, Kungl. Maj:t här äskat.

Emellertid medföra avbrottet även extra kostnader enligt byggnadsstyrelsens beräkning till över eller omkring 100,000 kr. för bl. a. intäckande av provisoriskt tak, till dess man kan bli i stånd att fortsätta byggandet. Emellertid vill jag uttrycka den förhoppning, att statsutskottets ärade ledamöter och Kungl. Maj:t måtte ha denna sak i åtanke, så att nästa års riksdag vid en tidig tidpunkt måtte kunna på tilläggsstaten bevilja ett anslag för fortsatt byggande. Jag tror dock, att det för staten är mera ekonomiskt i längden att verkligen hålla bygget i gång än att nu låta det anstå ett flertal år framåt, ty det torde dock draga åtskilliga år innan prisnivån gått ner till det ursprungliga läge som den hade en gång, då detta posthusbygge beslöts av svenska riksdagen. Jag tror det blir för staten, landet och näringarna ekonomiskt ofördelaktigt att avbrott i byggandet här skall äga rum med stagnation på detta viktiga område såsom en oundviklig följd.

Jag vill därför uttala den förhoppning, att regeringen och statsutskottet måtte välvilligt se på denna sak vid nästa års riksdag, och att vi då måtte på tilläggsstaten uppföra ett anslag, så

att byggnadsarbetet må kunna fortsättas under 1920. Detta såväl ur handelns och industriens synpunkt som med hänsyn till transitofrafiken för hela landet samt ur synpunkten, att arbetstillfällen måtte kunna beredas på detta byggnadsområde. I annat fall kommer en stor arbetslöshet med all sannolikhet att göra sig gällande i Göteborg.

Herr talman, under för handen varande förhållanden har jag intet yrkande att göra.

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman! Då den föregående ärade talaren icke gjorde något yrkande, kan det tyckas vara onödigt, att jag uppträder, men jag anser nödigt att något klargöra saken då jag vet att göteborgarna äro mycket ängsliga och nervösa över att icke posthuset blir färdigt.

Med statsutskottets förslag blir det icke under gynsamma omständigheter någon förminskning i byggnadsverksamheten, men statsutskottets förslag ger en viss säkerhetsmarginal till statsverkets fördel, som statsutskottet icke kunnat förbise. Men med de penningar, som jag antar riksdagen i dag beviljar, kan arbetet med posthusbygget fortsättas ända fram till nästa vår, till början av nästa sommar. Bottenplattan och grunden hinna icke gjutas förrän i september, och därjämte räcka penningarna till för uppförande av första våningen. Den skall uppföras med ytterbeklädnaden av granit och innermurningen av tegel. Sten är ännu icke beställd, den skall beställas i Bohuslän och sedan fraktas fram till Göteborg, och väggarna muras upp samtidigt som sten tages emot, och detta kan icke påbörjas förrän i höst. Alldeles säker tar det hela vintern, innan första våningen är färdigmurad. Under tiden är det därför tillfälle att pröva denna fråga ånyo, och är det då så, att det kan anskaffas penningar och det blir någon mildring i byggnadskonstnaderna, så kan riksdagen bevilja medel på tilläggsstaten till sådant belopp, att arbetet fortsättes utan något som helst störande avbrott. Det är icke alldeles säkert, att den eventualiteten, som herr Kristensson pekade på, behöver inträffa, nämligen att man nödgas lägga på ett provisoriskt tak, när första våningen är färdig. Det kan ju hända, att man måste göra det, nämligen i fall att det inträffar sådana omständigheter, att statsverket icke anser sig kunna till skäligen ränta skaffa penningar eller att byggnadskostnaden anses vara orimligt hög. Mig veterligen har det av min egen riksdagserfarenhet att döma, inte förekommit något exempel på att priset å ett större byggnadsföretag ökat så våldsamt som här varit fallet. Priset har ju ungefär fyradubblats; här föreligger en kostnadsstegring från 2,400,000 kronor till 9,450,000 kronor. 9¹/₂ miljon för ett posthus i Göteborg — det är en summa, så stor, att det måste vara i dessa tider, då man inte har någon som helst bävan för miljonernas mångfald, för att man över huvud taget skulle kunna reflektera på att bygga. Utskottet har resonerat som så, att, om man går litet mera varsamt tillväga har man utsikt att om ett eller två år en viss del av kris-

Ang. post-
husbyggnad i
Göteborg.
(Forts.)

Ang. post-
husbyggnad i
Göteborg.
(Forts.)

tidssvårigheterna skola vara mildrade, varigenom man skulle kunna få något lägre byggnadskostnader.

Det har gjorts en utredning, som visar att t. ex. kostnadsökningen för förankringar, järn- och smidesarbeten går ut på vida mer än 360 %: kostnaden för dessa järnarbeten m. m. är 1,143,910 kr. Vi ha all anledning tro att om ett år denna del av byggnadskostnaderna skall betydligt sänkas i pris. Vi ha vidare t. ex. bjälklag, golv- och cementarbeten, vilka skola kosta över 1 1/2 miljon, med en prisstegring av 350 %. När vi få billigare kol, måste ovillkorligen cementprisen gå ned, detta ett par exempel. Det synes icke vara osannolikt att om ett år utan något förfång för byggnadsarbetet få ned kostnaderna med en å två miljoner eller kanske mera vad vet jag? Detta förhållande gör, att om man nu skjuter litet grand på saken och tager det hela i saktare takt, kan det vara möjligt att vinna betydliga summor, en eller två miljoner, kanske mer. Därom vet man ju intet bestämt, men det är dessa förhoppningar som statsutskottet har haft. Och när det gäller att skrapa ihop pengar, som nödvändigt är, så får man se till vad man kan göra för att nedbringa utgifterna.

Så som jag ser saken finns det icke någon anledning till misströstan. Jag vet mycket väl, att det är svårt i Göteborg, och jag gjorde mig till talesman här i kammaren för önskemålet om byggnad av ett nytt posthus när denna fråga först beslöts av riksdagen. Jag är också av den uppfattningen, att det snart bör komma ett nytt ordentligt posthus till stånd, men jag vill inte, att statskassan nu skall offra så oerhörda belopp som kunna komma ifråga under en viss given situation.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Lithander: När denna fråga första gången var före här i riksdagen i form av en kunglig proposition, framhölls det, att det var ett angeläget ärende som förelåg och att detsamma hade stor betydelse icke blott för Göteborg utan för hela landet.

Jag kan för min del inte inse annat än att det är oklokt, om man nu fattar ett beslut, som i alla fall innebär ett fördröjande moment ifråga om detta byggnadsarbete. Vi veta ju, det har framhållits här för övrigt, vilken betydande köpmanna- och sjöfartsnäring som drives därnere i Göteborg och som behöver det moderna redskap med det snaraste, som ett modernt posthus innebär. Det är för övrigt icke bara för Göteborg utan för hela landet som det äger betydelse, att den transitotrafik, som går över denna stad, kan handhas på ett annat sätt än vad som är möjligt med de utrymmen och anordningar som nu finnas. Jag är för min del alldeles övertygad om att om andra kammarens ledamöter i sin helhet hade gjort det besök som statsutskottets ledamöter nyligen gjorde i Göteborg, så hade det vunnits majoritet för ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Det förhåller sig så att hela frågan på det här sättet låser sig i Göteborg, och det är med mycket stort beklä-

gande som jag finner att statsutskottet har velat vara med på en nedsättning av beloppet. Det kan ju ej vara riktigt att icke fullfölja på kortast möjliga tid bebyggandet av en sådan välbelägen tomt som det här gäller och för detta synnerligen viktiga ändamål.

Ang. post-
husbyggnad i
Göteborg.
(Forts.)

Här har redan anförts siffror — jag skall icke taga upp tiden med att upprepa dem — som belysa, vilken onormalt stor utveckling rörelsen tagit under senaste åren. Enbart av dessa siffror kan man förstå, att det icke går att sköta driften i lokaler, byggda för 50 år sedan. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr *Olsson* i Berg instämde häruti.

Herr *Hedvall*. Jag skall icke upptaga kammarens tid någon längre stund, utan jag skall endast be att kort och gott få instämma i det anförande som herr *Kristensson* höll.

Att komma med något direkt yrkande vågar jag icke i frågans nuvarande läge, utan jag nöjer mig med detta instämmande.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Efter av herr vice talmannen givna propositioner å de därunder förekomna yrkandena biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 4—47.

Kammaren biföll utskottets i dessa punkter gjorda framställningar.

Punkten 48.

Lades till handlingarna.

Punkterna 49—59.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 60.

Lades till handlingarna.

Punkterna 61—65.

Utskottets i nämnda punkter gjorda framställningar blevo av kammaren bifallna.

Punkten 66.

Lades till handlingarna.

Andra kammarens protokoll 1919. Nr 23.

§ 14.

Härpå upptogs till behandling statsutskottets utlåtande, nr 12 B, angående regleringen av utgifterna för kapitalökning å tilläggsstat till riksstaten för år 1919 i avseende å post- och telegrafverken samt statens järnvägar och vattenfallsverk.

Punkterna 1—14.

Kammaren biföll vad utskottet föreslagit.

*Ang. upp-
förande för
telegrafverket
av en stations-
byggnad
i Finspong.*

Sedan *punkten 15*, angående anslag för uppförande för telegrafverket av en stationsbyggnad i Finspong, nu föredragits yttrade

Herr Andersson i Eliantorp. Herr vice talman, mina herrar! Jag beklagar att statsutskottet kommit till ett sådant resultat angående min och min medmotionärs motion rörande telegrafverkets byggnad i Finspong.

Det är verkligen mycket tråkiga förhållanden som äro rådande på den platsen. Jag ber att få hänvisa till vad i motionen framhållits. Det är bara några rader i motionen som jag skall be att få anföra:

De förhyrda och trånga samt otidsenliga lokaler, som nu användas till telegrafstation i Finspong, äro beräknade för arbetsförhållandena, sådana de voro för snart 40 år tillbaka. Sedan dess har telegraf- och telefonrörelsen stadigt ökats. Telefonpersonalen har sedan år 1915 mer än fördubblats, och även en telegrafist har måst anställas till biträde åt stationsföreståndaren. Det är uppenbart, att den största svårighet förefinnes att i dessa lokaler bereda plats för den sålunda ökade personalen och att denna måste utföra sitt arbete under synnerligen olämpliga förhållanden. Härtill kommer ännu en mycket viktig omständighet, som talar för ett skyndsamt uppförande av den föreslagna stationsbyggnaden. Det har på senare tiden varit omöjligt för personalen att skaffa sig bostäder inom samhället. Telegrafisten har måst hyra rum på hotell, där för endast själva rummet fått betalas 4 kronor per dag, ett pris, som ej står i förhållande till avlöningen.

På grund av stationens vikt och betydelse har telegrafstyrelsen för länge sedan behöft att fast anställa en reparatör i Finspong, men måst avstå därifrån, enär bostad ej kunnat anskaffas åt honom. Denne får nu nästan dagligen resa den 3 mil långa vägen från Norrköping.

Genom uppförandet av ny stationsbyggnad skulle jämväl bostäder erhållas för den personal, som nödvändigt erfordras för stationens behöriga skötsel.

Ja, detta är nu i sammandrag vad som visar nödvändigheten av skyndsamhet med denna stations anläggande. Jag har fått i ämnet påpekanden från stationspersonalen i Finspong och även

från telegrafverkets vederbörande byråchef här i Stockholm inhämtat, att förhållandena äro sådana, att skyndsamt byggande är av nöden.

Jag förstår likväl, att lagutskottet ej kunnat handla annorlunda, då departementschefen ej ansett sig kunna föreslå intagning i staten i år av den erforderliga byggnadssumman.

Jag skulle dock vilja, utan att göra något yrkande, hemställa till vederbörande departementschef, att det nästa år framlägges förslag att telegrafhuset i Finspong skyndsamt måtte byggas.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Ang. uppförande för telegrafverket av en stationsbyggnad i Finspong. (Forts.)

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 16—50.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 51.

Lades till handlingarna.

Punkterna 52—61.

Utskottets framställningar bifölls av kammaren.

Punkten 62.

Lades till handlingarna.

§ 15.

Föredrogs vart för sig bankoutskottets memorial:

nr 17, angående avskrivning av osäkra fordringar vid riksbankens huvudkontor och avdelningskontoret i Luleå; och

nr 21, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande bankoutskottets utlåtande nr 14 i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse, dels ock i ämnet väckta motioner.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa memorial föreslagit.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 4,9 e. m. för att åter sammanträda kl. 7 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

In fidem
Per Cronvall.